แผ่นดิน

ต.เชียงศิลป์

พ.ศ. ๑๕๒๐

ระฆังโง่

คณะนักเรียนฝึกหัดครู
ประถม กสิกรรม

ตุ้ย เชียวศิลป

ผู้เริ่มและร่วมงาน

โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี

ผู้ให้กำเนิดการศึกษากสิกรรมของสยาม

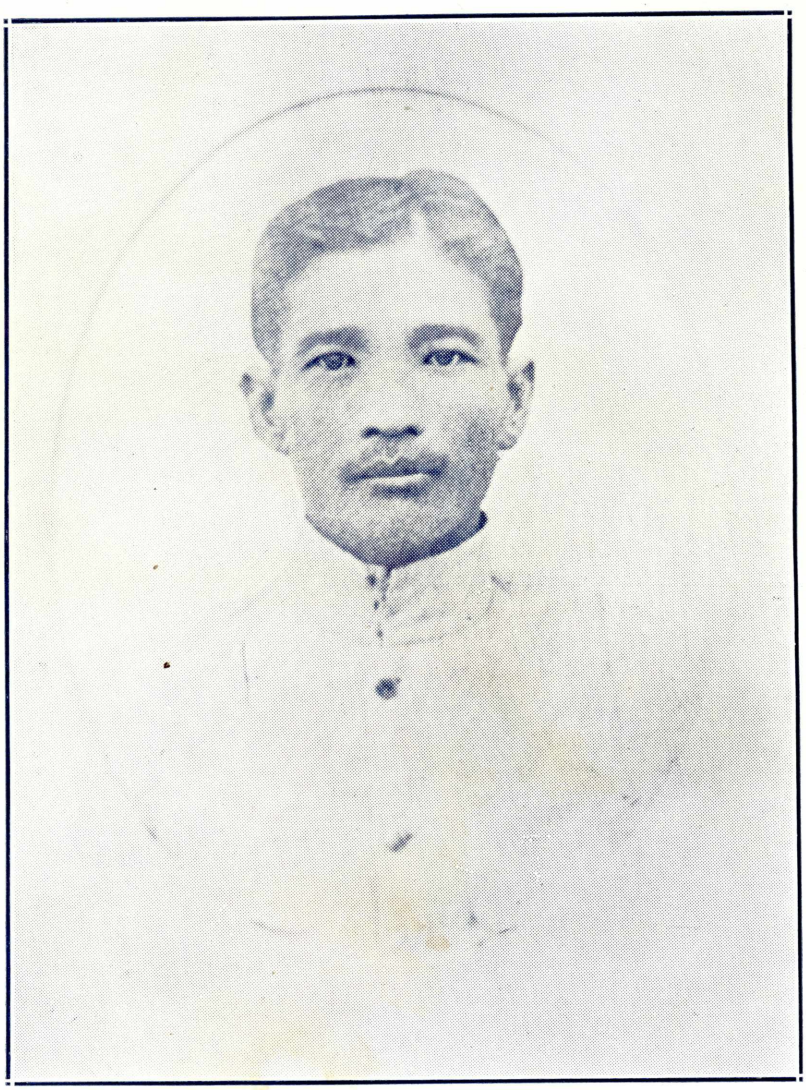

พระยาเทพศาสตร์สถิตย์

ผู้ให้กำเนิดโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม

หลวงอิงคศรีกสิการ

M. Sc (Cornell)

พระช่วงเกษตรศิลปการ

M. Sc. (Wisconsin)

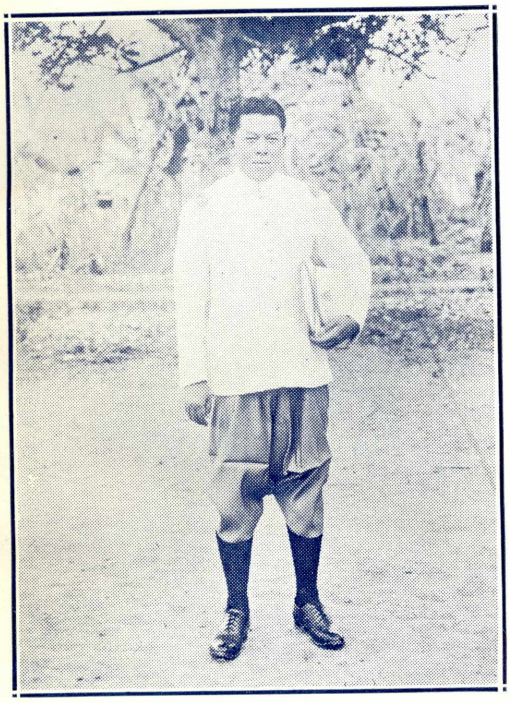

หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ

B. Sc. Agr. (Hon.)
(Philippines)

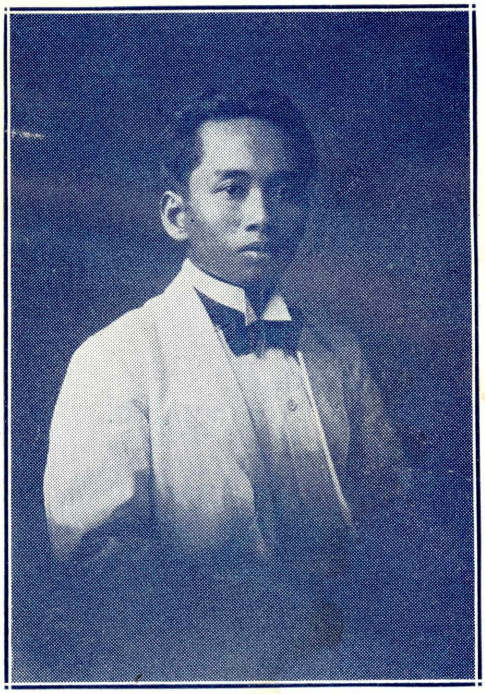

หลวงผลสัมฤทธิกสิกรรม

B. Sc. Agr. (Cum Laude)
Gonzales Scholarship Gold Medalist
(Philippines)

(ถึงแก่กรรม)

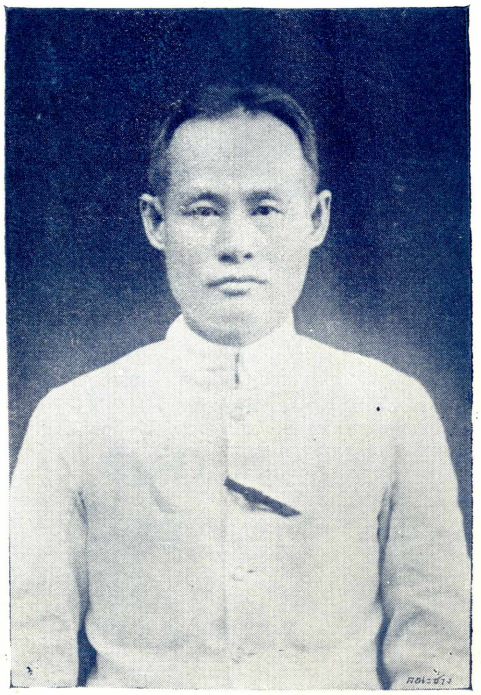

หลวงชุณหกสิการ

ขุนกสิกรพิศาล ป.ป.ก.

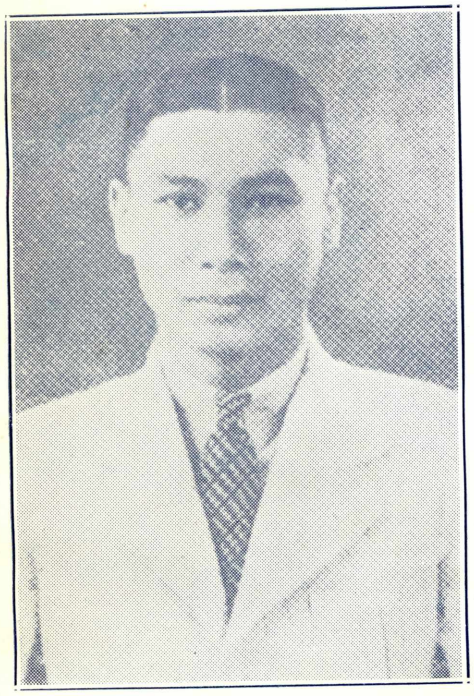

จรัส สุนทรสิงห์

B. Sc. Agr. (Philippines)

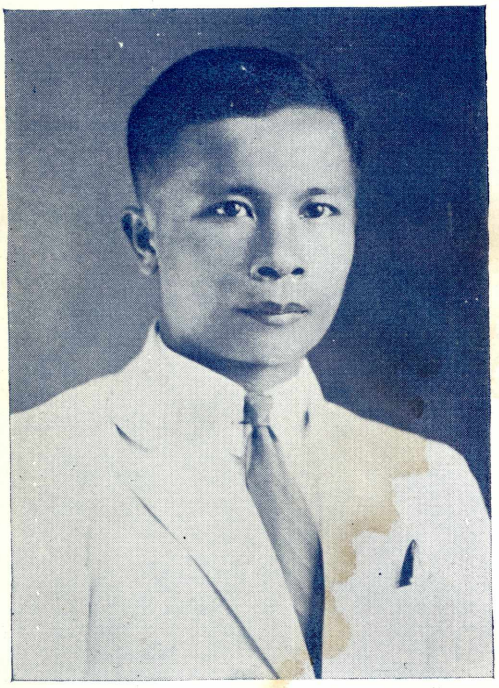

สวัสดิ์ วีระเดชะ

B. Sc. Agr. (Philippines)

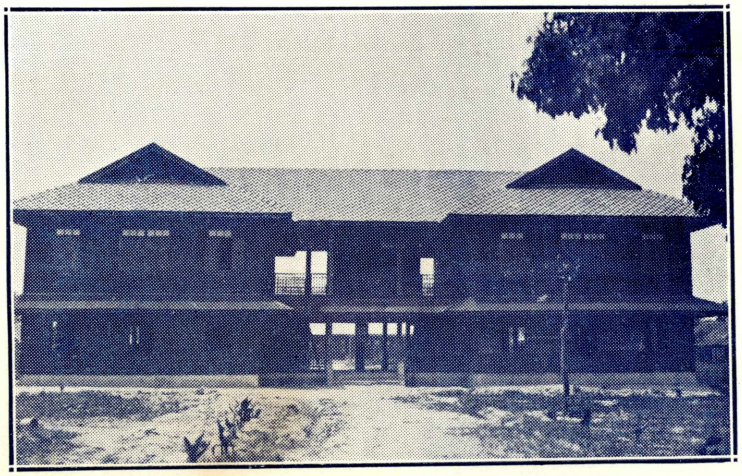

ตัวโรงเรียน

เจ้าหน้าที่
หนังสือพิมพ์

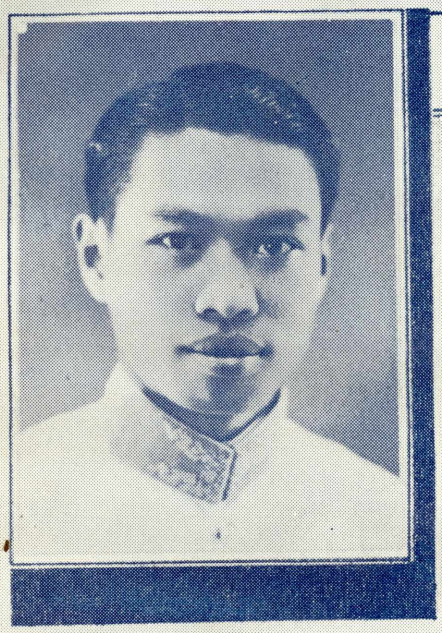

พนม สมิตานนท์
ที่ปรึกษาประจำชั้น

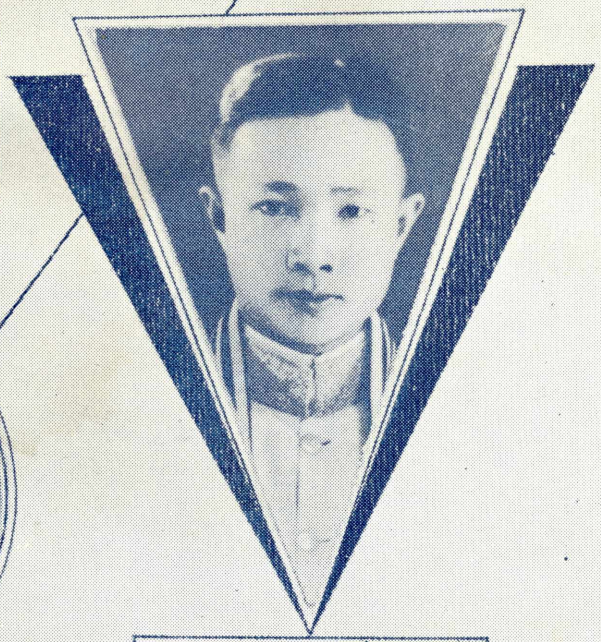

นกุล มฤคทัต
บรรณาธิการ

รับ ชาญวิจิตร์
ที่ปรึกษาประจำชั้น

คณะ กรรมการ

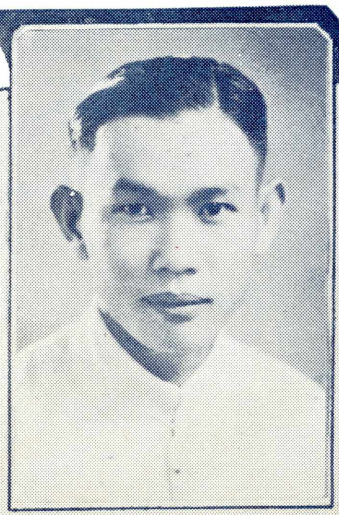

สนิท ปุณณศรณี

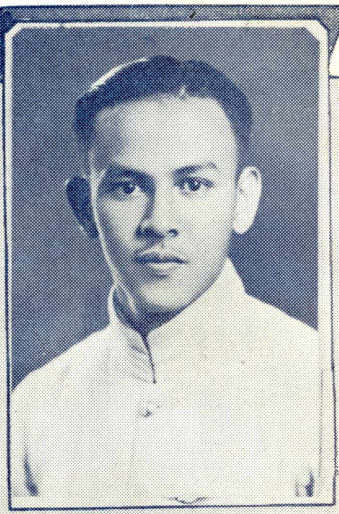

อนันต์ รัตนพล

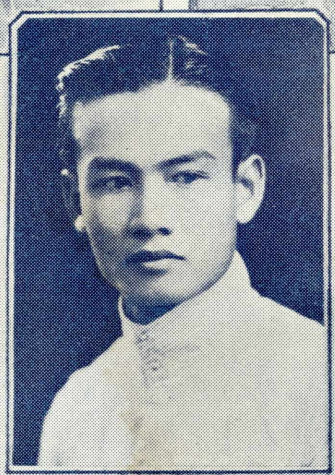

สุดใจ มหาภูมี

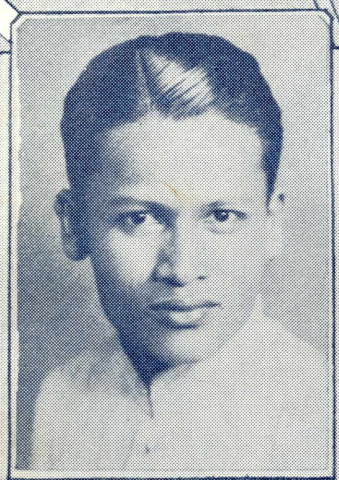

บุญญะ ศิริปรุ

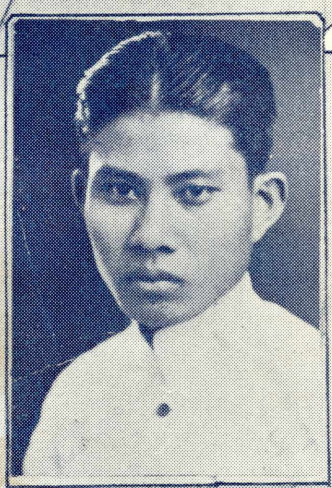

สวิง อุ่นาค

๒๔๘๐
–

ตุ้ย เชียวศิลป์
บุญนาค มหาเกตุ
เสือน ศรีชัยโย

คณะครู

๒๔๘๐

ใน พ.ศ. ๒๔๘๐ นี้ นักเรียนของเราอีกรุ่นหนึ่งจะสำเร็จการศึกษาเกษตรกรรมชั้นสูงของกระทรวงธรรมการ นักศึกษาที่สำเร็จก็จะเริ่มประกอบบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนพลเมืองต่อไป กรณียกิจต่างๆที่นักศึกษาเหล่านี้มีโอกาสจะปฏิบัติ หน้าที่การงาน อาจเป็นเครื่องแสดงผลแห่งการอบรมที่ตนได้ รับถ่ายทอด มาจากคณะอาจารย์ ครู ของสำนักนี้ ความยากง่ายและอุปสรรคต่าง ๆ ของ การงานที่จะต้องเผชิญย่อมมีมากหรือน้อย ทั้งความสำเร็จย่อมบรรลุได้ เร็วหรือช้าเป็นธรรมดา แต่คณะอาจารย์ ครู หวังในความรู้ สึกการรับผิดชอบในหน้าที่การงานของนักศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนมา

เมื่อศิษย์ จากครูไปก็มีความ อาลัยใน สำนักเรียน คณะ ครู และ เพื่อนนักเรียน แต่การจากกันไปเพื่อจะได้ มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์เช่นนี้ พวกเราที่เหลืออยู่ต่างมีความปลาบปลื้มยินดี และความรักใคร่อาลัยในตัวบุคคล ขออวยพรให้นักศึกษาที่สำเร็จไป จงมีความพยายามประกอบกิจบำเพ็ญตนให้ เกิดความดีงามแก่ประเทศชาติ และจงสมบูรณ์ด้วยจตุพิธพร เทอญ.

พระช่วงเกษตรศิลปการ

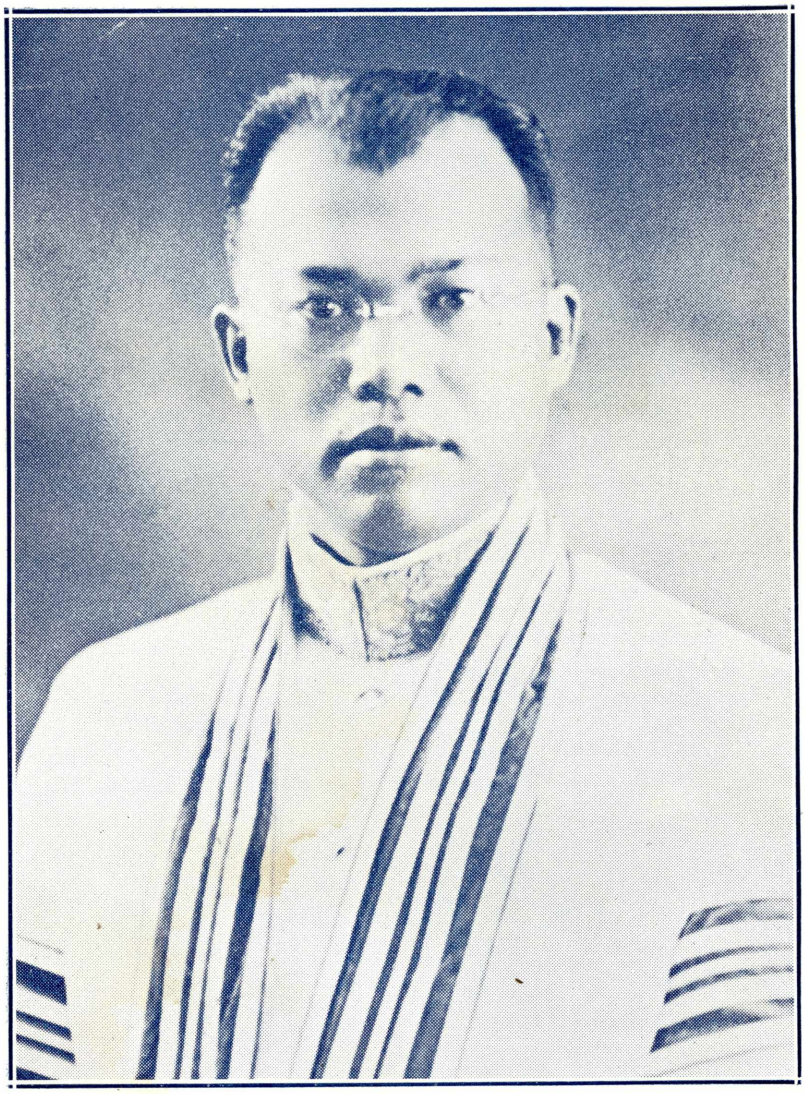

พระช่วงเกษตรศิลปการ

อาจารย์ใหญ่

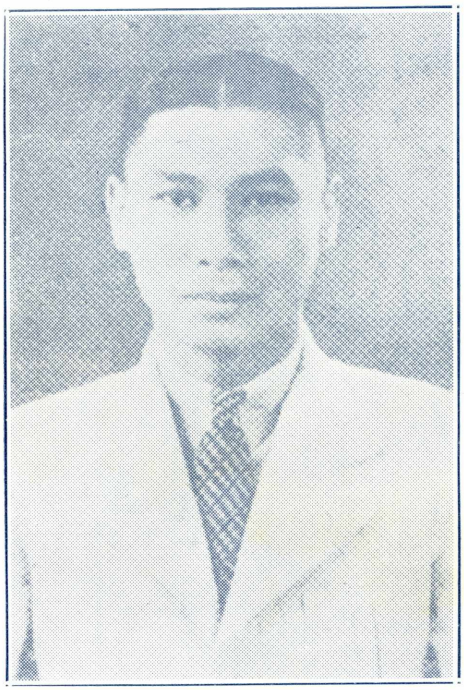

จรัส สุนทรสิงห์

B. Sc Agr. (Philippines)

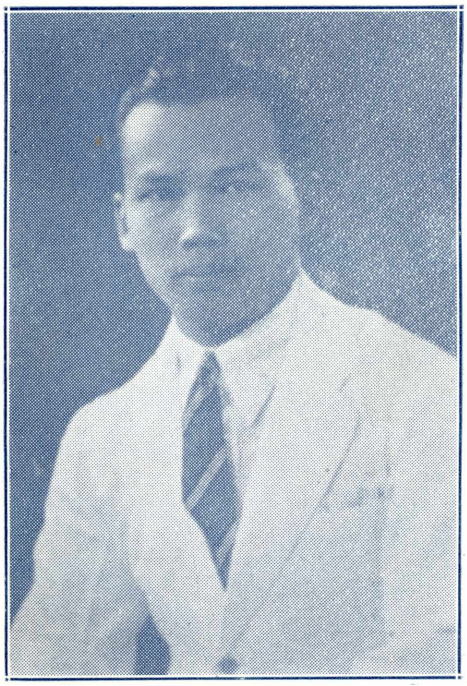

โชค สุคันธวณิช ป. อ.

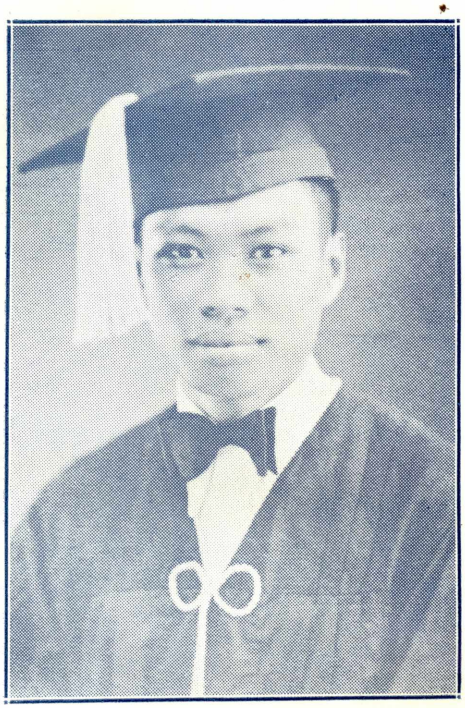

พนม สมิตานนท์

B Sc. Agr. (Philippines)

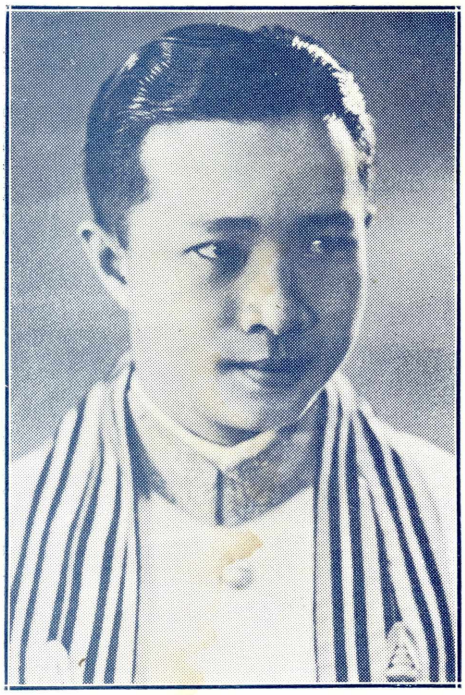

นกุล มฤคทัต

ป.ม., อ.บ.

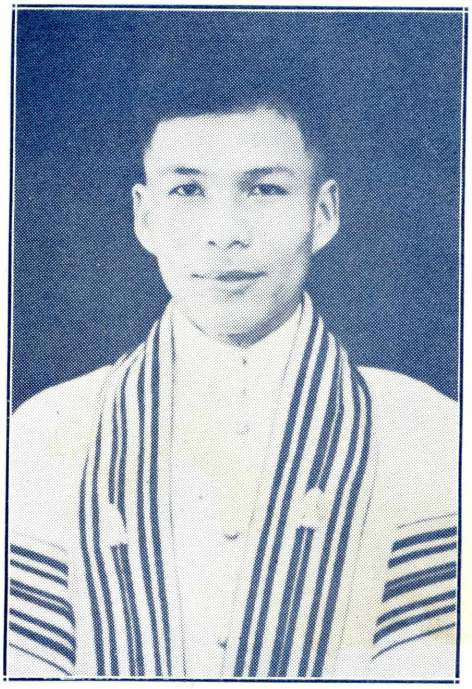

ถวิล สุริยนต์

ป.ม., อ.บ.

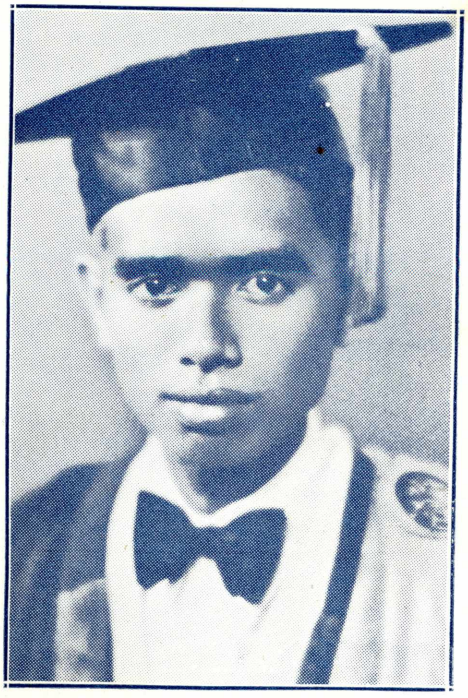

เต็ม ศรีเพริศ

ป.ม., ธ.บ.

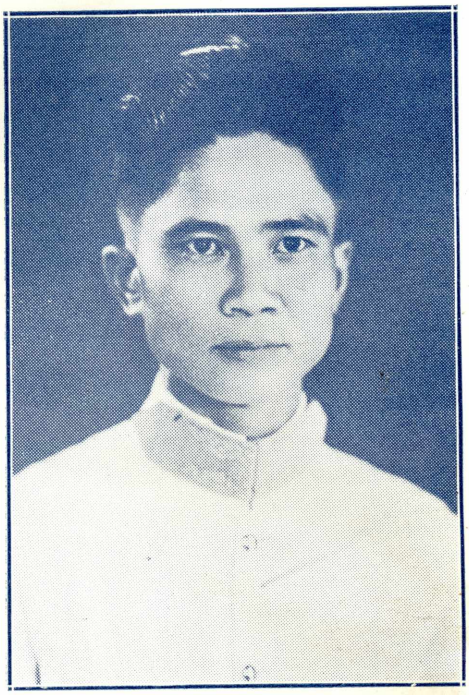

ใช้ ชัยฉ่ำ

ป. ม. ก.

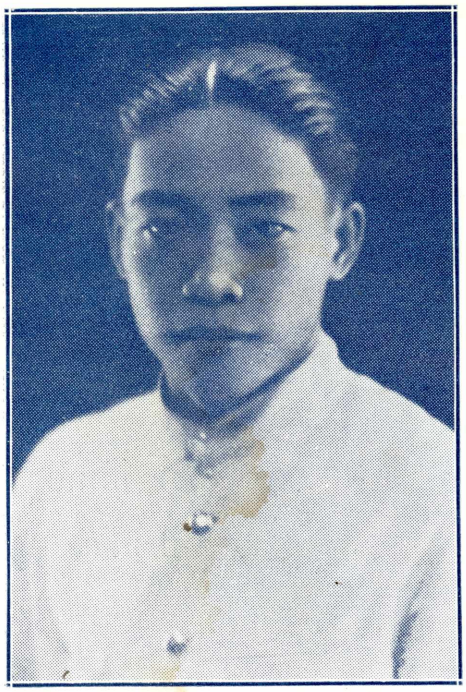

บุญชัก ประดิษฐกุล

ป. ม. ก.

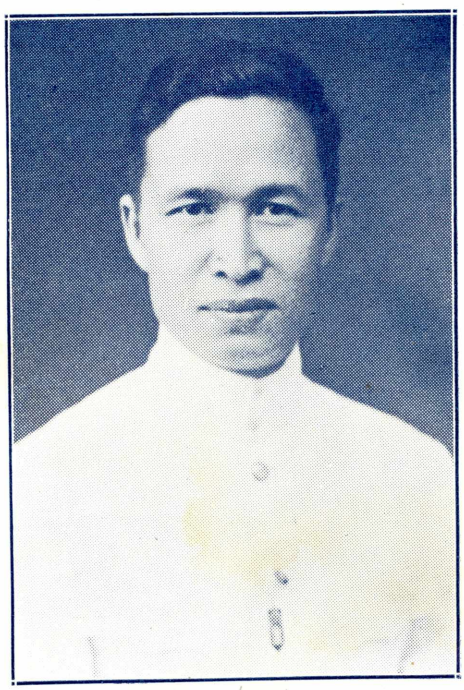

ดี ธรรมวงศ์

ป. ม. ก.

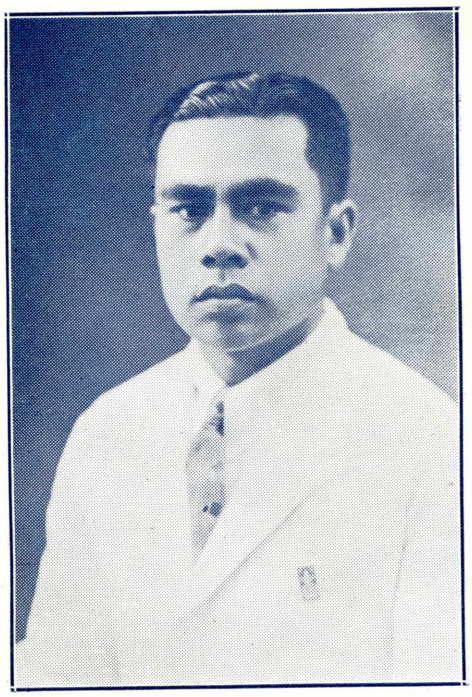

กวง กันภัย

ป. ม. ก.

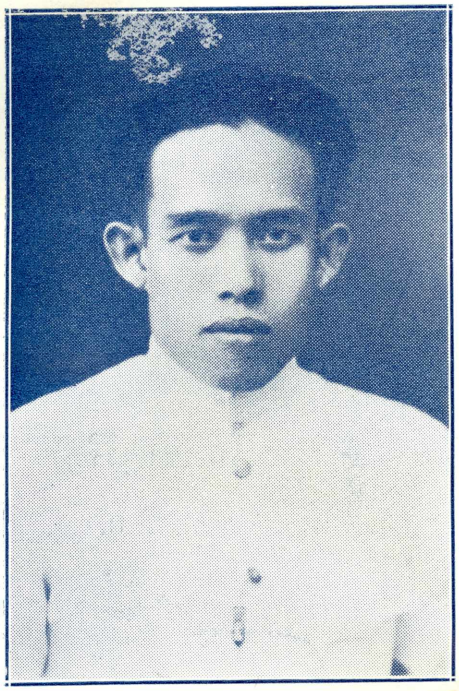

เชิด มุนิกานนท์
ป.ป.ก., ป.ม.

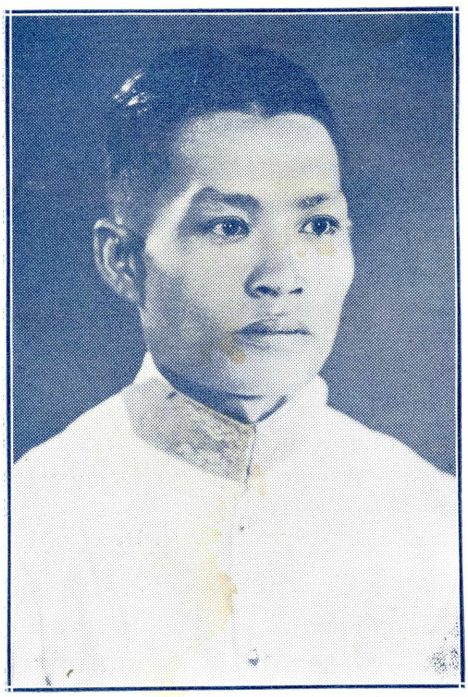

อ๋า อุ่นใจ
ป.ม.ก.

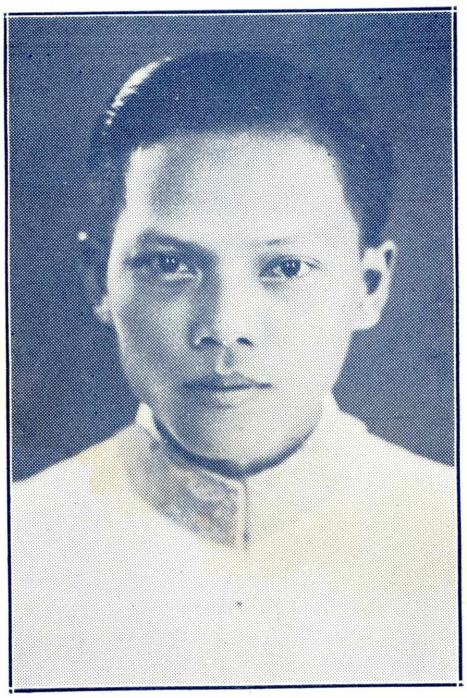

รีบ ชาญวิจิตร์

ป. ม. ก.

สุขุม จันทวัฒน์

ป. ม.

ช่วง ปริปุณณะ

ป. ม. ก.

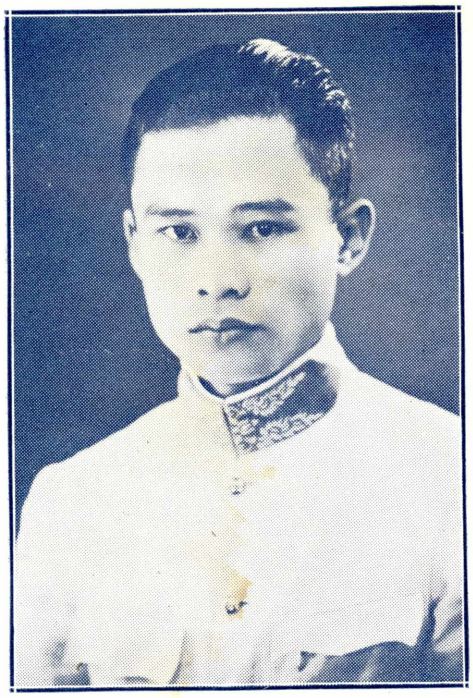

จันทน์ขาว อรุณสิทธิ์

พ. อ.

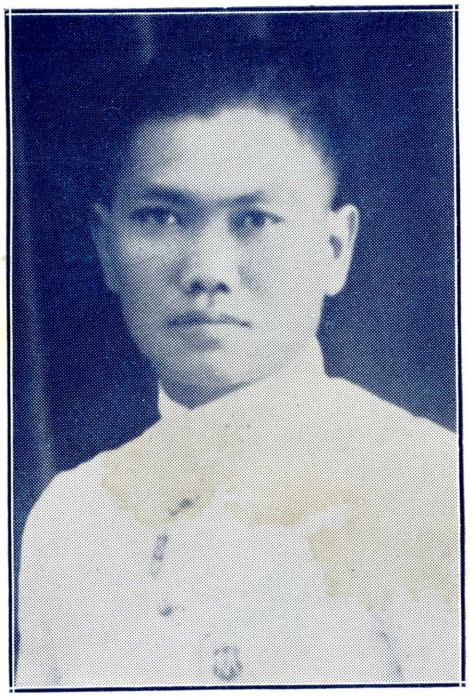

ตุ้ย เชี่ยวศิลป์

ว.ท.

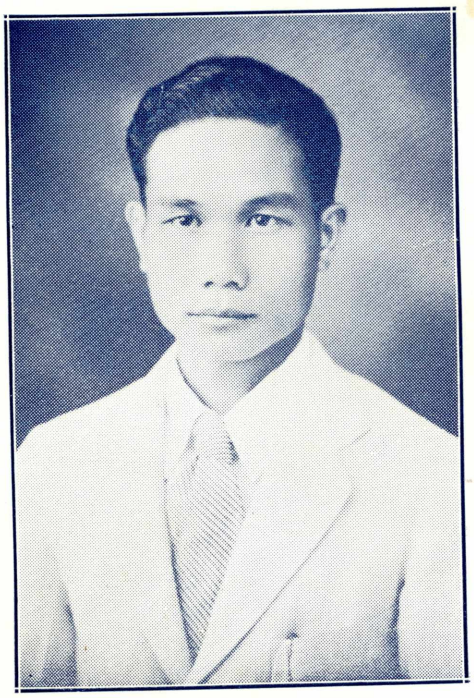

สีมุ วงศ์จินดารักษ์

ป.ป.ก.

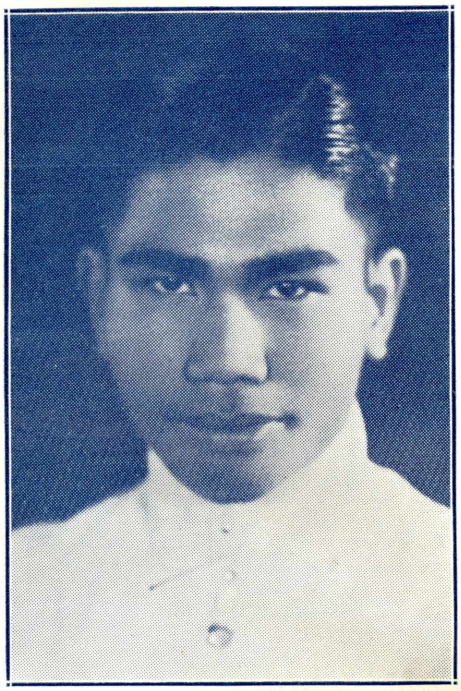

บุญนาค มหาเกตุ

ป. ป. ก.

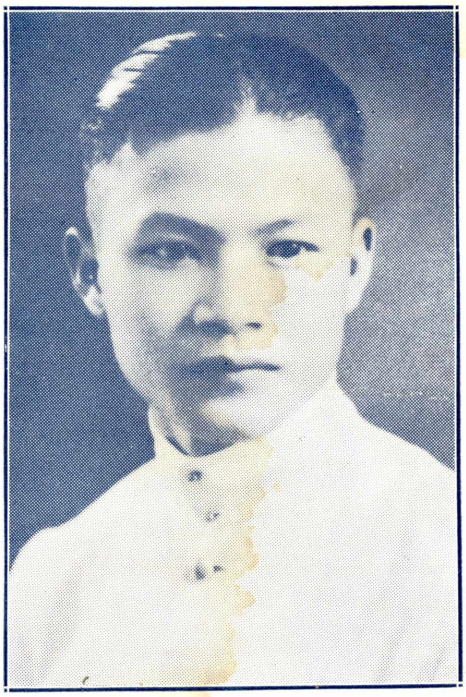

เลื่อน เมฆบังวัน

ป. ป. ก.

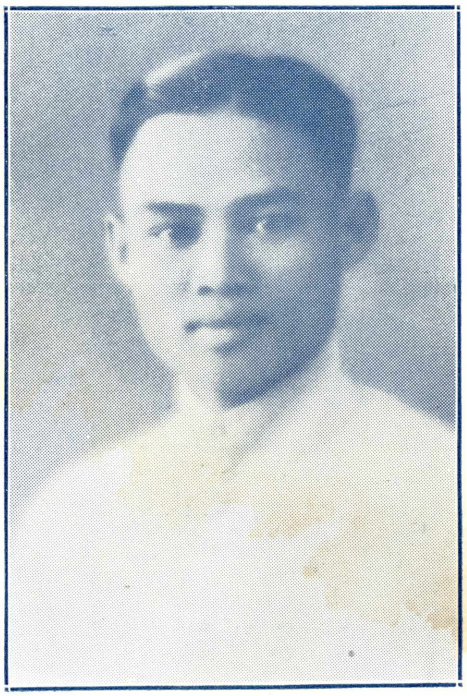

หลี มงคลไชยสิทธิ์

ป.ป.ก.

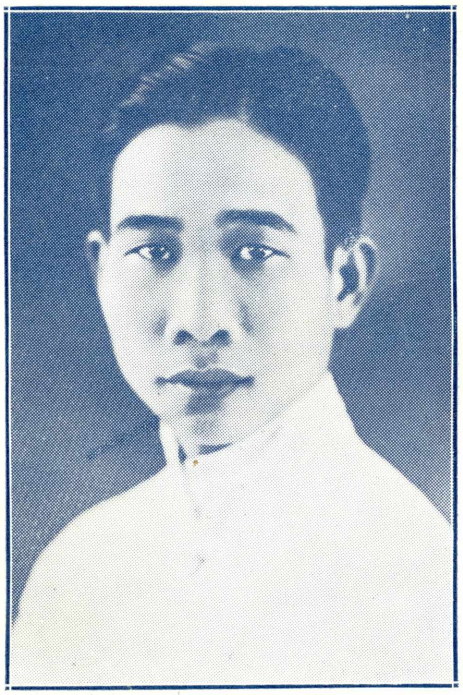

ตาคำ บุญแปง

ป.ป.ก.

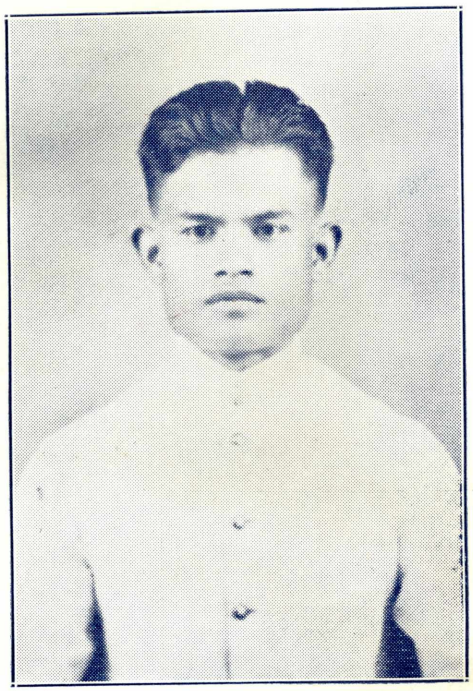

ทิพย์ สิทธิ

พนักงานพยาบาลประจำโรงเรียน

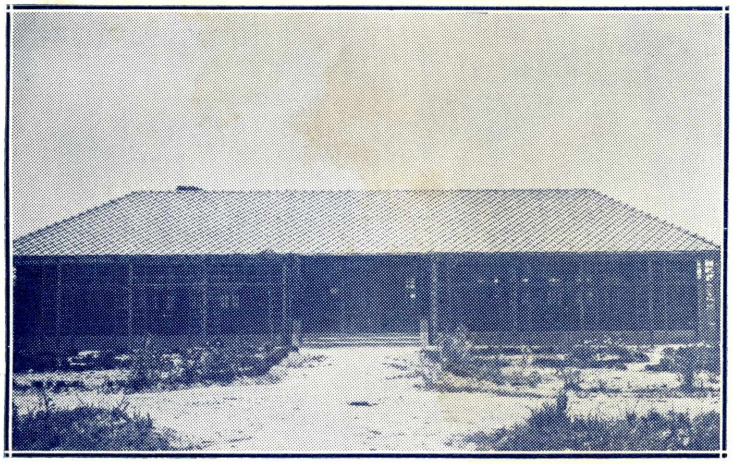

เรือนวิทยาศาสตร์

ฝึกหัดครูประถม
ที่สกลนคร

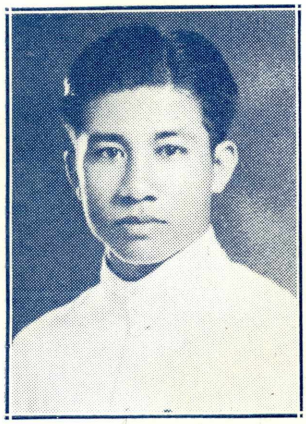

สมาน รัตนศรีสว่าง

พิษณุโลก

"สุขเกิดจากสันโดษ"

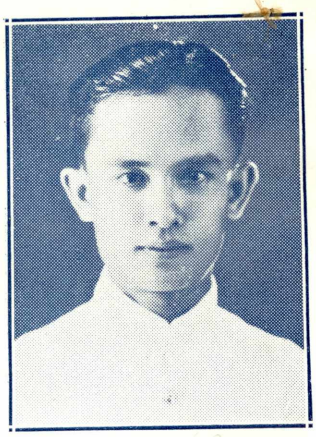

สมัคร ชูเมือง

หล่มศักดิ์

"รักสนุกและความสุข คือยอดปรารถนา
ซึ่งหาได้ด้วยตนเอง"

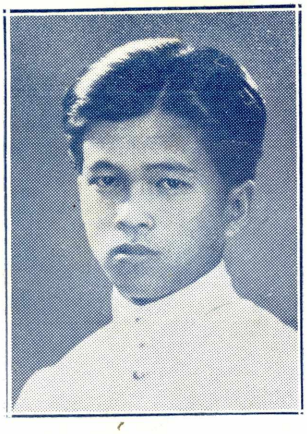

กิมเสียง สร้างทรัพย์

ฉะเชิงเทรา

"เกิดเป็นคนอย่าลืมตัว"

ทุนจุลจักรพงศ์

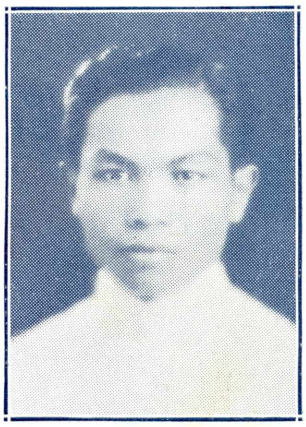

เลื่อน ศรีไชโย

นครราชสีมา

"เมื่ออยากเป็นคนจริง

อย่าคำนึงถึงอุปสรรค"

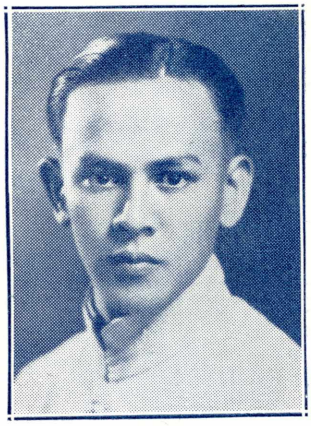

อนันต์ รัตนพล

นนทบุรี

"ทรัพย์อยู่ในดิน"

ทุนจุลจักรพงศ์

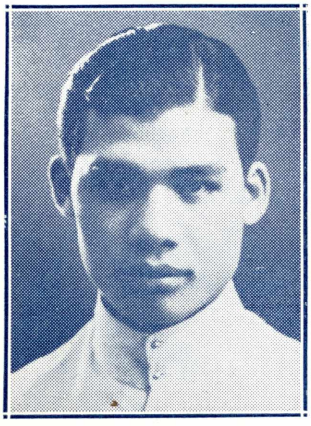

ระทวย ประทุมชัย

อุตตรดิตถ์

"Lean liberty is better than fat slavery."

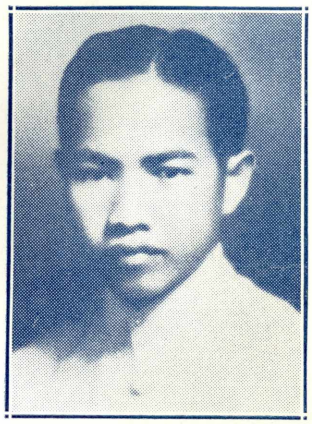

สาย ประเคนรี

อุบลราชธานี

" ความตั้งใจจริงย่อมจะสำเร็จ "

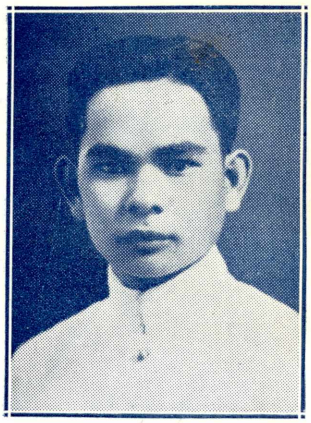

จรูญ เยี่ยมราษฎร์

พิษณุโลก

" คิดแล้วจึงทำ มานะ! "

ทุนจุลจักรพงศ์

ประสงค์ พันธุอ้น

สระบุรี

" วิจารณ์ตนของตนเสมอ "

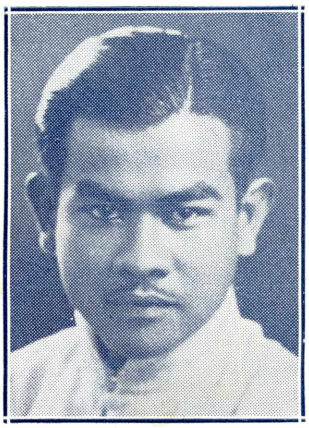

สุนทร สุจริตจันทร์

ลพบุรี

" เกิดเป็นชายอยู่ที่ใจ "

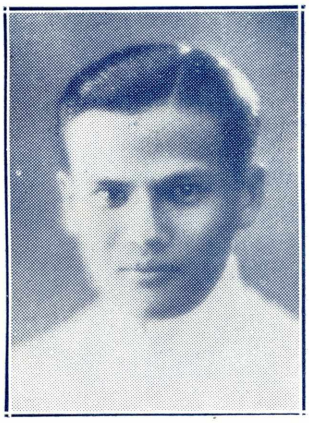

ประวิทย์ สายทองสุก

นครศรีอยุธยา

" ตัวดำ น้ำใจดี "

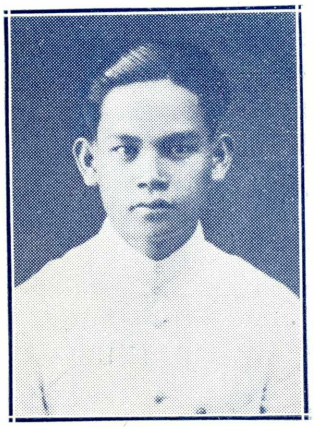

สำราญ ศรีบุญลือ

มหาสารคาม

" จงทำตนให้เหมาะแก่การศึกษาทุกสมัย "

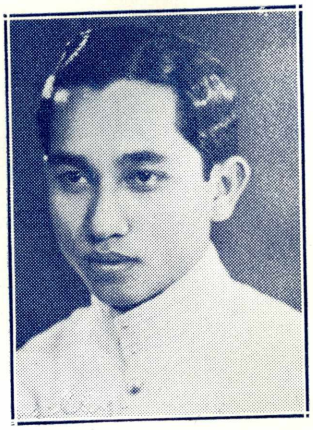

เปล่ง พลชนะ

สวรรคโลก

"ตรงไปตรงมา ย่อมปราศจากอันตราย"

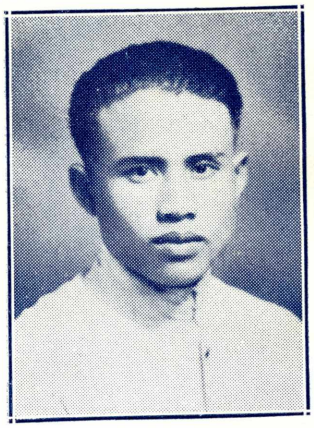

เสย ไชยกาล

อุบลราชธานี

"อย่าลืมตัว"

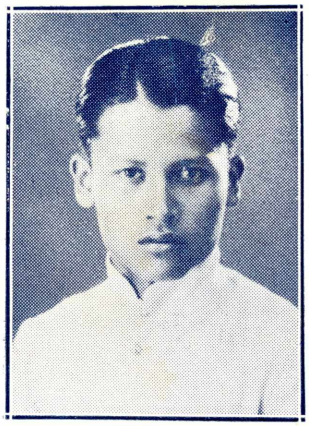

บุญญะ ศิริปรุ

สุรินทร์

"ละความชั่ว กลัวความอาย หมายความดี มีความเพียร"

ทุนจุลจักรพงศ์

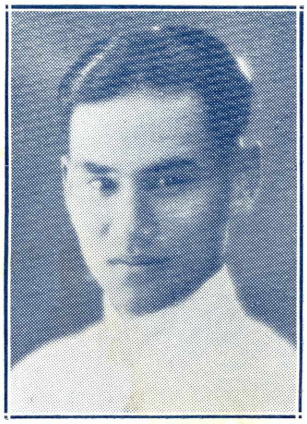

ประเสริฐ คงพันธุ์

นครศรีอยุธยา

"Do your best now."

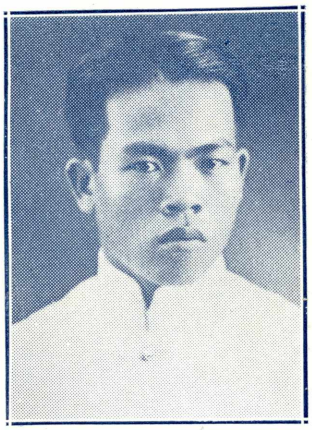

คำซาว ชาวงศ์

ขอนแก่น

"ทำกรรมใดเล่า เหมือนเงาตามตน"

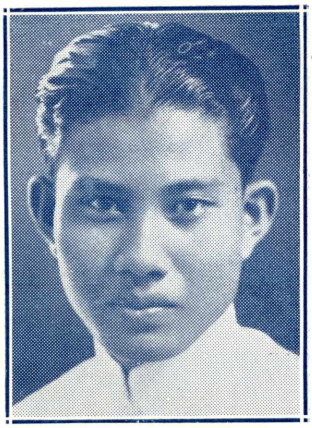

สวิง อู่นาค

นครสวรรค์

"รักษาความดีดุจเกลือรักษาความเค็ม"

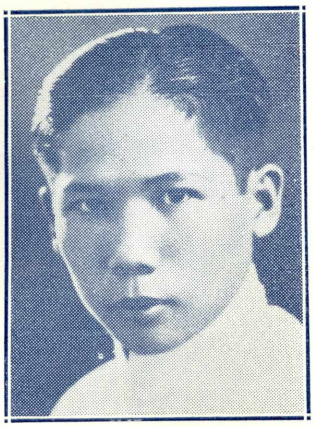

ทองดี ทิพยมณี

ลำปาง

" ทำจริงเป็นสิ่งเลิศ "

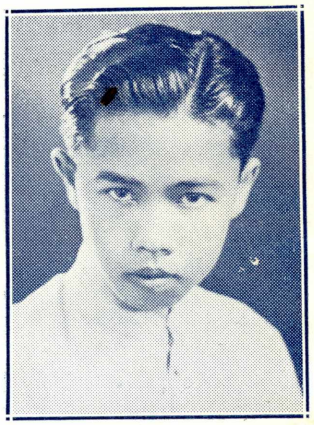

ศรีนวล กลิ่นขจร

อ่างทอง

" ทำความดีด้วยใจรักโดยไม่มุ่งรางวัล "

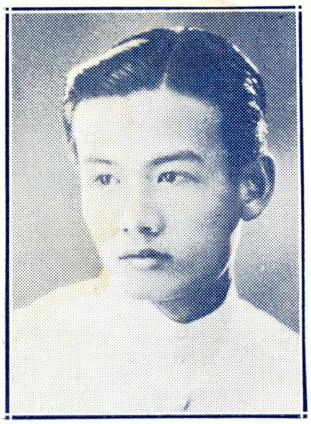

สุดใจ มหาภูมิ

นครนายก

" จงทำสิ่งที่เป็นของเรา "

ทุนจุลจักรพงศ์

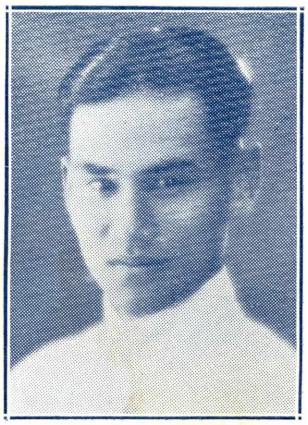

เด็กใบราน

ประเสริฐ คงพันธุ์

นครศรีอยุธยา

"Do your best now."

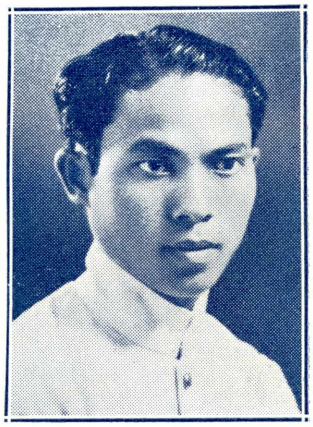

ซึงหอ่อน

ทองอ่อน นิลกัณฑ์

ชัยนาท

"เมื่อชิงต้องมุ่งชัย"

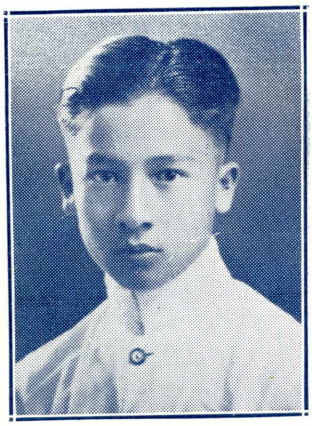

อ้ชยดิ์

อั้งตี่ ประทุมรัตน์

ชัยนาท

"Agriculture is the father of civilization."

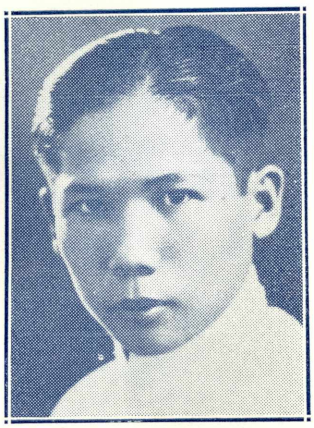

ทองดี ทิพยมณี

ลำปาง

" ทำจริงเป็นสิ่งเลิศ "

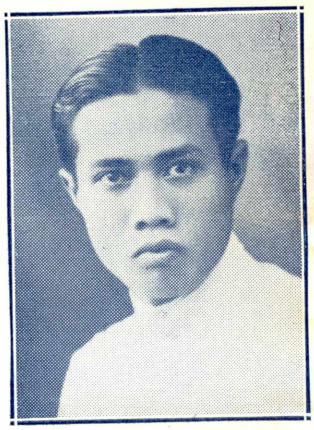

เปี่ยม แสนนามวงศ์

ขอนแก่น

" พยายามจนสำเร็จ "

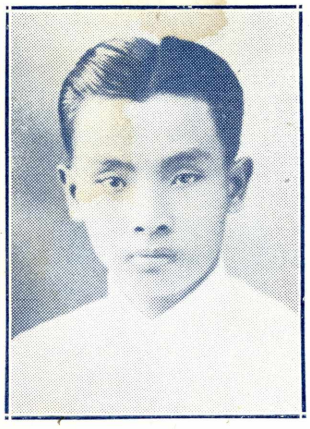

ปุ่น มหาเพ็ชร

อุดร

" ถ้าไม่ทำงาน อย่าหวังความสำเร็จ "

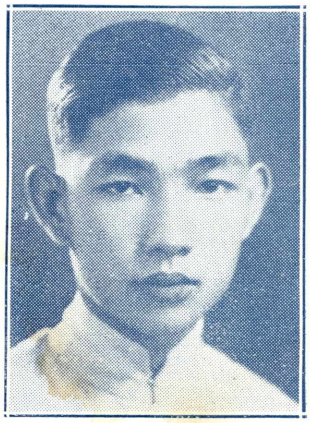

ซิม ขาวสำอาง

เพ็ชรบุรี

" ความสำเร็จอยู่ที่ความสามารถ "

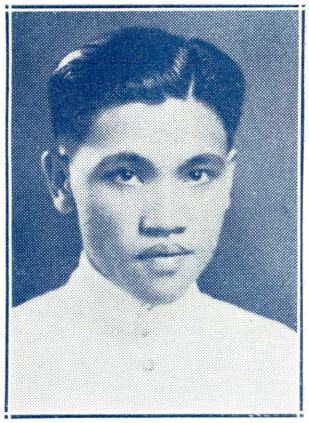

ถาวร อินเฉิดฉาย

นครปฐม

" ไม่มีอุปสรรคเลย ถ้าพยายาม "

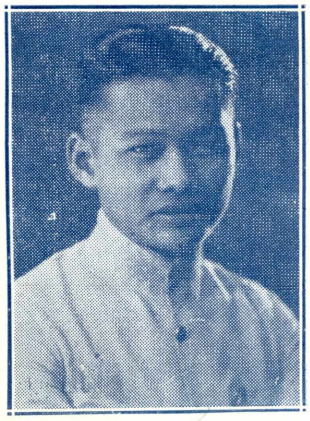

เธียร พันธโร

ร้อยเอ็ด

" เธียร "

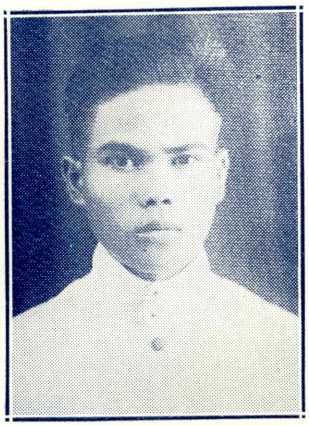

ชิต จุลพยัคฆ์

อุดร

"แล่นจั๊งหัน"

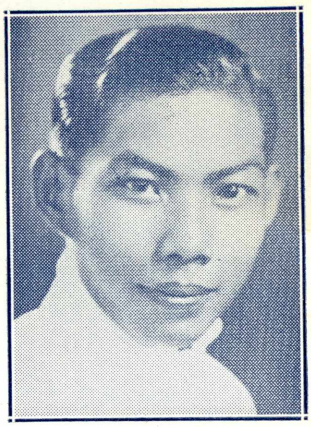

ซิม สุภาพ

สมุทรสงคราม

"On cœur vaillant, rien d' impossible."

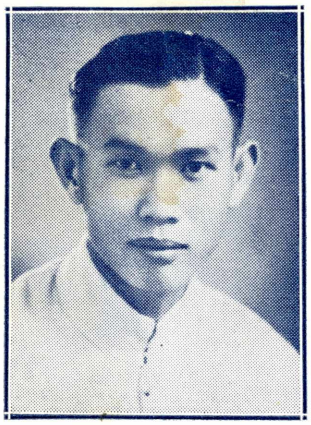

สนิท ปุตระเศรณี

เชียงราย

"ความสำเร็จอยู่ที่ความพยายาม"

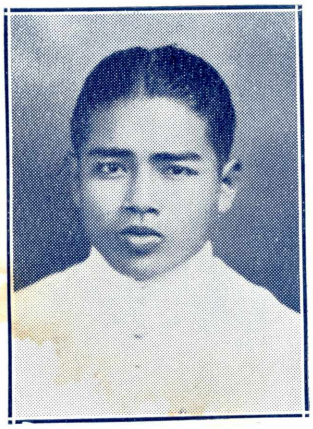

ทองสุก โฉมที

ขอนแก่น

" ทำดีย่อมได้ ดี "

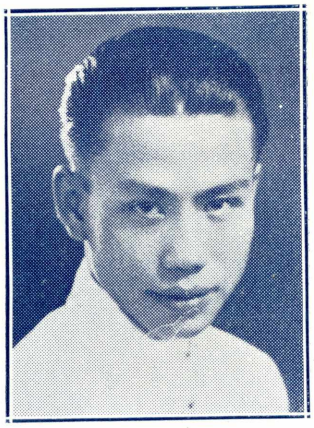

บุญมาก เจริญยิ่ง

ลำปาง

" รู้อะไรให้รู้เท่าสุดเง่ารา
แม้ไม่มากแต่อย่างหนึ่งให้ ถึงที่ "

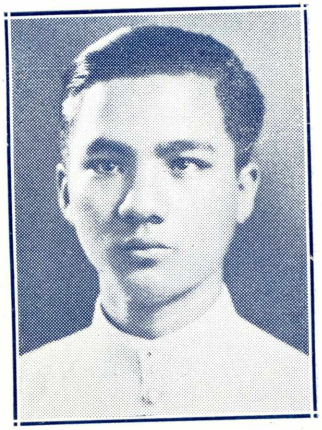

ประหยัด ไต้กิมพก

พิจิตร

" สำคัญอยู่ที่ใจ "

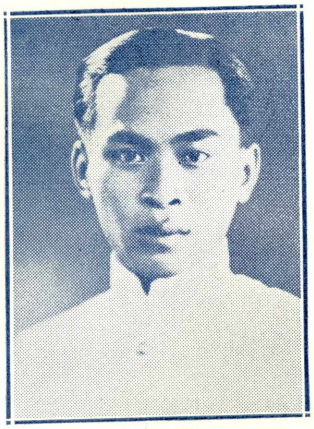

สำเนียง ไทยน้อย

ประจวบคีรีขันฑ์

"ต้องสู้"

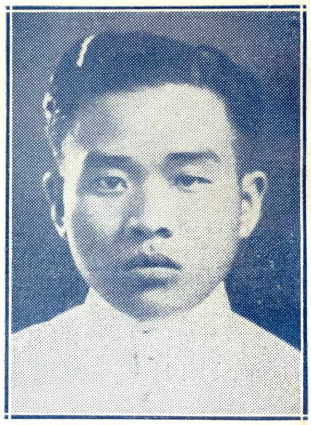

แสน วงศ์วัน

แพร่

"คิดสิ่งไรได้ตลอดเป็นยอดชาย"

โกสุมภ์ รัตนพรรณ์

สกลนคร

"La beauté sans vertu est comme une fleur sans parfum."

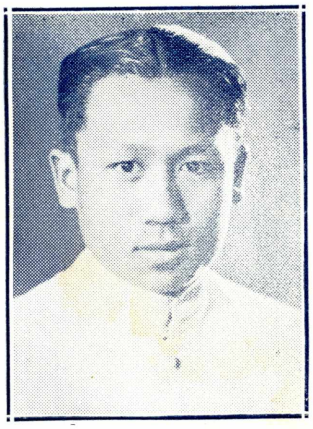

เสถียร พรหมประกาย

นครพนม

"ถึงยากมากทนสู้ อย่าท้อใจถอย"

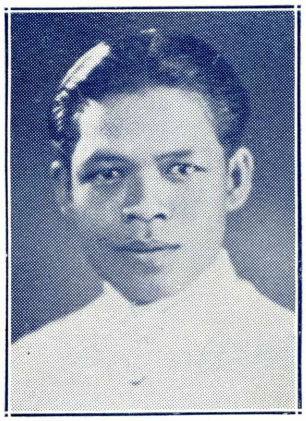

ไสว โสรัต

ขอนแก่น

"สิบตำลึงอยู่ใกล้น้ำ อย่าอ่าวคำนึงถึง, สองสตางค์
แดงมามือรีบกำเอาไว้"

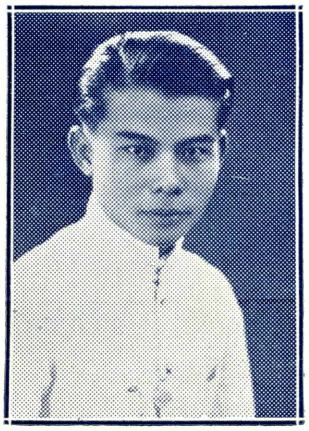

บุญหนุน สุวรรณานนท์

จันทบุรี

"Le Charité Commence Soi mêmé"

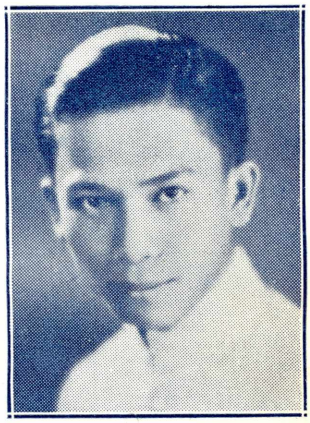

จรัส กล่ำศิริ

ปราจีนบุรี

"ตนเป็นที่พึ่งของตน"

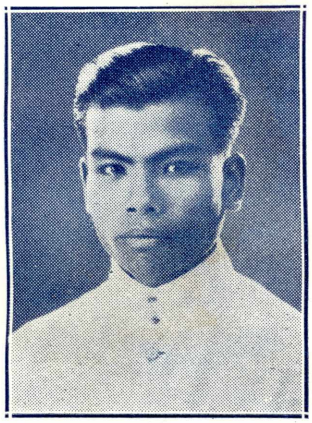

ทองหล่อ นุ่มทองคำ

นครศรีอยุธยา

"เรียนให้รู้ ดูให้จำ ทำให้จริง"

ทุนจุลจักรพงศ์

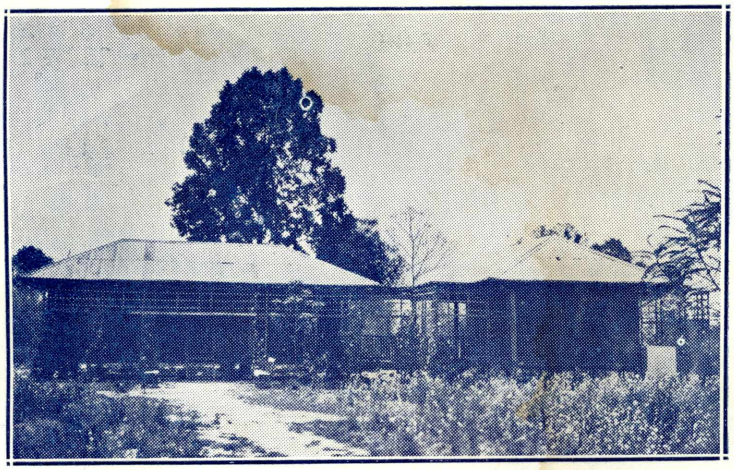

เรือนพยาบาล

คณะนักเรียน

ฝึกหัดครูประถมกสิกรรม

ปีที่ ๑

รักไทย
อินทรศุขศรี
ขุขันธ์

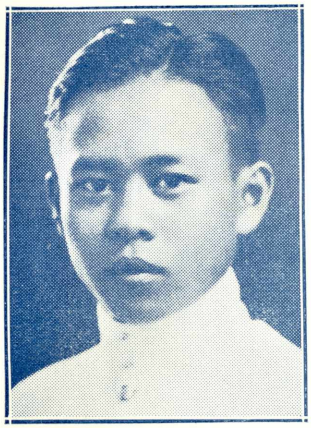

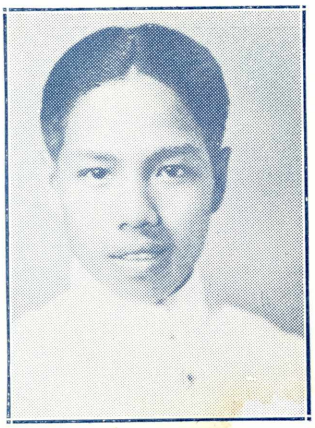

สวัสดิ์
ชาติพงศ์
นครศรีธรรมราช

ประจวบ
สุภามาลา
พระนคร

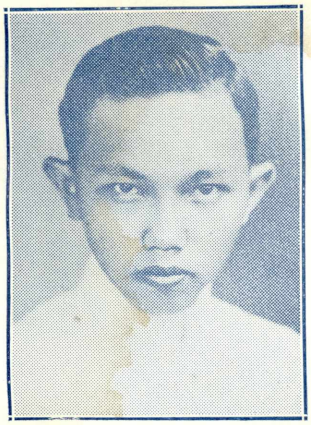

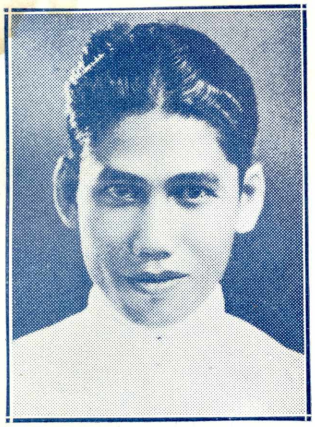

ประคอง
ศรีเกตุ
พัทลุง

ทองสุก
อ้นนาค
พระนคร

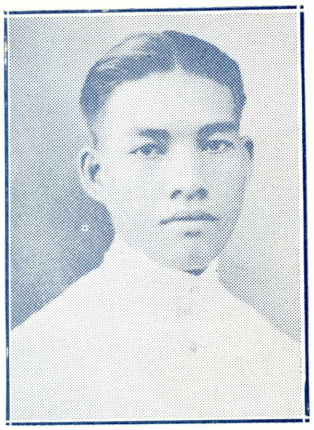

จรัส
ตรีพลอักษร
ปัตตานี

จำเนียร
คชวัตร
กาญจนบุรี

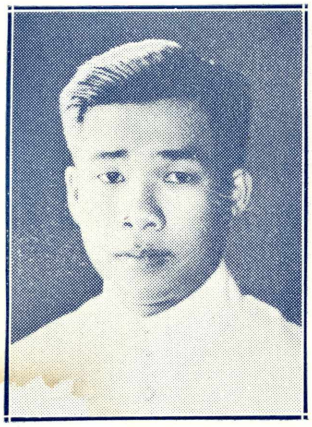

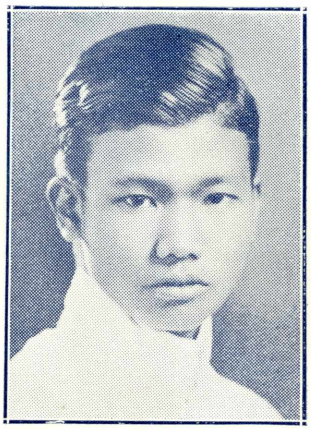

เขียว
ยุบ่า
ชุมพร

คุ้ม
พวงแก้ว
ภูเก็ต

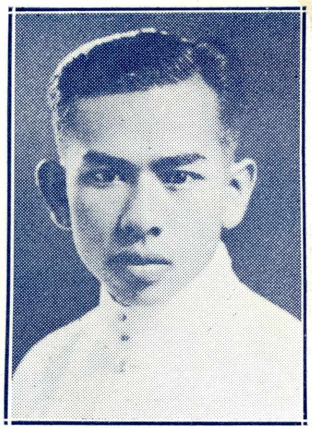

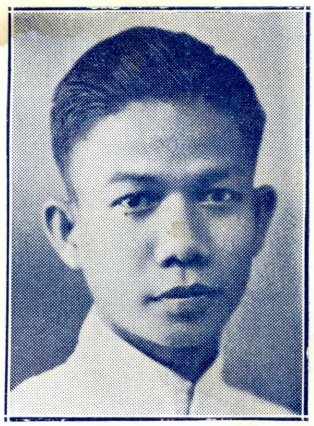

ประเสริฐ
ศิริจิตร์
สมุทรปราการ

เกื้อ
อนุเคราะห์กุล
สมุทรสาคร

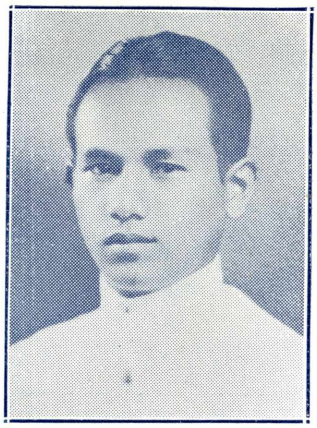

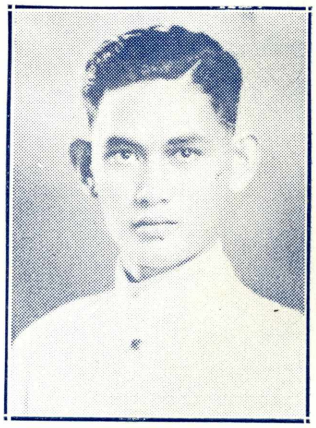

ประหยัด
คารวานนท์
สุราษฎร์ธานี

ทองอินทร์
เชาว์ประยูร
แม่ฮ่องสอน

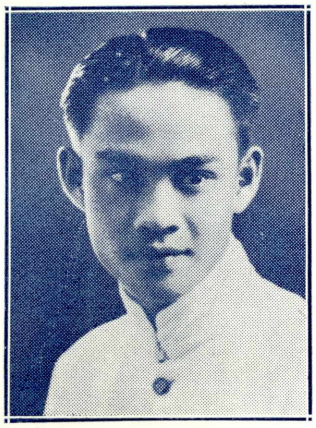

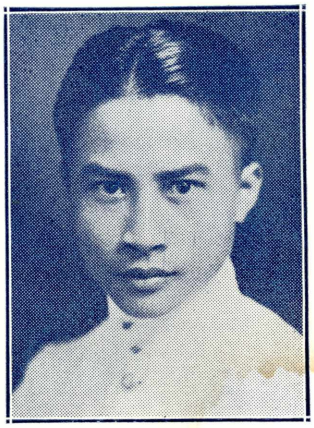

คำปวน
อินทร์บุรี
ลำพูน

กัลป์
กนิษฐานนท์
บุรีรัมย์

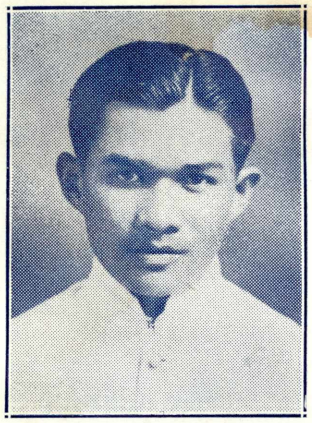

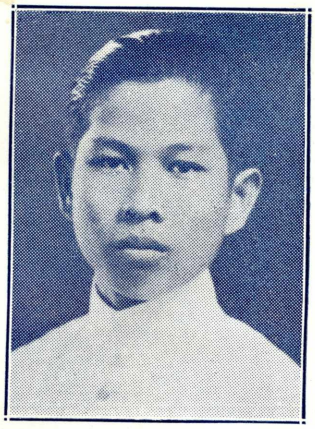

เฟื้อน
บรรเทิงสุข
อุตตรดิตถ์

มณี
ชูมณี
ราชบุรี

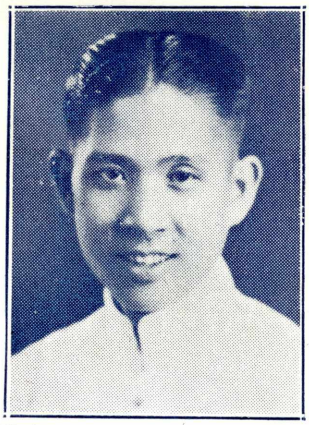

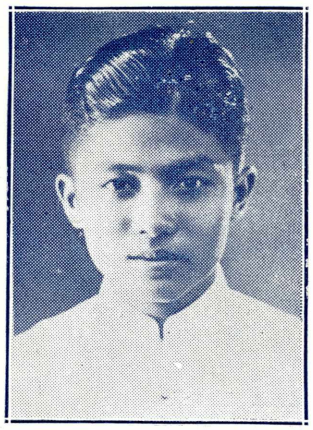

บุญเหลือ
สุวรรณหิตาทร
เพ็ชรบูรณ์

เกื้อ
มณีกุล
ชัยภูมิ

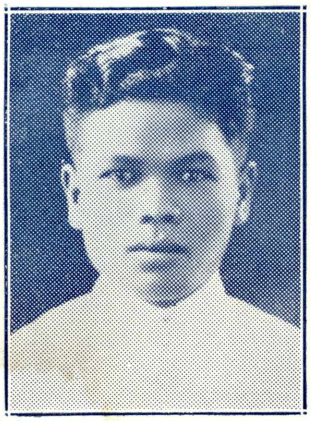

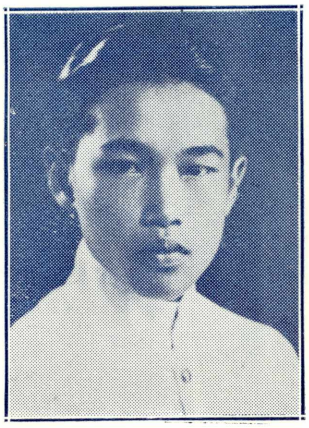

เอี่ยน
สายสูง
แพร่

ถวิล
สุขสมพงศ์
ปทุมธานี

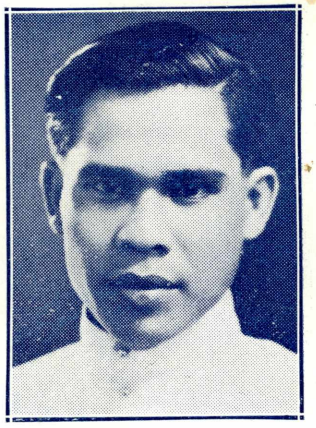

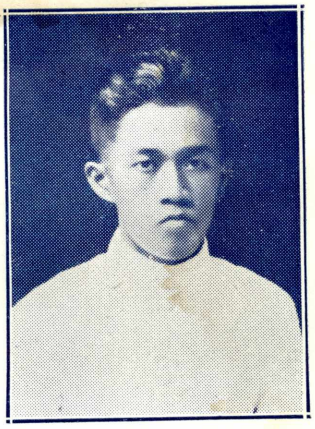

เล็ก
ศศะนาวิน
สิงห์บุรี

คำมา
อึ้งตระกูล
บุรีรัมย์

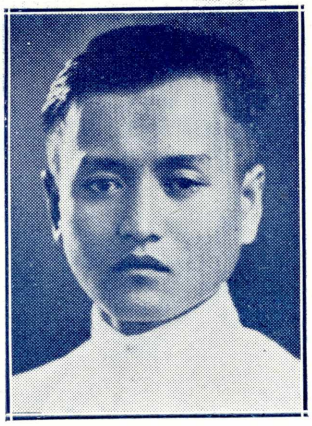

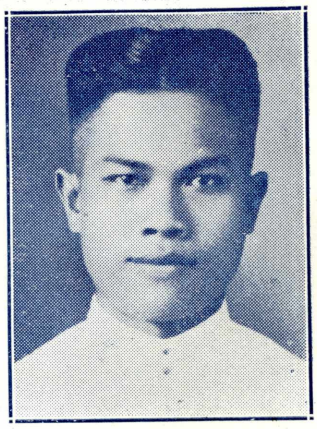

ทศ
อัจฉฤกษ์
ปทุมธานี

เที่ยง
ชินขุนทด
นครราชสีมา

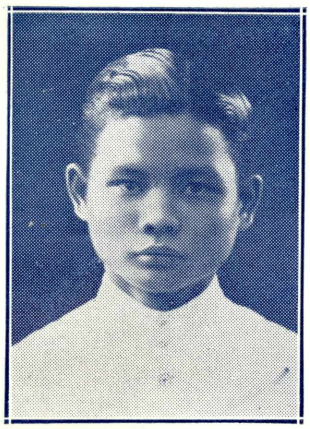

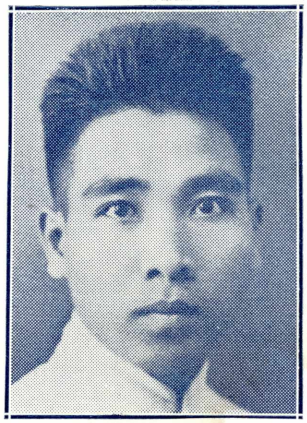

นวล
พรหมภักดี
นราธิวาส

หงษ์
บรรทม
สมุทรสงคราม

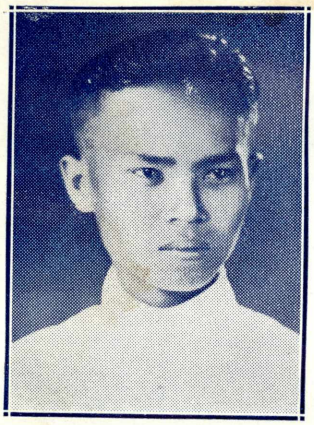

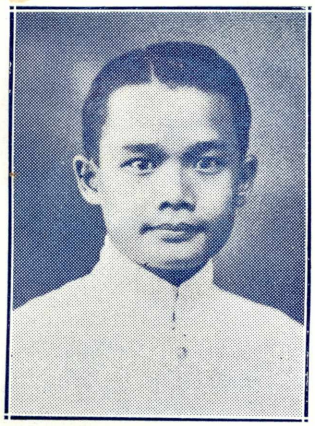

ทองอินทร์
มั่งมูล
แพร่

ถนอม
จันทร์เจริญ
มหาสารคาม

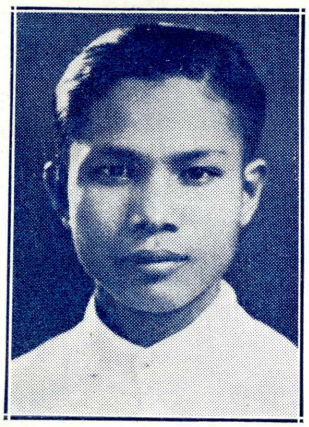

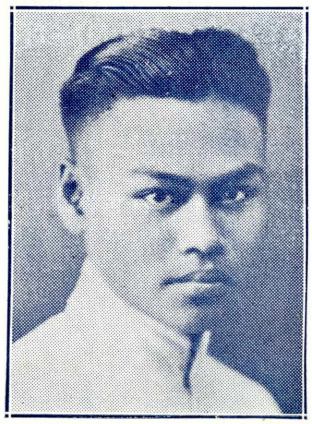

วิเชียร
บูรณธรรม
สงขลา

แถม
แปลงประวัติ
อุตตรดิตถ์

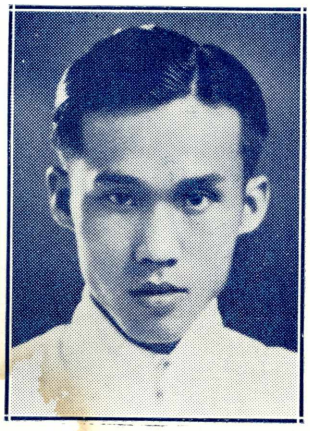

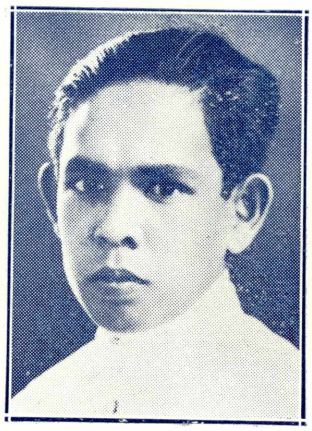

เขน
กันภัย
ภูเก็ต

เจ็งกุ่ย
วิรุฬหะ
ฉะเชิงเทรา

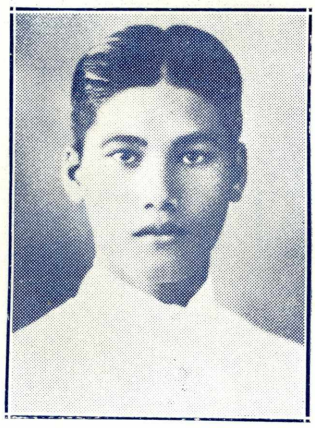

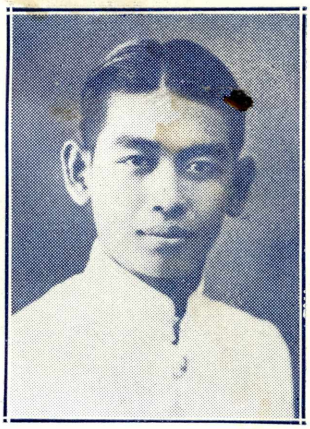

บรรจง
เกษตรศิริ
ชลบุรี

บรรจงศิริตร พ.ส.พ.
ตรวจออก

สุนทร
คงถาวร
ลำปาง

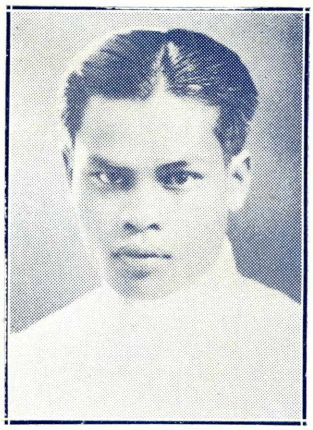

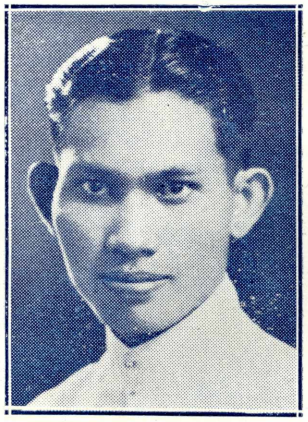

ประยูร
สวนะสุจริต
สระบุรี

ตังช้วน
สามไชย
นครปฐม

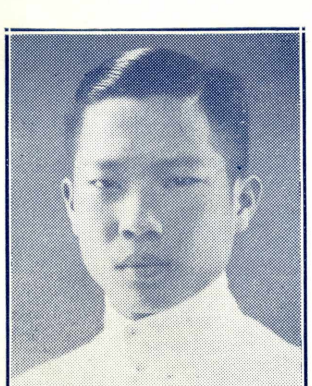

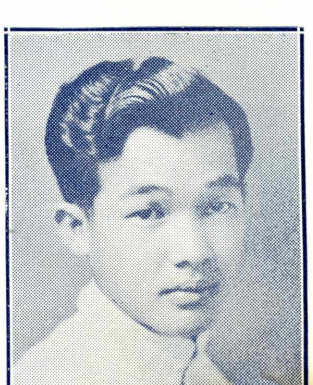

จิตตเสน
บุนนาค
พระนคร

เซ็ง
การสมดี
อยุธยา

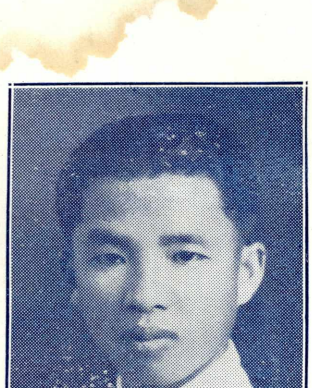

ไล้
โค้วสกุล
สิงห์บุรี

สงค์
แสนศักดิ์
มหาสารคาม

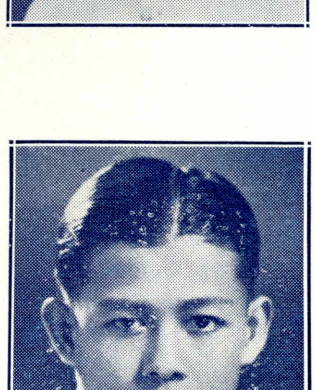

ชำนาญ
ศุขชื่น
ชัยนาท

อุไร
ศรีนรา
พิษณุโลก

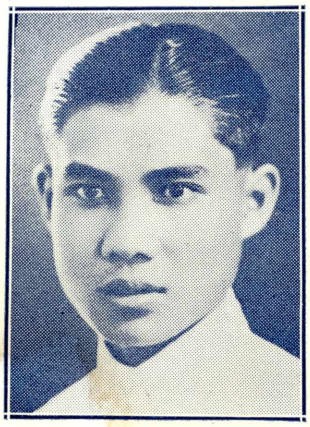

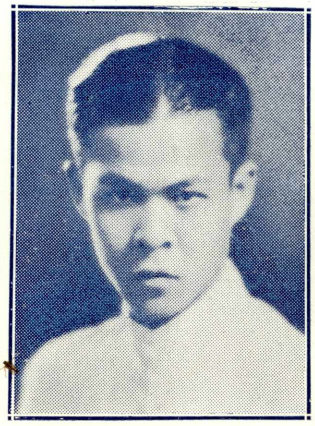

ประคับ
ชินากะโร
นครนายก

บัญญัติ
บุณยปรัตยุษ
พระนคร

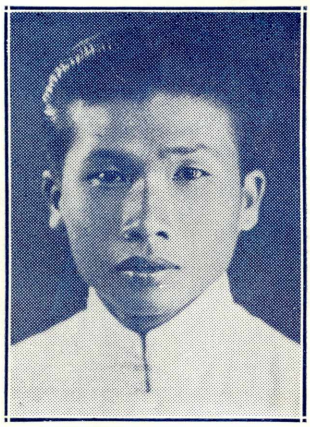

สมศักดิ์
บุรณะศิริ
พระนคร

แผนกกีฬา

และ

ละคร

คณะฟุตบอลรุ่นกลางชะนะเลิศ

พ.ศ. ๒๔๘๐

ทองหล่อ นุ่มทองคำ แถว สินธิพงศ์ บัญญัติ บุณยปรัตยุษ
จั๊ว สงวนสัตย์ สำราญ จันพลา (หัวหน้าชุด) สุนทร คงถาวร

ทองสุก อ้นนาค จิตตเสน บุนนาค แจ่ม ศรีภมร
สมศักดิ์ บุรณศิริ ชัฎ พหลโยธิน

คณะฟุตบอลล์สโมสรแม่โจ้ชะนะเลิศ

พ.ศ. ๒๔๘๐

ครูบุญชัก ประดิษฐกุล | บุญอยู่ หาญสมุทร | ไสว บุณยปรัตยุษ | แล ทิพยกลิน | ครูใช้ ชัยฉ่ำ | จำนวน เมษมัต

พระช่วงเกษตรศิลปการ (ผู้อุปการะ)

ถมยา บุณยเกตุ | ตุ่ม ทับทิมทอง | แผ่พืช เทพหัสดิน | ครูกวง ณอยุธยา | สนิท กันภัย | ปัตระเศรณี

(ครูใช้ ชัยฉ่ำ หัวหน้าชุด)

ผู้เข้าแข่งขันกรีฑา ใหม่

พ.ศ. ๒๕๘๐

แถวยืน

จากซ้ายไปขวา

ประคอง ศรีเกตุ
เกื้อ อนุเคราะห์กุล
แผ้ว ดิษฐอินทร์
ปลื้ม รังสิยานนท์
สำราญ เสน่หา
สงวน รัตนพันธุ์
ประวิทย์ สายทองสุก
ปิง พิมพิสาร
ทองเกิน ฟูเหลือ

แถวนั่ง

จากซ้ายไปขวา

ประวัติ สายทองสุก
แถว สินธิพงศ์
เสริม มกรครรภ์
เซ็ง การสมดี
ตุ่ม ทับทิมทอง
ประจวบ สุภามาลา
ทองหล่อ นุ่มทองคำ

คณะละคร

ฉลวย เชียวพาณิช | มณี ทวีผล | บรรจง เกษตรศิริ | นวล พรหมภักดี | เสริม มกรครรภ์

สำอาง พรหมบุบผา | ผิว โกมลวณิช | วิบูลย์ บุณยปรัตยุษ

สุนทร สุจริตจันทร์

คณะละครและรีวิวสลับฉาก

แสดงเก็บเงินบำรุงเรือนพยาบาลของโรงเรียน

"บ้านสามัคคี" พ.ศ. ๒๔๗๙

ได้รับโล่ห์ของอาจารย์ใหญ่เป็นเกียรติยศ

เป็นเยี่ยมในการเรียน ความประพฤติ อนามัย และ การกีฬา

<u>เจ้าของโล่ห์</u> พระช่วงเกษตรศิลปการ (แถวนั่ง คนที่ ๔ จากซ้าย)

<u>ครูประจำบ้าน</u> อาจารย์ นกุล มฤคทัต (แถวนั่ง คนที่ ๕ จากซ้าย)

<u>หัวหน้าบ้าน</u> ผัน ศิริศานต์ (แถวนั่ง คนที่ ๖ จากซ้าย)

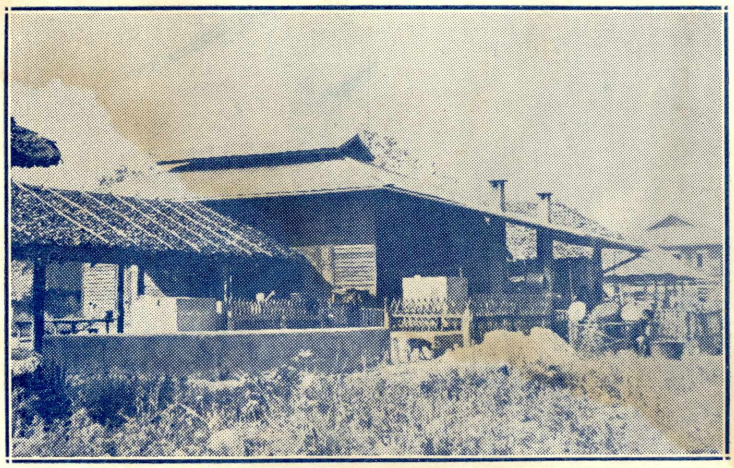

โรงครัว

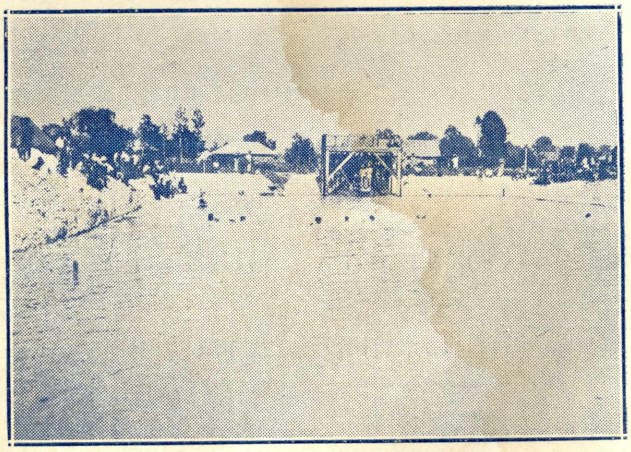

สระเกษตรสนาน

สารบาญ

			หน้า
๑.	อธิบายหลักและวิธีดำเนินกสิกรรมศึกษาเบื้องต้น	พระยาเทพศาสตร์สถิตย์	๑
๒.	ประวัติพระยาเทพศาสตร์สถิตย์		๑๕
๓.	คนชั้นกลาง	เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี	๑๙
๔.	ในรอบ ๒๐ ปี	พระช่วงเกษตรศิลปการ	๒๒
๕.	วิทยาศาสตร์กสิกรรม	หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ	๒๗
๖.	กรรมของการศึกษากสิกรรม	หลวงผลสัมฤทธิกสิกรรม	๓๙
๗.	ประวัติหลวงผลสัมฤทธิกสิกรรม		๕๐
๘.	ดินเป็นกล้วยน้ำว้า		๕๓
๙.	เกษตรกรรม	ผล สินธุระเวชญ์	๕๘
๑๐.	โอวาทของขุนอภิรักษ์จรรยา		๖๓
๑๑.	ข่าวกีฬา		๖๖
๑๒.	ข่าวโรงเรียน	นกุล มฤคทัต	๗๒
๑๓.	ข้อบังคับสมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม		๙๑
๑๔.	บรรณาธิการแถลง	บรรณาธิการ	๙๘

อธิบายหลักและวิธีดำเนิน กสิกรรมศึกษาเบื้องต้น

ของ

พระยาเทพศาสตร์สถิตย์

เขียนลงหนังสือพิมพ์กสิกรเล่ม ๑

มาสมัยนี้ประเทศที่ก้าวหน้าทั้งหลายยิ่งแลเห็นความจำเป็น และคุณประโยชน์ของวิสามัญศึกษา หรือวิชาชีพสำหรับพลเมืองมากขึ้น ในจำพวกวิชาชีพด้วยกันเขาถือว่ากสิกรรมศึกษาเป็นสำคัญยิ่ง เพราะเป็นศึกษาที่แท้จริงสำหรับคนหมู่มาก จึงได้พยายามแทรกวิชานี้เข้าในหลักสูตรให้มากเท่าที่จะแทรกได้ ตั้งแต่เบื้องต่ำตลอดขึ้นไปจนถึงชั้นสูงสุด ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ใกล้เคียงกันกับบ้านเรา คือประเทศญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์.

เราก็ย่อมทราบดีอยู่ด้วยกันแล้วว่า ในขณะนี้ประเทศญี่ปุ่นกำลังเจริญรุ่งเรืองไปด้วยการหัตถกรรม อุตสาหกรรม และพณิชกรรม แต่กระนั้นก็ยังละเว้นกสิกรรมศึกษาเสียไม่ได้ ก็เมื่อประเทศญี่ปุ่นยังละเว้นกสิกรรมศึกษาเสียไม่ได้แล้ว สยามเราซึ่งเป็นประเทศเพาะปลูกโดยตรงพึ่งการเพาะปลูก ๙๕ เปอรเซ็นต์ จะละเว้นการศึกษาแผนกนี้ได้อย่างไร ? หรือว่าฝีมือศิลปในการทำนาปลูกข้าวที่บรรพบุรุษของเราส่งให้กันต่อ ๆ มาจนถึงชั้นเรานี้ เป็นกสิกรรมศึกษาที่เพียงพอแก่พวกเราในสมัยนี้แล้ว ?

ความจริงยังมีหลายท่านที่เห็นว่า เรารู้จักการเพาะปลูกดีแล้ว นอกจากรัฐบาลจะ

ช่วยทดน้ำให้ได้ข้าวมาก ๆ แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องร่ำเรียนอะไรกันอีก ซึ่งถ้าเป็นความจริง เราก็เป็นผู้ที่รู้จักการเพาะปลูกดียิ่งกว่าญี่ปุ่น เยอรมัน และอเมริกัน ฯลฯ เพราะว่าประเทศเหล่านี้ก็มีการทดน้ำเหมือนกัน แต่ว่าก็ยังต้องการกสิกรรมศึกษาอยู่ด้วยกันทั้งนั้น (บางทีท่านผู้อ่านจะยังไม่ทราบทั่วกันดีก็เป็นได้ว่า ข้าวของเราในเวลานี้เป็นรองข้าวญี่ปุ่นและอเมริกาอยู่ถึงสองเอาหนึ่ง แต่กระนั้นทั้งสองประเทศนี้ก็ยังต้องการกสิกรรมศึกษาอยู่นั่นเอง พืชอื่นข้าพเจ้าไม่ยกขึ้นพูดก็เพราะว่า ท่านที่เข้าใจว่า เรารู้จักการเพาะปลูกดีแล้วก็เนื่องจากที่เรารู้จักทำนาปลูกข้าวนั้นแหละเป็นมูล).

นอกจากท่านที่เห็นว่าเรารู้จักการเพาะปลูกดีอยู่แล้ว ยังมีท่านอีกจำพวกหนึ่งซึ่งเห็นว่า การที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาพยายามจัดกสิกรรมศึกษาขึ้นนี้ เป็นการก้าวก่ายเจ้าหน้าที่ฝ่ายเกษตร เพราะเหตุว่ากสิกรรมของประเทศอยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของเกษตร ซึ่งข้าพเจ้าเองก็ไม่ปฏิเสธ แต่อยากจะขอตอบว่า ถ้าแม้เจ้าหน้าที่ฝ่ายศึกษาของสยามจะได้กระทำผิดโดยก้าวก่ายเจ้าหน้าที่ฝ่ายเกษตรจริงดังว่าก็ไม่ใช่เป็นการเจตนาร้าย เราเดินตามหลังประเทศอื่นเขา ก็จำเป็นต้องถ่ายแบบที่เราเห็นว่าดีของเขามาใช้ ถ้าเขาผิดเราก็ต้องผิดด้วยเป็นธรรมดา กสิกรรมศึกษาของประเทศทั่วโลกในเวลานี้อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ฝ่ายศึกษา เช่นเดียวกันกับการศึกษาแผนกอื่นๆเหมือนกัน ขอให้ท่านดูญี่ปุ่นกับฟิลิปปินส์เพื่อนบ้านเรา ไม่ต้องดูไกล.

แต่ทำไมจึงใช้คำว่า "ก้าวก่าย" ซึ่งเป็นคำที่เสื่อมคุณเสื่อมประโยชน์? แทนคำนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าใช้คำว่า "ร่วมมือ" หรือ "สหกรณ์" Co-operation อันเป็นคุณเป็นประโยชน์เพื่อกันและกันนั้นจะดีกว่ากระมัง? ซึ่งความจริงก็เป็นเช่นนั้น คือเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษามีหน้าที่ทำการร่วมมือกัน หรือเป็นผู้ช่วยของกระทรวงทะบวงการทั่ว ๆ ไป กระทรวงธรรมการฝึกหัดวิชาแพทย์เพื่อประโยชน์แก่พลเมืองและแก่กรมสาธารณสุขฉันใด ก็ฝึกวิชากสิกรรมเพื่อประโยชน์แก่พลเมืองและแก่กรมเพาะ

ปลูกฉันนั้น ดังนี้จะมีการก้าวก่ายที่ตรงไหน? ถ้าไม่ให้กสิกรรมศึกษาเป็นภาระของธรรมการแล้ว อย่างไรเล่ากุลบุตรจึงจะได้มีโอกาสรอบรู้วิชาอันนี้ ท่านอย่าเข้าใจว่า เกษตรจะรับภาระสอนวิชากสิกรรมให้แก่เด็กนักเรียนตามที่บางท่านเข้าใจนั้น เพราะว่าแต่กิจการโดยตรงของเกษตรเองในเวลานี้ก็สำคัญและใหญ่มหึมาอยู่แล้ว ข้าพเจ้าลองเดาว่าการที่เห็นเป็นการก้าวก่ายไปนั้น ก็เพราะว่า "วิญญาณแห่งสหกรณ์" Spirit of Co-operation ยังบังเกิดน้อยในระหว่างพวกเราเท่านั้นเอง มิฉะนั้นก็คงแลเห็นได้อย่างแจ่มแจ้งว่า นอกจากวิชาชีพกสิกรรมกับแพทย์ที่กล่าวแล้ว วิชาอื่น ๆ เช่น วิศวกรรม พณิชกรรม ฯลฯ ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายศึกษากำลังพยายามจัดอยู่ และยังจะจัดเพิ่มเติมขึ้นอีกนั้น ก็เพื่อประโยชน์แห่งพลเมืองและกระทรวงที่มีการเกี่ยวข้องด้วยทั้งสิ้น แท้จริงเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาไม่จำกัดวิชาเลย สุดแต่มีความสามารถจัดวิชาใดได้ก็เป็นจัดทั้งสิ้น ทั้งนี้มิเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาก้าวก่ายเป็นเจ้ากิเจ้าการไปเสียหมดหรือ ถ้าท่านจะเหลียวแลนานาประเทศที่รุ่งเรืองแล้ว ท่านจะเห็นว่าในมหาวิทยาลัยของเขาจัดให้มีสรรพวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่กสิกรรมตลอดไปจนวิชากฎหมาย แล้วและท่านอาจจะตอบแทนได้ว่า เปล่าเลย เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาของเราไม่ใช่ทำการนอกรีตนอกรอยเป็นแต่เจริญรอยตามเขาไปเท่านั้น.

ถ้าหากว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษากระทำการก้าวก่ายจริง ก็ต้องแก้ไขเท่านั้นเอง จะปล่อยให้ไปอย่างผิดๆ อย่างไรได้ แทนที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายศึกษาจะจัดการวิชาชีพดังที่พยายามจัดอยู่ในเวลานี้นั้น ก็ควรให้งดให้คงสอนแต่หนังสือเท่านั้นดังที่ได้กระทำมาแล้วแต่ครั้งโบราณ วิชาชีพต่าง ๆ ให้เป็นหน้าที่ของกระทรวงทะบวงการที่มีการเกี่ยวข้องโดยตรงเป็นผู้จัดการเอง ดังนี้วิชากสิกรรมของพลเมืองจะตกอยู่แก่เกษตร แพทย์เป็นของมหาดไทย นางพยาบาลไปเรียนจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล วิศวกรรมเป็นของเกษตร เพื่อประโยชน์แก่กรมทดน้ำและกรมราชโลหกิจ กระทรวงพาณิชย์และ

คมนาคม ต้องรับหน้าที่วิชาวิศวกรรม เพื่อกรมรถไฟ กรมทาง กับต้องรับหน้าที่ในวิชาพณิชยการ และการแยกขาดุอีกด้วย ฯลฯ ดังนี้ท่านไม่คิดว่าจะเป็นการยุ่งและแพงมากไปบ้างหรือ? รัฐบาลเดียวกันตั้งการสอนวิชาวิศวกรรม แพทย์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ แยกย้ายกันไปไม่รู้ว่ากี่แห่งนั้น มันจะอย่างไรอยู่กระมัง? และมีแบบแผนที่ไหนบ้าง? และที่ท่านจะให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษานั่งซดน้ำชา มีการสอนแต่หนังสือเท่านั้น จะเป็นประโยชน์อะไรแก่ใครสักเท่าใดนัก?

จริงทีเดียว กระทรวงทะบวงการจะได้แต่คนที่อ่อนหัด ต่ำความรู้และสามารถจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาในเวลานี้ แต่ก็เป็นหน้าที่ของกระทรวงเหล่านั้นจะขัดเกลาต่อไป เพราะว่าการศึกษาไม่ใช่เป็นของที่จะทำให้ดีได้ในชั่วเดือนหรือชั่วปี การศึกษาต้องการเวลานาน นานชั่วชีวิตและยิ่งกว่านั้นไปอีกมาก บางอย่างเราอาจจะฤทธิ์ตรได้ แต่การศึกษาเราน ฤทธิ์ตรไม่ได้แน่ ต้องค่อยเป็นค่อยไป ประเทศไหน ๆ ก็เหมือนกัน ที่เขารุ่งโรจน์กว่าเรามากนั้น ประวัติศาสตร์ของการศึกษาของเขาต้องนับถอยหลังไปได้นับด้วยหลาย ๆ ร้อยปี ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอให้ท่านผู้อ่านตัดสินใจเอาเองว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายศึกษากระทำการก้าวก่ายหรือ กระทำการช่วยเหลือ และตามข้อความต่างๆ ซึ่งข้าพเจ้าจะได้พยายามอธิบายแยะแยะเนื่องในเรื่องกสิกรรมศึกษาต่อไปนี้ก็เพื่อประโยชน์และความวินิจฉัยของท่านผู้อ่านหนังสือพิมพ์กสิกรโดยมาก เพราะข้าพเจ้าถือเสียว่า ท่านทั้งหลายเหล่านี้ต้องมีส่วนเชื่อในคุณประโยชน์แห่งกสิกรรมศึกษาอยู่บ้างไม่มากก็น้อย ถ้าหาไม่ก็คงไม่รับหนังสือพิมพ์กสิกรไปอ่านให้เสียเวลาและเสียเงิน.

ไม่ว่าการดำเนินของกิจการใด ๆ ตามธรรมดาก็ต้องตั้งต้นแต่ขั้นต่ำที่สุดก่อน แล้วและค่อยก้าวขึ้นไปสู่ขั้นสูง ขึ้นไปเป็นลำดับไม่ใช่ตั้งต้นที่ขั้นสูง หรือเผ่นทีเดียว ๗ ขั้น กสิกรรมศึกษาก็ต้องดำเนินทำนองนี้ ถ้ายิ่งเพ่งเล็งพลเมืองหมู่มาก ก็ยิ่งเป็นการจำเป็นทีเดียว ที่จะใช้วิธีลัดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่

ได้ นอกจากจะตั้งต้นที่ตรง ก.ข. หรือขั้นต่ำที่สุดของกสิกรรมศึกษาก่อนเท่านั้น ตามที่ข้าพเจ้ากล่าวนี้บางท่านอาจจะเห็นว่าขัดกันกับความเห็นของท่านบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์นี้ก็เป็นได้ แต่ที่จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ท่านบรรณาธิการเพ่งเล็งการกสิกรรมสำหรับฉะเพาะคนหมู่น้อยหมู่เดียว คือคนชะนิดที่เต็มเปี่ยมแล้วด้วยสามัญศึกษา ซึ่งมีทางที่จะลัดได้จริงสำหรับคนจำพวกนี้ และทั้งเขาก็ควรจะลัดด้วย ดังท่านบรรณาธิการก็ได้ทรงชี้แจงไว้บ้างแล้ว แต่กสิกรรมศึกษาสำหรับชาตินั้นเป็นอีกปัญหาหนึ่ง จะเดินลัดไม่ได้ แต่กระนั้นก็หามีขัดกันที่ตรงไหนไม่ มีแต่จะร่วมมือกัน และเพื่อประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองเหมือนกันเท่านั้น.

หลักของกสิกรรมศึกษาเบื้องต้นของชาติเพ่งเล็งอบรมกุลบุตรให้รู้จักค่าของพื้นดิน ให้งดการดูหมิ่นการงานอันต้องกระทำด้วยกำลังแรง ให้รู้จักรักพืชและรักการเพาะปลูก เหล่านี้เป็น ก.ข. ของวิชากสิกรรมเท่านั้น แต่ว่าถ้าพยายามโน้มเหนี่ยวนิสสัยของกุลบุตรให้เข้าหาหลักนี้เสียได้ตั้งแต่ย่อมเยาว์ ประโยชน์อันจะพึงบังเกิดต่อไปในภายหน้าแก่ชาติบ้านเมืองนั้นจะมีมาก ท่านผู้อ่านก็ย่อมทราบดีอยู่แล้วว่า กุลบุตรโดยมากของเราในสมัยนี้มีนิสสัยตรงกันข้ามกับความประสงค์แห่งหลักสำคัญที่กล่าวนี้ และพากันมุ่งเข็มไปในทางราชการไปตาม ๆ กัน ไม่ว่าบุตรผู้ที่มั่งคั่งหรือเข็ญใจ ในที่สุดก็จะสุผลแห่งความสำเร็จไปได้สัก ๑ ใน ๕๐๐ ก็ทั้งยาก ดังที่ท่านและข้าพเจ้าก็ทราบกันดีอยู่แล้ว ที่เหลืออยู่อีก ๔๙๙ คนก็จะต้องระบาดไปอย่างไม่มีหวัง แล้วแต่โอกาสและโชคจะอำนวยให้เป็นไปเท่านั้น ข้าพเจ้าจึงเชื่อว่ากสิกรรมศึกษาเบื้องต้นจะเป็นพี่เลี้ยงที่ดีที่สุดสำหรับกุลบุตรหมู่มาก ในทางที่จะคอยประคองและแนะแหนชี้ช่องให้กุลบุตรเหล่านี้ได้ปฏิบัติการงานให้สมแก่อัตตภาพ ละทิ้งการทะเยอทะยานไปในทางซึ่งตนไม่มีหวังที่จะไปได้นั้น นี่แหละเป็นหลักของกสิกรรมเบื้องต้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษากำลังพยายามมุ่งจะให้ผลสำเร็จลงไป.

ถ้าดูเผิน ๆ ท่านผู้อ่านอาจเห็นว่า หลักซึ่งวางไว้ นี้เป็น "หญ้าปากคอก" ปฏิบัติไม่ยาก ทั้งประโยชน์ก็น้อยหรือเกือบไม่มี แต่ถ้าท่านสนใจในทางการศึกษาอยู่บ้างเมื่อเพ่งเล็ง ลงไปให้ดีท่านอาจจะเห็นว่าการโน้มเหนี่ยวนิสสัยให้เด็กรักการเพาะปลูก ให้เด็กงดการดูหมิ่นกิจการอันจะต้องกระทำด้วยมือและกำลังกายนี้ ไม่ใช่เป็นของง่าย หรือเป็นของเปล่าประโยชน์เลย กลับจะเป็นภาระอันสำคัญ และต้องการความไหวพริบยิ่งกว่าการสอนหนังสือให้แก่เด็กไปเสียอีก เพราะเหตุใด เพราะว่าการอ่านออกเขียนได้แถมเลขหน่อย (ซึ่งตรงกับหลัก 3 Rs. เก่าของอังกฤษ ซึ่งบางท่านในพวกเรา ยังคงยึดถือว่าเป็นการศึกษาที่แท้จริง) นั้น ไม่ใช่เป็นของยากเลย ผู้ที่ร่ำเรียนมีความทรงจำ Mentality อยู่บ้างแม้แต่เล็กน้อย ก็เรียนสำเร็จได้อย่างง่ายดาย ส่วนการที่จะโน้มเหนี่ยวให้กุลบุตรเข้าหาการเพาะปลูก และงดการดูหมิ่นการงานอันต้องกระทำด้วยมือและกำลังกายให้เป็นผลสำเร็จนั้น จะต้องฝึกกุลบุตรทั้งกำลังกาย ทั้งความขยัน ความทรงจำ และความสังเกต ประกอบกับความอดทนพร้อมไปด้วย ทั้งหมดเหล่านี้อยู่ในวงของกสิกรรมศึกษาเบื้องต้น.

ได้มีหลายท่านที่ได้ไปเยี่ยมโรงเรียนต่าง ๆ ของมณฑล ซึ่งมีการฝึกสอนกสิกรรมศึกษาเบื้องต้น ตามกำลังสามารถและทุนรอนที่จะทำไปได้ บางท่านก็กล่าวชมเชย และบางท่านก็กล่าวติเตียนว่า "ทำเล่น" "ปลูกแต่ผักกาด" "ปลูกแต่มะเขือเทศ" "ไม่พยายามทำให้เป็นสินค้า."

ตามธรรมดาผู้ที่ได้รับความชมเชยก็มักยินดี ได้รับความติเตียนก็มักไม่พอใจ แต่แต่ข้อตำหนิต่าง ๆ ตามที่กล่าวข้างบนนี้ เจ้าหน้าที่จะโกรธไม่ได้ ทั้งไม่ควรจะโกรธด้วย เพราะว่าเป็นข้อตำหนิที่มีมูลทั้งสิ้น นอกจากนั้นยังเป็นการตำหนิเพื่อประโยชน์ Criticism ซึ่งผู้ตำหนิมีแต่หวังดีเท่านั้น จึงควรเจ้าหน้าที่จะชี้แจงให้ทราบว่า หลักมีอยู่อย่างไร หรือความประสงค์มีอยู่เพียงไหนในระเบียบของวิธีดำเนินการกสิกรรมศึกษา

เบื้องต้นนี้ และเพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงขอถือโอกาสนี้ชี้แจงแทนเจ้าหน้าที่ทั้งหลายผู้มีส่วนในการกสิกรรมศึกษาด้วยความหวังว่าท่านผู้อ่านจะให้ความเพ่งเล็งบ้างตามสมควร โดยไม่คิดว่าเรื่องของข้าพเจ้าจะเป็นยาหม้อใหญ่เกินไป.

ก่อนอื่น ข้าพเจ้าขอชี้แจงว่าระเบียบวิธีของกสิกรรมศึกษาเบื้องต้น ซึ่งเรายึดเอาเป็นหลักดำเนินการอยู่ในเวลานี้ หาใช่เป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่ได้คิดประดิษฐ์ขึ้นเองมิได้ ความจริงเราเดินตามแบบของต่างประเทศที่เขาได้ทดลองเป็นผลสำเร็จดีมาแล้วโดยตรง แทบจะไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเลยก็ว่าได้ และเจ้าของแบบก็คือประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่ง ส.ป. อเมริกา เป็นพี่เลี้ยงเข้าประคองพร้อมด้วยกำลังทรัพย์และกำลังแห่งความชำนาญตลอดมาจนทุกวันนี้ แบบและวิธีของเขา ๆ ใช้ได้ประโยชน์เพียงใด เราก็น่าจะใช้ได้ประโยชน์เพียงนั้น เพราะว่าดินฟ้าอากาศ นิสสัยใจคอและฐานะของพลเมืองของเขา คล้ายคลึงกันกับของเรา.

กสิกรรมศึกษาเบื้องต้นนี้ ตั้งต้นตั้งแต่โรงเรียนชั้นประถม และถือเอาโรงเรียนตำบลเป็นหน่วย นักเรียนชั้นประถมในตำบลทั่วไป ที่มีกำลังและอายุพอสมควร (คือไม่ควรยิ่งหย่อนกว่า ๑๐—๑๒ ขวบ) ก็ศึกษาควบกันไปกับการเรียนหนังสือได้ และเพื่อมิให้เกินกำลัง และความสามารถของกุลบุตรเหล่านี้ ผู้ชำนาญต้นคิดจึงแบ่งที่ดินของโรงเรียนออกเป็นแปลงขนาดเล็ก ๆ กว้าง ๑ เมตร ยาว ๔ เมตร เรียกว่าสวนผักของโรงเรียน ให้กุลบุตรที่ถือเอากสิกรรมเป็นวิชาชีพฝึกหัดขุดดิน ผสมดินใช้ปุ๋ย ปลูกพืชแล้ว และปฏิบัติบำรุงเต็มสามารถคนละแปลงเท่านั้น เมื่อนักเรียนเริ่มมีความสนุกและความชำนาญขึ้นบ้างเล็กน้อย ก็ให้ขยายถ่ายแบบที่ทำที่โรงเรียนไปทำที่บ้านของนักเรียนเองต่อไป ตามความจุใจของนักเรียน แต่ต้องทำไม่ต่ำกว่า ๔ แปลงขนาด เพื่อให้บังเกิดผลทางบ้านของนักเรียนนั้นเอง เช่นมีผักสดต่างชะนิดสำหรับบริโภคในครอบครัวตลอดปี ปลูกโดยฝีมือของนักเรียนเอง แต่อยู่ในความดูแลตรวจตราของครู ดังนี้เป็นการให้การศึกษาแก่พลเมืองโดยตรงในทางเพาะปลูกและในทางอนามัยทางอ้อม.

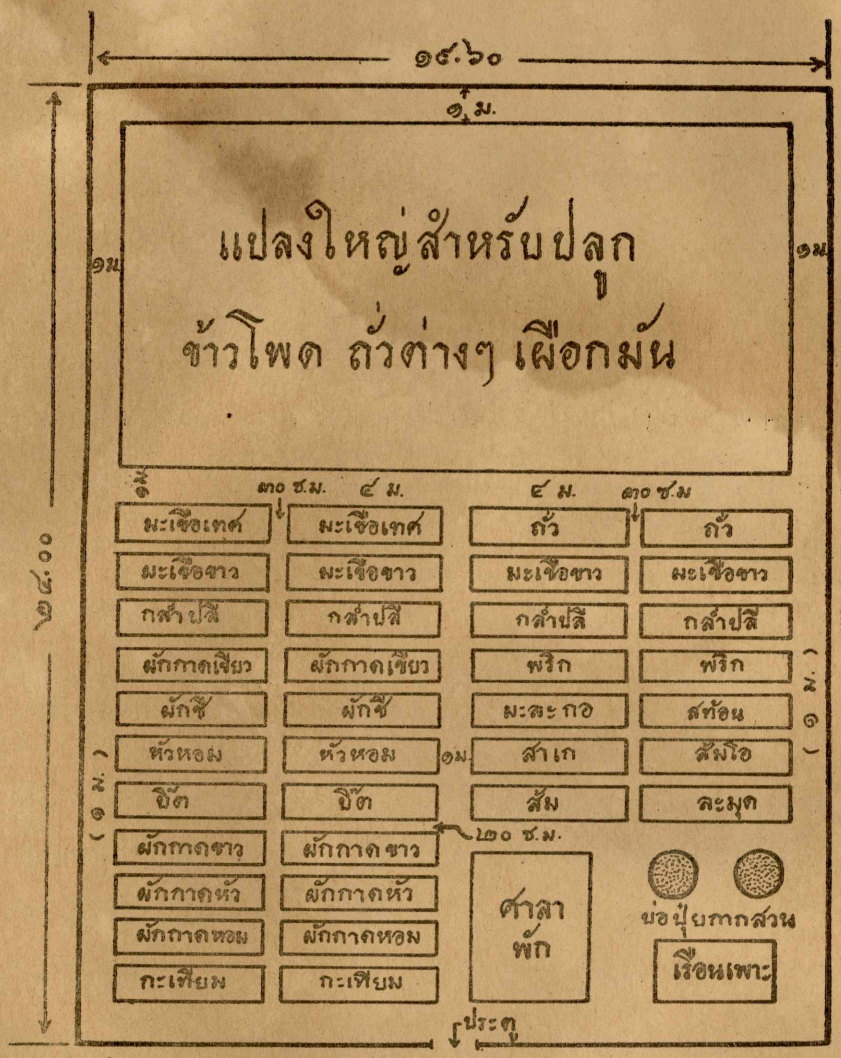

แปลนสวนของโรงเรียนอำเภอ
สำหรับนักเรียน ๒๔ คน ซึ่งมีสวนบ้านอีกด้วย

แน่แล้ว ท่านต้องตำหนิว่า "ทำเล่น" เมื่อท่านได้ไปเห็นการฝึกหัดในที่ดินเท่ากระแบะมือ คือแปลงหนึ่งกว้าง ๑ เมตรยาว ๕ เมตรเท่านั้น แต่ว่าเมื่อได้ทราบความประสงค์และความมุ่งหมายแล้ว บางทีท่านอาจจะกลับความเห็นนั้นก็ได้ ถ้าจะอธิบายความมุ่งหมายก็เท่ากับกล่าวซ้ำที่กล่าวมาแล้วนั้นโดยมาก คือ กสิกรรมศึกษา เบื้องต้น เป็น

ก.ข. หรือบันไดขั้นแรก ของการกสิกรรม เท่านั้น และหวังเพื่อ กุลบุตรผู้มีอายุ ย่อมเยาว์ที่สุด เท่านั้นด้วย จึงเป็นการ จำเป็นอยู่เอง ที่จะเอาจริงเอาจัง ทีเดียว ยังไม่ได้ นอกจากจะค่อยประคองส่งเสริมให้ กุลบุตรเหล่านี้ค่อยเกิดมีมานะและความเพลิดเพลินในการงานของเขาอันจะติด นิสสัยและ เป็นประโยชน์ แก่เขาต่อไป ใน ภายหน้าเท่านั้น แต่กระนั้นก็ดี ท่านจะเทียบ ตามส่วน ของอายุ บางที ท่าน อาจจะเห็นว่า งาน ขุดดินเตรียม ดินปลูก และ บำรุงพืชใน เนื้อที่ ๒๐ ตารางเมตร ไม่ใช่เป็นงานเบาสำหรับทารก ๑๐ ขวบนัก สิ่งที่เห็นเป็นเล่นสำหรับผู้ใหญ่ ไม่ใช่เป็นเล่นสำหรับเด็ก.

และตามที่ บางท่าน ตำหนิว่า โรงเรียน "ปลูกแต่ผักกาด" "ปลูกแต่มะเขือเทศ" นั้น ข้าพเจ้าเองไม่รู้สึก ประหลาด เพราะความจริงออกจะเป็นเช่นนั้น แต่ เจ้าหน้าที่ควรจะชี้แจงให้ท่านทราบถึงความประสงค์และความมุ่งหมายที่มีอยู่ และเพราะฉะนั้นข้อบังคับหนึ่งข้อของกสิกรรมศึกษาเบื้องต้นซึ่งคัดมาลงต่อไปนี้ อาจจะช่วยทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้งขึ้นอีกได้.

"ผักที่ปลูกนั้น ควรให้มากอย่าง และควรเป็นผักพื้นเมืองมากยิ่งกว่าพืชต่างประเทศ เมื่อนักเรียนได้รับมอบหมายแปลงไปและทราบแล้วว่าจะต้องปลูกผักอะไร นักเรียน ก็ต้องพยายาม ปลูกผักนั้นให้ งดงามดีให้จงได้ แม้แต่ นักเรียน จะไม่พอใจชะนิดของผักที่ตนต้องปลูกนั้นก็ดี ค่าแห่งการ ที่ให้ นักเรียน ปลูกผัก แต่ ชะนิดเดียว ลงในแปลงหนึ่ง ๆ นั้น เป็นทางยั่วให้เกิดผลทางบ้าน คือถ้า นักเรียนไม่ชอบ ผักที่ตนต้องปลูกที่สวนโรงเรียน ก็จะไปปลูกผักชะนิดที่ตนพอใจนั้นที่สวนบ้าน ดังนี้สวนบ้านก็จะขยายใหญ่โต ออกไป ตาม ความจำนงของนักเรียน."

การที่นักเรียนปลูก ผักกาด มะเขือเทศ หรือ พริกมะเขือ ที่โรงเรียนนั้น เป็นการ ถูกบังคับให้ ปลูก และ ต้อง ปลูกให้ งดงามดีด้วย ไม่ใช่ปลูกอย่างทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ หรือปลูกอะไรก็ปลูกได้ตามชอบใจ เมื่อท่านไปเห็นนักเรียนปลูกพืชซ้ำกันที่โรงเรียนเช่นผักกาด ก็น่าจะสันนิษฐานได้ว่า ผักกาด เป็น

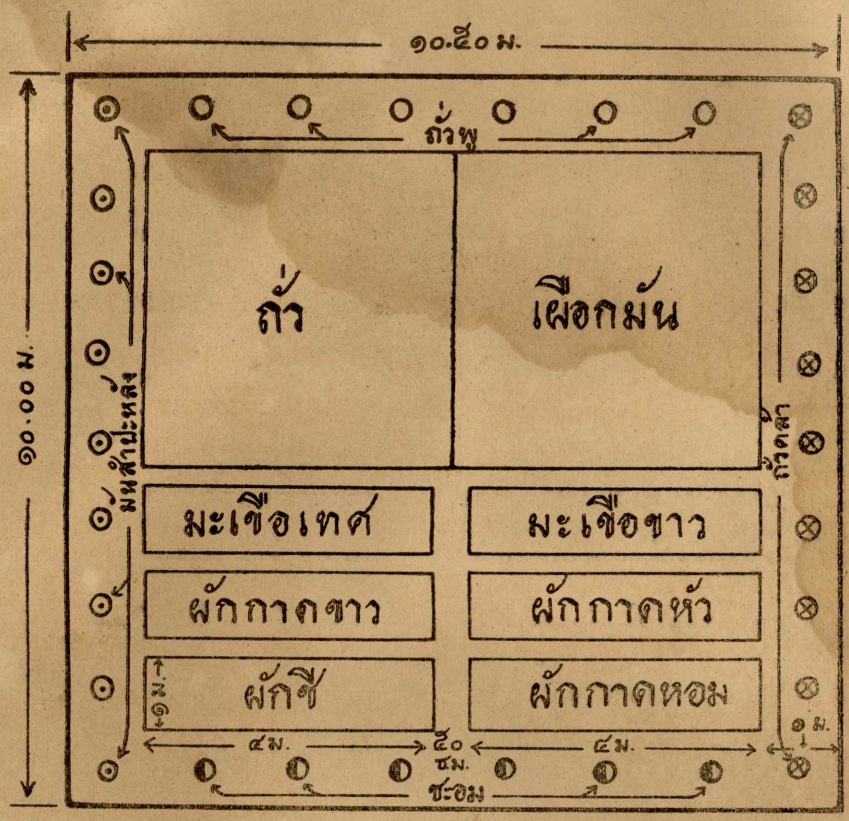

สวนบ้านของนักเรียน

ของที่ปลูกยากพอสมควร นักเรียนอาจจะถูกบังคับให้ปลูกแล้วปลูกอีก คือปลูกให้ได้ผลดีให้จงได้ เมื่อนักเรียนต้องการปลูกพืชอื่นนอกออกไปจากที่ถูกบังคับให้ปลูกที่โรงเรียน ก็ไปปลูกที่สวนบ้านของตนให้มากอย่างตามจุใจได้ อันเป็นการตรงต่อความประสงค์ของหลักกสิกรรมศึกษาเบื้องต้นนี้ ซึ่งหวังให้ผลแห่งการศึกษาและการเศรษฐกิจบังเกิดทางบ้านของนักเรียนยิ่งกว่าที่โรงเรียน การที่นักเรียนเล็ก ๆ เข้าใจปลูกและบำรุงพืชผัก เช่นพริก มะเขือ และผักกาดเหล่านี้ แม้แต่ไม่มีค่าในทางพาณิชยกิจนักก็จริง แต่มีค่ามากในทางการศึกษาและในทางเศรษฐกิจด้วย ข้าพเจ้าขอให้ท่านระลึกดูให้ดีว่าคนสามัญที่เป็นชาวนาโดยมาก นั้นอดแห้งอดแล้งเท่าใด นอกจากข้าวที่ปลูกกินเอง กับปลูกเพื่อส่งเจ๊กแล้ว ข้าพเจ้าไม่เห็นว่าเขาจะได้มีโอกาสลิ้มรสสิ่งอื่นอีกเลย เว้นไว้แต่จะเอาข้าวที่ตนทำได้นั้นไปเที่ยวแลกพืชผักต่าง ๆ ที่แม่ค้านำไปแลก

อย่างขุดเนื้อนั้นเท่านั้น ทั้งรสชาติก็ไกลจากความอร่อย ค่าที่ถูกแพ้วแดดแพ้วลมมาแล้วไม่ทราบว่ากี่วัน ก็เมื่อเราฝึกให้บุตรของคนเหล่านี้รู้จักปลูกและรู้จักกินพืชต่าง ๆ ที่เขาสมควรจะกินได้ เพื่อเป็นการยกฐานะแห่งการกินอยู่ของคนจำพวกนี้ให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นความประสงค์หนึ่งของกสิกรรมศึกษาเบื้องต้นนี้ ท่านเห็นว่าเป็นการไร้ประโยชน์ และไม่ใช่การศึกษาหรือ? เราไม่หวังที่จะยกฐานะแห่งการกินอยู่ของคนจำพวกนี้ให้สูงขึ้นด้วยวิธีกสิกรรมศึกษากับการสอนหนังสือแล้ว อย่างไรเล่าเขาจึงจะมีโอกาสรอดพ้นจากเป็น "เครื่องจักรสำหรับทำข้าว" ให้แก่เจ๊ก? ข้าพเจ้าเข้าใจว่าถ้าเราให้การศึกษาให้คนมีฐานะแห่งการกินอยู่ค่อยเจริญขึ้น อื่น ๆ ก็เจริญขึ้นตามส่วน ความมักน้อยของคนหมู่มาก คือทำแต่พอยาไส้ กินอย่างแร้นแค้นโสมม อยู่อย่างสกปรกโสโครก นุ่งห่มแต่พอพ้นกาย กลิ่นสาบสางไม่ต้องรู้สึกหมอนดำเป็นก้นหม้อ มุ้งคร่ำคร่าไม่มีเวลาค่อยพบน้ำ แถมเข้านอนไม่ต้องล้างเท้าก็ได้ อันเป็นความจริง ไม่ใช่แสร้งสรรเหล่านี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าจะค่อยๆหายไป ความเจริญและศิริมงคลก็จะค่อย ๆ บังเกิด แต่เขาทั้งหลาย ถ้าฐานะแห่งการกินอยู่ของคนเลวอยู่ตราบใด อื่น ๆ ก็คงเลวอยู่ตามเดิม ถึงแม้การอ่านออกเขียนได้ก็จะไม่ช่วยเขามากนัก ก็เมื่อการกินอยู่หลับนอนของคนเลวเสียแล้ว การสาธารณสุขและประชานามัยจะได้ประโยชน์อะไร? (ขอท่านผู้อ่านอย่าลืมว่าที่ข้าพเจ้ากล่าวนี้หมายความถึงคนหมู่มากตลอดชนบททั่วไป) ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการประกาศชักชวนแนะนำต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ เช่น เกษตร สาธารณสุข ประชานามัยอันเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงเหล่านี้ ถ้าจะให้ได้ผลสมหวังก็ต้องให้การศึกษาของคนขึ้นมารับให้ทันกันด้วย มิฉะนั้นเราจะหนีคำว่า "สีซอ" ไม่ใคร่พ้น เขามีหูที่จะฟังจริง และอาจจะพอใจฟังด้วย แต่การที่เขาฟังได้และพอใจฟังนั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นข้อพิสูจน์ว่าเขาเข้าใจ หรือเข้าใจพอที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำต่าง ๆ นั้น.

และตามที่บางท่านยืนยันว่าชาวนาไม่ต้องการอะไรอีก นอกจากความช่วยเหลือให้เขาทำข้าวได้ปีละมาก ๆ เช่นการทดน้ำดังที่เกษตรกำลังทำประโยชน์ใหญ่อยู่ในเวลานี้ ข้าพเจ้ายังสงสัยนัก ถ้าเล็งจาก

จากแง่แห่งเศรษฐกิจและพาณิชยการแล้ว การช่วยเหลือชาวนาในทางทดน้ำเป็นประโยชน์ใหญ่ยิ่ง และสมควรแท้ที่รัฐบาลจะลงทุนเป็นหนักเป็นหนา เพราะว่าอย่างไรเสียผลข้าวของประเทศบ้านเมืองก็ต้องทวีคูณ เพราะด้วยอำนาจแห่งการบังคับน้ำได้นี่เอง เมื่อผลของการทำนาทวีคูณ สินค้าข้าวก็ทวีคูณ ความมั่งคั่งสมบูรณ์ของรัฐบาลของประเทศก็ต้องทวีคูณด้วยเป็นธรรมดา ความมั่งคั่งสมบูรณ์ของชาวนาก็ควรจะทวีคูณด้วยตามส่วน แต่ความจริงหาได้เป็นไปดังนั้นทีเดียวไม่ ตามที่ข้าพเจ้าได้เคยพบเคยเห็นมาแล้วมากกว่ามาก กลับเป็นตรงกันข้ามกับที่เราคิด และที่ควรจะเป็นคือชาวนาเคยทำข้าวได้ปีละ ๑๐ เกวียน ภายหลังมีน้ำท่าบริบูรณ์ในเนื้อที่อันเดียวกันทำข้าวได้ปีละ ๑๕ เกวียน พูดตามตัวเลข ชาวนาต้องบริบูรณ์เพิ่มขึ้นอีกครึ่งตัว แต่ความจริงหาได้เป็นไปตามตัวเลขแท้ไม่ เท่าที่ข้าพเจ้าได้เคยพบเคยเห็นมาแล้ว ชาวนาเป็นอันมากทำได้ปีก็หมดปี ไม่ว่าบริบูรณ์ด้วยน้ำท่าหรือปีแห้งปีแล้ง ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุใด ข้าพเจ้าอาจจะตอบได้ว่าเป็นด้วยเหตุขาดการอบรมในทางการศึกษา ซึ่งจะเอาการทดน้ำหรือเอาผลของข้าวมาแทนนั้นไม่ได้ การที่ชาวนาเคยได้อยู่ปีละ ๑๐ เกวียน แล้วและการทดน้ำช่วยเพิ่มให้แกได้มากกว่าก่อนขึ้นอีก ๕ เกวียน รวมเป็น ๑๕ เกวียนนั้นแกเป็นที่พอใจยิ่ง แต่ว่าแกก็กินเติบขึ้น ดื่มเติบขึ้น และลักเล่นการพะนันเติบขึ้นตามส่วนเหมือนกัน พอรุ่งปีแกก็เที่ยววิ่งกู้เขาใช้กู้เขากินตามเคย การทดน้ำให้ผลอย่างใหญ่หลวงจริง แต่ถ้าจะให้ชาวนาสงวนผลนี้ไว้ให้ได้แล้ว ก็ต้องอบรมชาวนาในทางการศึกษาด้วย มิฉะนั้นผลส่วนมากของการทดน้ำก็ไปตกอยู่แก่ "เสือนอนกิน" คือเจ๊กตามเคย ข้าพเจ้าใช้คำว่าเสือนอนกินนั้นเห็นว่าเหมาะ เพราะพวกเจ๊กไปตั้งตักอยู่ทุกตำบลทุกหมู่บ้านอย่างสำราญบานใจ มีข้าวมาขายให้ก็ดวงเสียอย่างได้เปรียบ เหล้ายาของกินของใช้ดำๆ แดงๆ "เสือ" มีคอยไว้พร้อม ไว้คอยขายหรือแลกข้าวชาวนา แต่แลกอย่างน่าใจหาย มิช้ามินานข้าวของชาวนาก็กลายเป็นของดำๆ แดงๆ เกือบจะหาค่าไม่ได้ไปหมด ข้าวในยุ้งหมดแล้ว "เสือ" ยังเอื้อต่อไปอีกเล่า คือทดรองให้ข้าวให้เหล้า

แก่ชาวนาตลอดฤดูลงนา ซึ่งไม่เกิน ๗ เดือน แต่ดอกเบี้ยในระหว่าง ๗ เดือนนี้ "เสือ" ขูดอย่างเลือดออกซิบ ๆ คือไม่ต่ำกว่า ๔๐–๕๐ เปอร์เซ็นต์ภายใน ๖ เดือน หรือ ๘๐–๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ต่อปี ซึ่งไม่มีใครในโลกจะทนไหว แล้วไหนยังจะค้ากำไรในทางถ่วงตาชั่งตาเต็ง และกำไรในทางซื้อถูกขายแพง ซื้อบาทขายสองบาท หรือ ๒ สลึงนั้นอีก ดังนี้ถ้าไม่ใช่การศึกษาแล้ว อะไรเล่าจะช่วยชาวนา ถ้าไม่อบรมชาวนาขึ้นมาด้วยอุบายต่าง ๆ แห่งการศึกษาแล้ว อย่างไรเล่าเขาจึงจะรอดจากเป็นเหยื่อของ "เสือ" ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าชาวนายับยั้งการกินเติบดื่มเติบไม่ได้ตราบใด เขาก็จะต้องเป็นเหยื่อของ "เสือ" อยู่ตราบนั้น ชาติก็ทั้งชาติ อย่าว่าแต่เพียงทวิโภคทรัพย์ขึ้นครึ่งตัวเลย แม้จะทวิเท่าตัว เขาก็คงเป็นเหยื่อ "เสือ" อยู่นั่นเอง ด้วยอาการกำเริบเสิบสรรอันเป็นของธรรมดาของมนุษย์ชั้นต่ำนั้น อะไรเล่าจะยับยั้งเขาถ้าไม่ใช่การศึกษา บางท่านคงจะตอบว่าสหกรณ์ชาวนาจะช่วยชาวนาได้มากในทางนี้ ซึ่งข้าพเจ้าเร่งสารภาพว่าจริงทีเดียว และขออธิบายต่อว่าสหกรณ์ชาวนานั้นไม่ใช่อื่นไกลเลย คืออุบายหนึ่งแห่งการศึกษานี้เอง แต่สำหรับคนชั้นผู้ใหญ่ผิดกันกับการศึกษาของกระทรวงธรรมการ ซึ่งสำหรับเด็กก็แต่ที่ว่ามีทุนก้อนใหญ่เข้าสมทบให้ชาวนากู้ได้ด้วยโดยเรียกดอกเบี้ยถูกมากเท่านั้น.

อนึ่ง ตามที่บางท่านตำหนิว่า "ทำไมเป็นสินค้า" นั้น ก็เป็นข้อตำหนิที่ถูกต้อง ถ้าแลจากแง่แห่งพาณิชยกิจก็ควรเป็นเช่นนั้นจริงไม่ต้องสงสัย แต่ข้อบังคับต่อไปนี้อาจจะชี้แจงให้เห็นเหตุผลได้บ้างว่าเหตุใดจึงยังมิได้เป็นไปเช่นนั้น.

"การทำสวนของชั้นประถมนั้น เป็นแต่เพียงให้เรียนรู้และเข้าใจปลูกพืชชะนิดที่สามัญที่สุดจนชำนาญเท่านั้น การทดลองปลูกพืชที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ หรือการทดลองใช้ปุ๋ยพิเศษนั้นไม่ควรให้มีเลย พืชที่ปลูกยากเป็นหน้าที่ของชั้นที่สูง ๆ ขึ้นไป เด็กเริ่มหัดทำสวนควรให้มีอุปสรรคขัดขวางแต่น้อยที่สุด จะได้ไม่ท้อถอย เพราะฉะนั้นพืชที่จะให้เด็กชั้นประถมปลูกนั้น จึงควรเป็นพืชที่ปลูกง่ายเสมอ และด้วยเหตุนี้พืชที่มีอยู่แล้วในพื้นเมือง จึงเป็นพืชที่สมควรยิ่งกว่าพืชที่นำมาแต่อื่น เช่นพืชต่างประเทศ."

พิจารณาตามที่กล่าวข้างบนนี้ ท่านจะ

เห็นได้ว่าข้อบังคับเพ่งเล่งถึงการศึกษาเป็นประมาณ มิได้เพ่งเล่งถึงพาณิชยกิจ ซึ่งข้าพเจ้าก็เห็นพ้องด้วยเพราะเหตุใด เพราะเหตุว่าเราเริ่มอยู่ในชั้น ก.ข. ของกสิกรรมเท่านั้น และทั้งผู้ที่ศึกษานั้นก็มีอายุน้อยซึ่งต้องการความประคอง เพื่อมิให้อุปสรรคเข้าขัดขวางเกินกว่าจำเป็น ถ้าแม้จะเพิ่มพาณิชยกิจลงไปในการศึกษาแผนกนี้ได้ก็ต้องน้อยที่สุด มิฉะนั้นก็ไม่ใช่เหยียบบันไดขั้นต้น จะเป็นการเผ่นสูงเกินไป กสิกรรมศึกษาประกอบขึ้นด้วยบันไดหลายขั้น แต่ขั้นที่สูง ๆ ขึ้นไปต้องมีพาณิชยกิจแทรกเข้ามาอย่างแน่นอน เพราะว่าต่อไปกสิกรจะต้องเป็นพ่อค้าในตัวด้วย มิฉะนั้นการซื้อขายก็จะต้องเป็นเบี้ยล่างคนอื่นอยู่ร่ำไป.

ในที่สุดข้าพเจ้าขอแถมความเห็นอีกนิดว่า กสิกรรมศึกษาบวกกับการอ่านออกเขียนได้จะทำประโยชน์ให้แก่คนหมู่มากโดยให้นานเหล่านั้น (๑) รู้จักทำมาหากินตามฐานะได้ดีมากขึ้น (๒) งดการทะเยอทะยานไปในทางที่ผิด (๓) ได้รับความสำราญแห่งชีวิตที่เขาควรจะได้มากยิ่งกว่าที่ได้อยู่ดีวันนี้ และ (๔) งดการเป็น "เครื่องจักร" และ "เหยื่อ" สำหรับเจ้กให้น้อยลงไป.

การอ่านออกเขียนได้เท่านั้นยังไม่พอต้องเพิ่มศึกษากสิกรรมดังกล่าวแล้วเข้าด้วยสำหรับคนหมู่มาก พวกเราจึงจะมีโอกาสรอดพ้นจากการเป็นเหยื่อคนอื่น ซึ่งได้เริ่มกระทำสงครามเศรษฐกิจกับพวกเรามานานแล้ว และยิ่งหนักขึ้นทุกวัน แต่หากพวกเราไม่ใคร่จะเอาใจใส่เท่านั้น และสงครามเศรษฐกิจนี้ ถ้าแม้เราต่างคนต่างจะเอาตัวรอดไปชั่วชีวิตหนึ่งเท่านั้นแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องคิดถึง เพราะว่าอย่างไรเสียท่านและข้าพเจ้าก็ต้องมีกินมีใช้ตามฐานะไปจนตาย หรืออย่างเลวทีเดียวเราก็ยังไม่ถึงกับอดตายในระหว่าง ๑๐ ปี ๒๐ ปีข้างหน้านี้ แต่ว่าลูกของเรา หลานของเรา เหลนของเรา ใน ๕๐ ปี ๑๐๐ ปี และต่อ ๆ ไป จะเป็นอย่างไรบ้าง ท่านเคยคิดบ้างหรือเปล่า ถ้าเราไม่เตรียมการอย่างขะมักเขม้นให้พวกเราได้จับอาวุธที่ดี เข้าต่อสู้ในการสงครามเศรษฐกิจของโลก ซึ่งเราเวลานี้ไม่ใช่ฝ่ายชะนะ ต่อไปภายหลังเลือดเนื้อของเราจะโทษเราได้ไหม และอาวุธที่คมเพื่อต่อสู้ในสงครามเศรษฐกิจนั้น อะไรเล่าจะดียิ่งไปกว่าการศึกษาที่ถูกต้อง?

ประวัติ

พระยาเทพศาสตร์สถิตย์

อำมาตย์เอก พระยาเทพศาสตร์สถิตย์ (ให้ กาฬดิษย์) ต.ช. เกิดเมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๒๓ เป็นบุตรนายร้อยเอก หลวงครรชิตสรกรรม (เจริญ กาฬดิษย์) กับ นางครรชิตสรกรรม (เอี่ยม กาฬดิษย์).

ได้ศึกษาวิชา ณสำนักโรงเรียน สวนกุหลาบอังกฤษ แล้วมาเข้าโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ สอบไล่ได้ประกาศนียบัตรครู มีปัญญาความรู้และความประฤติดี กระทรวงธรรมการจึงได้เลือกส่งออกไปศึกษาวิชาครูที่ประเทศอังกฤษ ได้ตามเสด็จพระราชบิดาบรมพงศาภิมุขออกไปเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๙ ได้ศึกษาวิชากสิกรรมในมหาวิทยาลัยเรดิง และได้ฝึกหัด รู้เห็น ทำการงานจริง ๆ อยู่กับคหบดีกสิกรในประเทศอังกฤษเป็นเวลาไม่น้อย จึงเป็นผู้อดทนต่องานหนักตรากตรำ กลางแจ้ง อันเป็น งานจำเป็นสำหรับอาชีพกสิกร.

ความอบรมมาในทางนี้ ประกอบกับความรักวิชาเพาะปลูกได้ทำให้พระยาเทพศาสตร์สถิตย์เป็นกสิกรทั้งใจและกายมาจนอวสาน แห่งชีวิต แม้เมื่อเวลา ป่วยหนักความร้อนขึ้นสูง มีอาการเพ้อเป็นบางขณะก็เพ้อด้วยเรื่องการเพาะปลูก มีการต่อต้นไม้และวิธีสู้รบหญ้าคา เป็นต้น อันพระยาเทพศาสตร์สถิตย์ ได้ ทดลองได้ ความ รู้ มามากในโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรม.

ความรักวิชาของตนนี้ ไม่มีอะไรเป็นสักขีพะยานดีไปกว่าที่นายให้ กาฬดิษย์ ได้ซื้อลูกโคพันธุ์ชะนะรางวัลในประเทศอังกฤษ และ นำกลับ เข้า มา พร้อม กับ ตน เมื่อครั้งเสร็จการศึกษากลับเข้ามายังประเทศสยาม เงินที่ซื้อ ก็เป็นเงินที่ตนสู้อุตส่าห์เก็บไว้ได้

เพราะตนไม่ได้เกิดในตระกูลเศรษฐี และลูกโคงามก็ได้ เอามาปฏิบัติ เลี้ยงดู ประคบประหงม เป็น อย่างดี ด้วยตนเอง จนตลอดชีวิตของมันในเมืองไทยนี้ บรรดาเพื่อนที่ได้ไปมาหาสู่นายโห้ กาพดิษย์ แต่ครั้งนั้นย่อม ต้องเห็น ลูกโค งามเด่น เป็นคู่ อยู่กับเรือนน้อยของนายโคบาลหนุ่มผู้เจ้าของ.

ความอบรมมาในทางงานหนักตรากตรำของกสิกรได้ปรากฏแก่เพื่อนข้าราชการเป็นอันมาก ผู้ได้เห็นอำมาตย์เอก พระยาเทพศาสตร์สถิตย์ ต.ช. หัวหน้ากอง ศึกษากสิกรรม และอาจารย์ใหญ่โรงเรียน ฝึกหัดครูกสิกรรมจับจอบเสียม ทำงานหนักฝึกหัดนักเรียนครูกสิกรรม อยู่กลางแดด กลางฝนเป็นปกติ ทั้งอาจารย์ประจำวิชา กสิกรรมต่างๆ ผู้ได้ปริญญาสูงๆ มาจากสหปาลีรัฐอเมริกา และฟิลิปปินส์ และนักเรียนครู กสิกรรม ทั้งหลาย ผู้มา แต่ มณฑล ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ก็ได้ถูกพระยาเทพศาสตร์สถิตย์อบรมด้วยทำตนเป็นตัวอย่างในทางสนุกในงานหนัก กลางแดดกลางฝนอันจะเป็นปัจจัยให้สยามได้กสิกรผู้สามารถทั้งวิชา และการอาบเหงื่อต่างน้ำต่อไปในอนาคต.

ทั้งสองส่วนนี้ประกอบกัน พระยาเทพศาสตร์สถิตย์ ได้เคยกล่าวแก่ เพื่อนข้าราชการว่า เป็นส่วนสำคัญ มากมาย สำหรับกสิกรในภายหน้า และเป็น ของยาก ที่จะเพาะให้เกิดขึ้นได้ รวมกันใน บุคคลคน เดียว แต่วิชากสิกรรมซึ่งราชการต้องการจะเพาะครูขึ้นฝึกฝนราษฎรทั่วไปในชั้นประถม และมัธยมศึกษานี้ จำเป็นต้องอาศัยผลสำเร็จในคุณสมบัติทั้งสองส่วนนี้ให้มีประกอบกันจึงได้ ถ้ามีแต่แรงทำ ขาดวิชา ก็จะแปลกอะไรกับชาวนาทุกวันนี้ ถ้าได้ไปแต่วิชาก็ชวนจะไม่ได้เป็นชาวไร่ชาวนาเสียด้วยซ้ำด้วยทำไม่ไหว หรือไม่อยากทำ เพราะเกิดโรคศีรษะโตมือลีบเสียแล้ว.

ราชการ ที่ พระยาเทพศาสตร์สถิตย์ ได้ทำมาในแผนกกสิกรรมศึกษา ตั้งแต่เริ่มฝึกหัดครูกสิกรรมเป็นเวลา ๑๐ ปีเศษ เป็นงาน ซึ่งจะเห็นผลเร็วไม่ได้อยู่เอง แต่ครูกสิกรรมที่ได้ รับการฝึกหัด สำเร็จและกลับคืนไปสู่ท้องถิ่น ของตน ๆ มีทุก มณฑล ทั่วพระราชอาณาเขตต์เป็นจำนวนไม่น้อยแล้วนั้น เมื่อโอกาสให้ช่องและได้ทำงานถูกทางที่ได้อบรมมา ก็คงจะได้เป็นเชื้อให้เกิดผล

ในทางกสิกรรมศึกษาในอนาคตเป็นแน่ ถึงผู้ที่ได้เป็นครูสอนวิชากสิกรรมก็อาจตั้งตัวเป็นกสิกรชั้นกลางได้บ้างไม่มากก็น้อย.

ผลที่พอจะเห็นได้โดยตรงในงานของพระยาเทพศาสตร์สถิตย์ ส่วนกสิกรรมศึกษาก็คือ บรรดาโรงเรียนกสิกรรมในมณฑลต่าง ๆ อันได้ตั้งตัวขึ้นบ้างแล้วในเวลานี้.

พระยาเทพศาสตร์สถิตย์ได้แต่งแบบเรียนวิชาเพาะปลูก กับแบบสอนอ่านหลายเล่ม ได้แต่งบทละครพูดที่ขึ้นชื่อ คือเรื่องจักกะแหล่น เพื่อนบ้านใหม่ แกงบวน และแว่นตาของคุณพี่ นอกจากนี้ได้เขียนเรื่องเกี่ยวด้วยการศึกษากสิกรรมโดยมากให้แก่หนังสือกสิกรและวิทยาจารย์ ใช้ชื่อปากกาว่า "กสิกร."

พระยาเทพศาสตร์สถิตย์ไม่ใช่ผู้มีนิสสัยคบใครคบได้ เข้าไหนเข้าได้ เป็นผู้รู้จักคนยาก แต่เมื่อได้รู้จักและคุ้นเคยกับใครแล้วก็ไม่รู้จักลืม ตามธรรมดาคนเช่นนี้มักจะมีเพื่อนน้อย แต่มักเป็นและมีมิตรแท้ นิสสัยยากของพระยาเทพศาสตร์สถิตย์นี้เองปรากฏชัดทั้งทางราชการและทางครอบครัว ตลอดยุคที่อารมณ์ของคนหนุ่มยังไม่น่วมลงด้วยการได้พบได้เห็น.

ความบกพร่องของคนเรา ทางรู้จักคนยากคุ้นคนยากนี้ไม่จำเป็นจะเป็นความเย่อหยิ่งถือตัว หรือเป็นความตระหนี่เห็นแก่ตัว พระยาเทพศาสตร์สถิตย์เป็นคนหนึ่งซึ่งจะสงสัยไม่ผิดว่าเย่อหยิ่งหรือเห็นแก่ตัวไม่ได้เลย เพราะมีโรคขัดกันอยู่ชัดเจน คือโรคซ่อนตัวกับโรคปิดทองหลังพระ ทราบกันดีว่าได้เอาเนื้อหนูพอกเนื้อช้าง คือควักกระเป๋าของตัวอุดหนุนราชการบ่อย ๆ แล้วก็ทำหน้าตาเฉยเหมือนจะปิดไม่ให้ใครทราบ ยิ่งเรื่องเห็นแก่ตัวยิ่งปรากฏชัดในทางตรงข้าม เพราะทราบกันในหมู่คนรู้จักว่า พระยาเทพศาสตร์สถิตย์เป็นคนสนใจในสวัสดิภาพของคนทั่วไป และรักความเป็นธรรมอย่างยิ่ง เรื่องต่าง ๆ ที่ "กสิกร" แต่งไว้รวมทั้งเรื่องละครพูด ย่อมแสดงน้ำใจของผู้แต่งให้เห็นคุณธรรมดังกล่าวแล้วได้ดี.

ทางราชการของพระยาเทพศาสตร์สถิตย์ตอนกลางออกจะกว้างแกว่ง เมื่อแรกกลับจากประเทศอังกฤษก็เป็นครูอยู่ในกรมศึกษาธิการ แล้วย้ายไปเป็นอาจารย์

ในโรงเรียนมหาดเล็กซึ่งภายหลังเปลี่ยนเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือน แล้วย้ายไปอยู่กระทรวงพระคลังเป็นผู้ช่วยกรมที่ปรึกษา แล้วย้ายไปอยู่กระทรวงเกษตราธิการเป็นสมุหบัญชีในกรมทดน้ำ แล้วเป็นเลขานุการของที่ปรึกษา แล้วเป็นหัวหน้าในกรมเพาะปลูกเป็นข้าหลวงเกษตรมณฑลภูเก็ต แล้วกลับมาเป็นเลขานุการในกรมทดน้ำ ภายหลังจึงกลับมาเป็นอาจารย์ในจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย เป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม เป็นผู้ริเริ่มการงานในแผนกนี้ ได้เป็นหัวหน้ากองศึกษากสิกรรมในกรมวิสามัญศึกษาด้วยอีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อก่อนเวลาถึงแก่อนิจจกรรมไม่กี่เดือนได้รับอนุญาตของกระทรวงให้พ้นหน้าที่ทางกระทรวงเพื่อออกไปประจำหน้าที่อาจารย์ใหญ่โรงเรียนครูกสิกรรมที่ทับกวางทำหน้าที่ได้เต็มที่.

พระยาเทพศาสตร์สถิตย์ป่วยเป็นโรคเนื้องอกในกะเพาะอาหารถึงแก่อนิจจกรรมเมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ มีบุตรชายสืบสกุลต่อไป ๒ คน คือ นายโสภณกับ นายประเสริฐ กาพดิษย์.

ไม่มีอาชีพใดที่ต้องการให้เม่บ้านร่วมมือยิ่งกว่ากสิกรรมอาชีพ.

— ศรีพรหมา กฤดากร ณอยุธยา —

*

ไม่มีปุ๋ยใดให้ผลทนยืดยาวเท่าปุ๋ยคอก.

— พระยาเทพศาสตร์สถิต —

คนชั้นกลาง

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี

เขียนลงแถลงการณ์สมาคมเทพกสิกร

เคยมีคำกล่าวสับพะยอกว่า "พวกเราถ้าไม่ทำนา ก็ทำราชการเท่านั้น" คำสับพะยอกนี้มีความจริงอยู่มาก จนกระทั่งเมื่อเร็ว ๆ นี้ ถึงแม้ทุกวันนี้ จะว่าไม่จริงเสียเลย ก็ยังกล่าวไม่เต็มปากนัก แต่มีอะไรประหลาดบ้าง ประเทศเกษตรกรรม จะไม่ให้คนเป็นกสิกรได้หรือ และประเทศเอกราช จะไม่ให้คนเป็นรัฐบุรุษปกครองตัวเองหรือ แม้บัดนี้เราได้เริ่มทำการพาณิชย์และอุตสาหกรรมเข้าแล้ว ก็เป็นธรรมดาที่กสิกรในโลกปัจจุบันจะต้องค้าพืชผลของตน และเป็นความจำเป็นที่ประเทศกสิกรรมปัจจุบัน จะทิ้งอุตสาหกรรมเสียทีเดียวไม่ได้ คำสับพะยอกนี้ ถ้าจะมีสาระอยู่บ้าง ต้องอ่านไปแง่ที่ว่า เราขาดคนชั้นกลาง มิตรของท่านและของข้าพเจ้า คือพระยาเทพศาสตร์สถิตย์ ผู้ล่วงลับไปแล้วได้ใส่ใจนักในอันจะใช้เกษตรกรรมเป็นร่างร้านสร้างคนชั้นกลางขึ้น.

โครงการศึกษาเกษตรกรรมของท่านบากท่าไปทางนี้ คือ ท่านปรารถนาชุบกสิกรของเราให้ทันสมัย ด้วยให้การศึกษาเกษตรกรรมทางวิทยาศาสตร์ หรืออีกนัยหนึ่ง ว่า ให้นึกถึง ทำไม แทนที่จะนึกถึง

แต่ อะไร เท่านั้น ท่านต้องการสร้างคนชั้นกลางขึ้นจาก แถว ของ กสิกรสามัญ ผู้เป็นกระดูกสันหลังของประเทศ โครงการณ์ของท่านได้ตั้งต้นดำเนินมาแต่ พ.ศ. ๒๕๖๐ นับได้ยี่สิบปีเข้านี้แล้ว แต่อนิจจา! งานเริ่มริเป็นงานที่ต้องผจญภัย ท่านจึงได้เห็นผลงานของท่าน เพียงต้วมเตี้ยมอยู่ในระยะผจญภัยเท่านั้น อย่างไรก็ดี ท่านได้วางรากลงไว้แล้ว เป็นหน้าที่ของสมาคมเทพกสิกรผู้จะก่อต่อไปให้สำเร็จ.

ในการให้การศึกษาแก่กสิกร โครงการณ์เริ่มด้วยฝึกหัดครูขึ้นก่อน สมาชิกส่วนใหญ่ของสมาคมเราจึงเป็นครูเกษตรกรรม เป็นการถูกแล้ว เพราะงานขนาดใหญ่ ไม่หัดครูขึ้น จะไปเก็บตกเอาที่ไหน? และเมื่อจะขันไก่จะเอาเป็ดขันได้หรือ? พอเข้าระยะตั้งโรงเรียนหัดนักเรียนสามัญ ครูเกษตรกรรมบ้าง นักเรียนบ้าง ได้ความรู้ความชำนาญ และทรัพย์พอเป็นทุนบ้างแล้ว จะได้ตั้งตัวเป็นคหบดีกสิกรขึ้นบ้าง พวกนี้เองเป็นคนชั้นกลางที่ท่านมุ่ง ซึ่งเราอาจได้ปริมาณมากกว่าหาทางพาณิชย์หรืออุตสาหกรรม เพราะเหตุที่เราเป็นประเทศเพาะปลูก และอยู่ในระยะเพาะปลูกไปจนกว่าเราจะมีสำมะโนครัว ๖๐ ล้าน.

จริงอยู่ อาชีพเกษตรกรรมจะเอาร่ำรวยไม่ได้ เป็นอาชีพไม่รุ่งโรจน์ มักไม่สมประกอบ ต้องเผชิญภัยบ่อย ๆ แม้ตัวอย่างในยุโรปก็แลเห็นอยู่ กสิกรที่มั่งคั่งเขามั่งคั่งด้วยการพาณิชย์ต่างหาก นี้เองเป็นน้ำหนักของฝ่ายค้าน แต่อย่างไรก็ดี ไม่มีใครเถียงว่า อาชีพเกษตรกรรมไม่ใช่อาชีพสงบ มีน้ำบ่อทรายเป็นเครื่องเลี้ยงชีพ และเมื่อการค้าเป็นกิจส่วนหนึ่งของกสิกรอยู่แล้ว ใครมีหัวคิดค้าให้ร่ำรวยได้ กลับยิ่งดีเสียอีก และถ้าหัวคิดนั้นยึด ทำไม เป็นสรณะยิ่งกว่า อะไร แล้ว ความเจริญของเขาจะมิได้ทั้งทางเกษตรและทางพาณิชย์ เพราะเขาเป็นนักวิทยาศาสตร์อยู่ในอำนาจแห่งเหตุ รอดพ้นจากอำนาจทารุณแห่งอารมณ์.

เชิญเถิด ท่านสมาชิกทั้งหลายแห่งสมาคมเทพกสิกร ท่านตั้งความมุ่งหมายไว้ดีแล้ว ท่านเป็นฝากไฝ่แห่งกระดูกสันหลัง

ของประเทศแล้ว ถ้าท่านเป็นผู้บันคนชั้นกลางของประเทศให้เป็นปึกแผ่นขึ้นได้ด้วย ท่านจะได้บุญนัก อุปสรรคของท่านมีมาก บุครกสิกรผู้ได้ความรู้ใหม่ไปแล้วจะยังไม่ค่อยมีโอกาสใช้ ความชำนาญจะได้มาแต่ไหน? แต่ท่านว่า "ความตั้งใจมีที่ไหนแล้ว ลู่ทางย่อมเปิดให้ที่นั่น" เพราะฉะนั้น ขอสมาคมเทพกสิกรจงเจริญ.

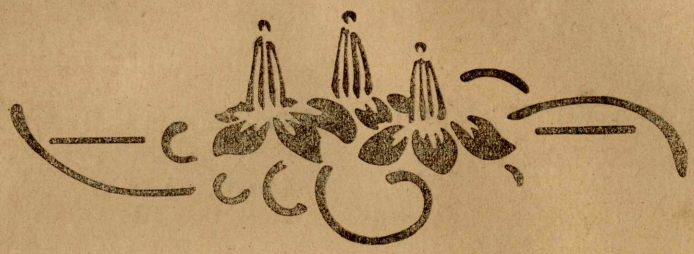

ถ้าคนไทยเราได้ตั้งสมาคมเกื้อกูลการกสิกรรม และสมาชิกโดยมาก ขอร้องต่อรัฐบาลให้ช่วยเหลือในทางที่ถูกและพอที่จะทำได้ ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่ารัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คงจะพยายามช่วยเหลือและอุดหนุน การกสิกรรมของประเทศให้เจริญขึ้นเป็นลำดับ.

— หม่อมเจ้าสิทธิพร —

*

กสิกรรมจะต้องเป็นทางหาเลี้ยงชีพของคนชั้นกลางโดยมากในอนาคต.

— หม่อมเจ้าสิทธิพร —

ในรอบ ๒๐ ปี

พระช่วงเกษตรศิลปการ

ใน หนังสือ "แม่โจ้" ฉะบับ พ.ศ. ๒๔๗๙ ท่านได้อ่านประวัติของพระยาเทพศาสตร์สถิตย์ (โห้ กาฬดิษย์) ผู้เป็นบิดาจารย์ของนักเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม นอกจากนี้ผู้อ่านคงได้พบเรื่องของเจ้าคุณธรรมศักดิ์มนตรี ผู้ให้กำเนิดการศึกษากสิกรรมของประเทศสยาม ในเรื่องของ เจ้าคุณธรรมศักดิ์ ฯ ที่เขียนไว้ เราทราบถึงอุปสรรคต่าง ๆ ที่ท่านเจ้าคุณได้แก้ไขและผจญมา โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมเริ่มมาแต่ พ.ศ. ๒๔๖๐ นับว่าเป็นเวลา ๒๐ ปีที่แล้วมา เจ้าคุณเทพศาสตร์สถิตย์ มีอายุแก่กว่าข้าพเจ้า ๒๐ ปี และท่านมีโอกาสไปศึกษาวิชา กสิกรรมณต่างประเทศก่อนข้าพเจ้าประมาณ ๒๐ ปี บัดนี้ข้าพเจ้าได้รับราชการมาเป็นเวลา๒๐ปี นักเรียนที่สำเร็จใน พ.ศ. นี้ก็เป็นรุ่นที่ ๒๐ ของโรงเรียน ข้าพเจ้าจึงใคร่ถือโอกาสนี้เขียนข้อความต่าง ๆ เกี่ยวกับ การศึกษากสิกรรมที่ได้จัดมาแล้วในระหว่าง ๒๐ ขวบปี การเขียนย่อม มีข้อบกพร่อง จึงต้องขออภัยในข้อความที่อาจพลาดพลั้งไปบ้าง

เจ้าคุณเทพศาสตร์สถิตย์ ได้ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ตามนโยบายของกระทรวงธรรมการ ในสมัยนั้นกระทรวงธรรมการเห็นว่าชายหนุ่มต้องการฝึกฝนเข้ารับราชการแต่อย่างเดียว หาได้คำนึงถึงอาชีพอื่นอันเป็นหลักแหล่งไม่ จึงได้เกิดเป็นโรคเสมียนขึ้น เด็กหนุ่มในชนบทละถิ่นฐานบ้านช่อง เรือกสวนไร่นา เดินทางเข้ามายังจังหวัดและพระนคร เพื่อแสวงหาตำแหน่งในราชการ ดังนี้ทำให้

ความเป็นอยู่ของชนบททรุดโทรมลงไป วิธีแก้ เราต้องการให้ เด็กหนุ่มรักถิ่นฐานบ้านเดิมโดยมีอาชีพอยู่เป็นหลักแหล่ง ซึ่งกสิกรรมอาชีพเท่านั้นที่จะสนับสนุนให้บ้านเมืองของเราเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า การเพาะครูก็มีความประสงค์ที่จะให้ครูออกไปในชนบทของตน สั่งสอนอบรมเด็กในชนบทให้เกิดมีนิสสัยรักกสิกรรมอาชีพ จะสำเร็จได้โดยจัดตั้งโรงเรียนเกษตรกรรมเบื้องต้นขึ้นในชนบท และอบรมเด็กเหล่านี้เสียแต่ต้นมือ โรงเรียนเกษตรกรรมเบื้องต้นต้องมีทุกหัวระแหง ฉะนั้นจึงต้องมีครูที่มีความรู้ในหลักการกสิกรรมเพียงพอ ที่จะไปถ่ายทอดวิชาแผนกนี้ให้แก่เด็กในชนบท การศึกษาเบื้องต้นมิเพียงแต่จะให้เกิดนิสสัยปัจจัยแก่เด็ก เพราะว่าเด็กในวัยนี้ยังจะทำอะไรเป็นอาชีพไม่ได้ แต่เมื่อเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของกสิกรสามัญเติบโตขึ้นก็จะรักกสิกรรมอาชีพขึ้นมาเป็นลำดับ อุปสรรคขั้นแรกคือการจัดตั้งโรงเรียนเกษตรกรรมเบื้องต้นในชนบท เพราะว่าเกี่ยวกับนโยบายของกระทรวงธรรมการดังกล่าวมาแล้ว ทางฝ่ายโรงเรียนฝึกหัดครูที่ได้เริ่มโดยพระยาเทพศาสตร์สถิตย์นั้นเป็นแม่บท หากเพาะครูไว้และไม่ได้ใช้ครูเหล่านี้ก็เกิดความไม่จำเป็นในการเพาะครูเป็นแน่ๆ ในระหว่าง ๒๐ ปีที่แล้วมา รัฐบาลเพิ่งเริ่มจัดตั้งโรงเรียนเกษตรกรรมเบื้องต้นได้เพียง ๕๕ โรงเรียน ซึ่งนับว่ามีจำนวนน้อยนัก อุปสรรคสำคัญก็คือการเงิน งบประมาณที่ได้รับมาจากรัฐบาลก็จำเป็นจะต้องจ่ายเจียดไปทางอื่นไม่มีจำนวนล่ำสันเพียงพอที่จะจัด นอกจากนี้โรงเรียนชะนิดนี้จะทำให้เป็นรูปเลี้ยงตัวได้ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ โดยที่เป็นแต่อบรมเด็กๆ ที่มีอายุเพียง ๑๐–๑๒ ขวบให้เกิดมีนิสสัยปัจจัยเท่านั้น มิได้มุ่งหวังจะให้นักเรียนนำรายได้มาชดเชยแก่การใช้จ่ายของโรงเรียน ความจริงไม่มีโรงเรียนใดในโลกนี้จะเลี้ยงตัวได้ เมื่อกระทรวงธรรมการยังมิได้จัดโรงเรียนเกษตรกรรมเบื้องต้นได้ทันกับการเพาะครูของโรงเรียนฝึกหัดครู ผลสุดท้ายเราได้บัณฑิตครูไว้จนมีจำนวนล้นเหลือ นักเรียนครูนี้สำเร็จจากโรงเรียนต้องกลายเป็นครูประชาบาลบ้าง รองาน

อื่นบ้าง เป็นคนงานรับค่าจ้างรายวันของกรมเกษตรบ้าง สุดแต่โอกาสจะอำนวยให้ น่าจะคิดหาทางสนับสนุนให้ผู้สำเร็จออกไปทำมาหาเลี้ยงชีพทางกสิกรรมโดยแท้จริงบ้าง จริงอยู่ นักเรียนครูส่วนมากได้รับการอบรมหนักไปในการวิชาครู เพราะมีหน้าที่ที่จะออกไปอบรมสั่งสอนเด็กในชนบท วิชากสิกรรมที่ได้รับไปมักจะอ่อน จึงไม่มีน้ำใจมั่นคงที่ออกไปทำการอาชีพโดยตรง ในที่สุดขอให้มีงานทำได้รับเงินเดือนก็พอแล้ว.

พฤติการณ์ที่เป็นอยู่ก็เข้าแบบเดิม คือ ยังกลายเป็นโรคข้าราชการอยู่ ยังไม่ได้แก้สมุฏฐานสำคัญ เพราะว่าเราไม่ได้จัดตั้งโรงเรียนเกษตรกรรมเบื้องต้นขึ้นในชนบทให้มีจำนวนมากพอกับความต้องการที่จะสร้างให้ชาวชนบทมีความมั่นคงในอาชีพอันเป็นหลักแหล่ง ในขณะนี้โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมจึงตกอยู่ในสถานะที่ไม่มั่นคง เรามีแต่อุปสรรคจึงทำให้แนวความคิดของเจ้าคุณเทพศาสตร์ฯเขวออกไปจากรูปเดิมทุกที ปัญหามีอยู่ว่าเราจะปรับปรุงความเป็นอยู่ของชาวชนบทหรือไม่ ถ้าไม่ปรับปรุงตามแนวความคิดนั้น ก็ควรเลิกล้มโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมเสีย จึงจะไม่เป็นภาระให้แก่ผู้ที่มุ่งมารับการศึกษาจากสำนักนี้เกิดขึ้นภายหลัง หากยังจะคิดสมุฏฐานอยู่ก็จงรีบทำเสีย เพราะรัฐบาลเองก็ตั้งใจจะทำนุบำรุงชนบทให้ดีขึ้น เช่นจะทุ่มเทเงินตั้ง ๑๕๐ ล้านบาทเพื่อสร้างถนนหนทางการคมนาคมของชนบทให้ดียิ่งขึ้น การสร้างถนนก็เพื่อสะดวกในการขนส่ง และก็เพื่อสะดวกในการยุทธศาสตร์ของบ้านเมืองเหล่านี้ เราปรารถนายิ่งนัก แต่เมื่อสร้างถนนหนทางแล้ว ชาวชนบทไม่มีอาชีพอันเป็นหลักแหล่ง เช่นการกสิกรรมเป็นต้น ถนนหนทางก็ย่อมเป็นประโยชน์ให้แก่ชนบทน้อยเกินไป.

เมื่อกล่าวถึงโรงเรียนเกษตรกรรมเบื้องต้นในชนบท ก็น่าจะขยายความถึงความมุ่งหมายของเจ้าคุณเทพศาสตร์ฯ ท่านได้กล่าวไว้ว่า การจัดโรงเรียนในเบื้องต้นมีความมุ่งหมายเป็น ๓ ขั้น กล่าวคือ ในขณะที่เด็กเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนให้เด็กได้รับการ

สอนถึงหลักการเกษตรกรรมง่าย ๆ และได้มีโอกาสฝึกหัดในแปลงเล็ก ๆ ในโรงเรียน คล้าย ๆ กับให้ทำเล่นเพื่อให้เด็กเพลิดเพลินในงานของตนจนมีนิสสัยติดตัวไปภายหน้า ท่านที่ได้เห็นสวนผักของนักเรียนมักจะตำหนิว่า "ปลูกแต่ผักกาด" "ปลูกแต่มะเขือเทศ" "ทำเล่น" "ไม่พยายามทำให้เป็นสินค้า" คำตำหนิเหล่านี้มีอยู่มาก แต่อาจยังไม่เข้าใจความมุ่งหมายของการสร้างนิสสัยปัจจัยในเบื้องต้น การทำเล่นเป็นการศึกษาเบื้องต้น เมื่อเด็กได้รับประโยชน์บ้างก็จะรักงานที่ตนทำ และหยิบยกเป็นตัวอย่างไปทำจริงที่บ้าน เจ้าคุณเทพศาสตร์จึงได้วางแผนการไว้ในขั้นสอง คือสวนบ้านของนักเรียน ข้อนี้หมายความว่าเด็กอาจมีเวลาว่างที่บ้านและมีที่ดินว่างเปล่าอยู่ข้างบ้าน และอาจมีนิสสัยรักงานทำสวนข้างบ้านขึ้นอีกด้วย ในขั้นสองนี้เป็นงานไม่บังคับ ครูที่โรงเรียนหรือธรรมการอำเภอย่อมต้องสอดส่องสนับสนุนเพื่อให้เด็กที่ทำงานโดยพลการนั้น ได้รับความชมเชยและพยายามให้งานนั้นดียิ่งขึ้น การปลูกผักกาด ปลูกมะเขือเทศ กล่าวปลี ที่โรงเรียนนั้นเป็นการบังคับ แต่เมื่อเด็กไปทำที่บ้านอาจปลูกอย่างอื่นโดยความเห็นชอบของตน ดังนี้แสดงอยู่ว่า การศึกษากสิกรรมเบื้องต้นได้ขยายตัวออกไปแล้ว เมื่อเด็กเหล่านี้โตขึ้นและกลายเป็นกสิกรสามัญชนบทก็อาจมีนิสสัยเดิมติดตัวไปอีก ซึ่งอาจทะนุบำรุงไร่นาเรือกสวนของตัวตลอดจนสัตว์เลี้ยง เพราะว่าตนได้เล่าเรียนหลักการกสิกรรมมาจากโรงเรียนแล้ว เช่น รู้จักเลือกพันธุ์ข้าว รู้จักเลี้ยงสัตว์ให้ปราศจากโรค รู้จักการใช้ปุ๋ยคอก รู้จักปลูกถั่วเพื่อให้เป็นปุ๋ยบำรุงดิน ฯลฯ เหล่านี้ย่อมเกิดจากความรู้เดิมที่ได้อบรมมา

ในสี่ห้าปีที่แล้วมานี้ เราจะสังเกตได้ว่าชาวบ้านเริ่มรู้จักการปลูกผักข้างบ้านไว้รับประทานและขาย ข้าพเจ้าคิดว่าสิ่งนี้เกิดจากสวนบ้านของเจ้าคุณเทพศาสตร์ ฯ เพราะฉะนั้นคำที่ตำหนิว่า "ทำไม่เป็นสินค้านั้น" ออกจะเป็นคำตำหนิที่ด่วนเกินไป เพราะอะไรที่จะเกิดเป็นสินค้าได้นั้น ย่อมต้องเกิดจากทางบ้านก่อน ที่เราเรียกว่า "Home Industry" หมายความว่าชาวบ้านทำอะไรขึ้นเล็ก ๆ น้อย ๆ ในหมู่บ้านของตัว แล้ว

รวบรวมกันส่งขายเป็นจำนวนมาก สิ่งที่รวบรวมขายได้นั้นเรียกว่าสินค้า เพราะในเมืองไทยเราจะมุ่งหวังให้กสิกรสามัญทำไร่ไถนาเป็นสินค้าใหญ่โตนั้นไม่ได้ การสร้างการศึกษากสิกรรมมาจนเป็นจำนวน ๒๐ ปีเช่นนี้ ยังจะให้บังเกิดประโยชน์เป็นล่ำสันไม่ได้ เพราะว่าเราขาดแคลนเงินและคนที่จะจัดงานให้เข้าแนวกัน เพราะฉะนั้นที่จัดมาแล้วในระหว่าง ๒๐ ปี ก็อยู่ในสถานะที่วก ๆ เวียน ๆ กันอยู่เช่นนี้ หากแนวความคิดของเจ้าคุณเทพศาสตร์ฯ ยังไม่เหมาะกับรูปการที่เราประสงค์ เราก็น่าจะวางแผนงานให้ดีกว่านี้ เพราะชาวชนบทขณะนี้ตกอยู่ในสถานะที่น่าสงสาร โรคเสมียน โรคข้าราชการ ก็ยังเป็นโรคระบาดอยู่ ซึ่งยังไม่มีวิธีที่จะปราบให้สงบลงได้.

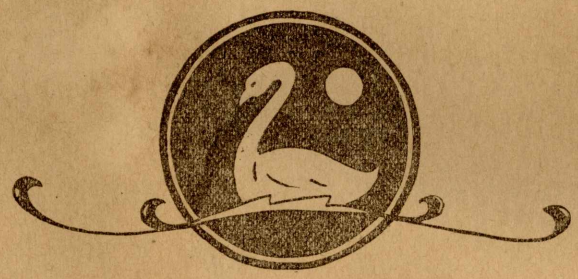

สัตว์จะเติบโตแข็งแรงเป็นปกติ จะอยู่เป็นสุขปราศจากโรค และจะทำงาน ทำเนื้อ ทำนม ทำไข่ หรือทำกำไรให้เจ้าของได้เต็มที่ ก็ต่อเมื่อมันได้รับอาหารอย่างถูกต้อง.

— หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ —

*

กสิกรที่ขาดการศึกษาก็ย่อมได้ผลน้อย พอแต่ประทังชีวิตเท่านั้น.

— หลวงอิงคศรีกสิการ —

วิทยาศาสตร์กสิกรรม

หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ

เขียนลงในหนังสือพิมพ์วิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์ คืออะไร ? "วิทยาศาสตร์" เป็นคำที่ทุกคนได้พบเห็นและใช้กันอยู่บ่อย ๆ แต่โดยเหตุที่มันเป็นคำเทฆนิค ฉะนั้นจึงมักจะใช้กันไปโดยไม่ได้นึกถึงหรือโดยไม่เข้าใจถึงความหมายอันแท้จริงของคำนั้น จนบางครั้งบางคราวคำว่า "วิทยาศาสตร์" ได้ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องหมายถึงของปลอมของเทียมก็มี จนบุคคลธรรมดาออกจะเข้าใจ ๆ ไปว่า "วิทยาศาสตร์" หมายถึงของเทียม ของปลอม ของไม่จริง ของที่ไม่ใช่ของแท้ คือไม่ใช่ของตามธรรมชาติ เหล่านี้เป็นต้น.

สำหรับนักเรียน ความเข้าใจในความหมายของคำ "วิทยาศาสตร์" ก็ไปอีกแง่หนึ่ง โดยเหตุที่ความรู้ยังแคบอยู่ นักเรียนจึงเข้าใจกันไปต่าง ๆ บางคนเข้าใจไปว่า วิทยาศาสตร์เป็นวิชาความรู้ลึกลับอย่างสูงจนเกิดความคิดความอ่านของตัวจะเรียนได้ โดยหารู้ไม่ว่าวิชาเลขคณิตซึ่งตัวเรียนมาตั้งแต่อายุ ๖ ขวบนั้นก็คือวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่งนั่นเอง บางคนคิดว่าวิทยาศาสตร์คือวิชาเคมี ฟิสิคส์ หรือไบโอโลยี เพราะวิชาเหล่านั้นมีอยู่ในหลักสูตรของตน และเวลาตนเรียนวิทยาศาสตร์ตนก็เรียนวิชาเหล่านั้น.

ความหมายของวิทยาศาสตร์ในแง่เทฆนิคไม่ได้หมายถึงของปลอมของเทียมอย่างบุคคลธรรมดาเข้าใจ และไม่ได้หมายถึง

ความรู้ลึกลับ หรือ หมาย ถึง วิชาฟิสิคส์ วิชาเคมี วิชาชีววิทยา (ไบโอโลยี) อย่างนักเรียนเข้าใจ "วิทยาศาสตร์ คือ วิชา ความรู้ ใน เรื่องหนึ่ง เรื่องใด ซึ่งถูกจัดแบ่งไว้ ให้ เข้าระเบียบ และ เป็นหมวดหมู่" ("Science is systematised and classified knowledge concerning any subject") วิชาความรู้ที่กล่าวถึงนี้ หมายถึงความรู้ที่มีเหตุผล และตามปกติ ก็ได้มาโดยการสืบสวนทดลองค้นคว้านั่นเอง.

โดยเหตุที่ความรู้ซึ่งมีผู้คิดค้น พบ และถูกจัดไว้ ให้ เข้าระเบียบ และ หมวด หมู่ในเรื่องต่าง ๆ นั้นมีมากมายเหลือเกิน เพราะฉะนั้น วิทยาศาสตร์จึง มี มาก อย่าง และอย่างหนึ่งยังแยกออกเป็นหลายสาขา เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ก็แยกออกเป็น เลขคณิต พีชคณิต เรขาคณิต ตริกโกโนมิต และแคลคูลัส ฯลฯ วิชาเคมี ก็แยกออกเป็น ออแกนิค อินออแกนิค ฯลฯ ชีววิทยา ก็แยกออกเป็น บอตานี (พฤกษศาสตร์) ซูโอโลยี (สัตวศาสตร์) ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นในสมัยนี้ อย่าว่า แต่บุคคลธรรมดา เลย แม้แต่คน ที่เคย ผ่านมหาวิทยาลัยมาแล้ว ก็หาสามารถทราบ ชื่อของวิทยาศาสตร์ ได้ทุกอย่างไม่ คนยิ่งเรียน มากไป เท่าใด ก็ยิ่งรู้สึก ตัวว่า ยิ่งโง่ เพราะรู้ว่า ยัง มีสิ่ง ที่คนไม่รู้นั้น อีก มาก นัก

เนื่องจากเหตุนี้ ในการศึกษาชั้นอุดมแบบปัจจุบัน ใครรักใครชอบทางไหนก็ต้องตั้งหน้าเล่าเรียนทางนั้นเป็นทาง ๆ ไป เช่น ใครชอบวิชาแพทย์ ก็ไปเรียนแพทย์ ใครรักใครชอบวิชาช่าง ก็ไปเรียนช่าง ครั้นเรียนจบแล้ว เมื่ออยากรู้ดียิ่งขึ้นในสายใด ก็ต้อง เรียน ต่อให้รู้ดี พิเศษ (Specialize) เป็นสาย ๆ ต่อไปอีกชั้นหนึ่ง ผู้ที่เรียนรู้ดีพิเศษซึ่งออกมาทำงานและทำสอบสวนค้นคว้าต่อไปจนชำนาญและมีชื่อเสียงทางส่วนไหน ก็ ได้ ชื่อ ว่า เป็น "ผู้เชี่ยวชาญ" (Expert) ทางสายนั้น.

กสิกรรมเป็นวิทยาศาสตร์ เมื่อเราทราบว่าวิทยาศาสตร์ คืออะไร โดยทราบความหมายของคำวิทยาศาสตร์จากแง่เทฆนิคดังกล่าวแล้ว หันมาหากสิกรรม เราก็ย่อมจะเข้าใจได้ง่ายว่า กสิกรรมก็ย่อมเป็น

วิทยาศาสตร์ด้วยเหมือนกัน เพราะกสิกรรมก็เป็นเรื่องหนึ่งที่ได้มีผู้สนใจและทำการค้นคว้าหาวิชาความรู้มาจัดแบ่งไว้ให้เข้าระเบียบและเป็นหมวดหมู่เช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์อย่างอื่น.

วิทยาศาสตร์กสิกรรมมีอะไรบ้าง ?

ความรู้ที่เกี่ยวกับกสิกรรมมีหลายกิ่งหลายสาขา เพราะฉะนั้นวิทยาศาสตร์กสิกรรมเองจึงมีหลายกิ่งหลายสาขาไปด้วย นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับกสิกรรมยังได้มาโดยอาศัยวิทยาศาสตร์อื่น ๆ ช่วยมาก วิทยาศาสตร์ที่สำคัญ ๆ คือ:—

(๑) เคมีกสิกรรม (AGRICULTURAL CHEMISTRY) ช่วยให้ความรู้เกี่ยวแก่การแยกธาตุต่าง ๆ เช่นช่วยบอกให้ทราบว่า ดินที่เราใช้ปลูกพืชดีเลวอย่างไร บริบูรณ์ในธาตุใด ขาดแคลนในธาตุใด ปุ๋ยและอาหารสัตว์มีส่วนผสมของธาตุอย่างไร ร่างกายสัตว์และต้นไม้ประกอบขึ้นด้วยธาตุอะไรบ้าง เป็นส่วนสัดอย่างไร พืชผลบางอย่างเช่นอ้อยจะเก็บเกี่ยวเมื่อไรจึงจะได้น้ำตาลเต็มที่ ในการเลี้ยงสัตว์และปลูกต้นไม้จะเอาอาหารอะไรให้กินเป็นส่วนสัดอย่างไรจึงจะให้ผลดี เหล่านี้เป็นต้น วิทยาศาสตร์เคมีได้ถูกนำเอามาใช้ในการกสิกรรมมาก เช่นเดียวกับที่ได้ถูกนำเอาไปใช้ในทางค้าขาย ทางอุตสาหกรรม ทางแพทย์ ทางสงคราม และทางอื่น นับว่าเคมีเป็นวิทยาศาสตร์ที่ช่วยให้ประโยชน์รอบด้าน.

(๒) พฤกษศาสตร์ (BOTANY) ให้ความรู้เรื่องพืชโดยให้รู้จักพืช เช่น รู้จักชื่อทางวิทยาศาสตร์ รู้จักส่วนต่าง ๆ และหน้าที่ของมัน รู้จักความประพฤติ โทษ ประโยชน์ ชอบอยู่ที่ไหน มีมากน้อยอย่างไร เหล่านี้เป็นต้น.

(๓) สัตวศาสตร์ (ZOOLOGY) ให้ความรู้เรื่องสัตว์ทำนองเดียวกับพฤกษศาสตร์ให้ความรู้เรื่องพืช คือให้รู้จักสัตว์ดีขึ้น เช่นรู้จักชื่อตามวิทยาศาสตร์ รู้จักส่วนต่าง ๆ และหน้าที่ของมัน รู้จักโทษประโยชน์ นิสสัยใจคอของสัตว์ อยู่ที่ไหน มีมากน้อยอย่างไร เป็นต้น.

(๔) กีฏวิทยา (ENTOMOLOGY) หรือแมลงวิทยา เป็นสาขาหนึ่งของสัตวศาสตร์ แต่สำคัญสำหรับกสิกรรมมาก วิทยาศาสตร์นี้เกี่ยวกับแมลงตลอดเรื่องเช่น เกี่ยวกับความรู้เรื่องชื่อ ความเป็นอยู่ อาหารการกิน การจำยพันธุ์ ประโยชน์ โทษ และวิธีกำจัดป้องกัน เหล่านี้เป็นต้น.

(๕) วิชาโรคพืช (PLANT PATHOLOGY) ให้ความรู้เรื่องโรคของพืช เช่น ชื่อโรค เชื้อโรค อาหารของโรค วิธีป้องกันหรือรักษา เหล่านี้เป็นต้น.

(๖) วิชาการเพาะปลูก (HORTICULTURE) เป็นสาขาหนึ่งของการกสิกรรม ให้ความรู้ในการปลูก ปฏิบัติ บำรุง และเก็บเกี่ยวพืช ที่ใช้กันอยู่ในการกสิกรรม ความรู้เรื่องพืชต่าง ๆ เหล่านี้ต่างแยกเป็นกิ่งออกไปอีกต่างหาก.

(๗) วิชาการเลี้ยงสัตว์ (ANIMAL HUSBANDRY) เป็นสาขาที่สองของกสิกรรม การเลี้ยงสัตว์กล่าวถึงความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดู ปฏิบัติ บำรุงสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ทั่วไป สัตว์ชะนิดหนึ่งต่างแยกสาขาออกไปต่างหากเช่นเดียวกับพืช.

(๘) วิชาการแพทย์สัตว์ (VETERINARY SCIENCE) ให้ความรู้ในเรื่องโรคสัตว์และการปฏิบัติป้องกันรักษาโรค.

(๙) เจนนิติกส์ (GENETICS) ให้ความรู้เกี่ยวกับกำเนิด และการสืบพันธุ์ การผะสมพันธุ์ของพืชและสัตว์ ตลอดจนหลักและวิธีที่จะผะสม เพื่อให้พืชสัตว์ดีขึ้น.

(๑๐) วิชาการช่าง (ENGINEERING) ช่วยเหลือและให้ความรู้ในเรื่องการช่างเกี่ยวกับกสิกรรม ตลอดจนความรู้ในเรื่องเครื่องมือเครื่องใช้ประกอบกสิกรรมต่าง ๆ.

(๑๑) วิชาคณิตศาสตร์ (MATHEMATICS) ถูกนำมาใช้ในการคำนวณ การคิด การทำสถิติ และอื่น ๆ เกี่ยวกับกสิกรรม.

(๑๒) เศรษฐศาสตร์ (AGRICULTURE ECONOMICS) ช่วยให้ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับกสิกรรม เกี่ยวกับการใช้ที่ดิน แรงงาน การลงทุน การ

ควบคุมงาน และอื่น ๆ ตลอดจนถึงการแสดงผลของงาน และการขาดทุนได้กำไร (ทำบัญชี).

(๑๓) ฯลฯ

ประโยชน์ของวิทยาศาสตร์กสิกรรม

ความรู้ที่ได้จากวิทยาศาสตร์กสิกรรมตามที่ได้กล่าวชื่อแล้วดังข้างบนนี้ ได้ทำประโยชน์จากแง่กสิกรรมให้เกิดขึ้นมากมายหลายประการ เช่น:—

(๑) วิทยาศาสตร์กสิกรรมสอนให้กสิกรรู้เหตุ รู้ผล เชื่อเหตุเชื่อผล และใช้เหตุใช้ผลในการประกอบกิจการงานของตนซึ่งช่วยให้กสิกรเจริญและเดินตามโลกทัน.

(๒) และช่วยให้มีพรรณพืชต่าง ๆ ที่มีประโยชน์แพร่หลายออกไปทั่วโลก เช่น ยางพารา ซึ่งถิ่นเดิมอยู่ในอเมริกาใต้ นักวิทยาศาสตร์ได้นำมาทดลองปลูกดูในที่ต่าง ๆ และแพร่หลายไป บัดนี้เป็นสินค้าสำคัญของประเทศหลายประเทศ.

(๓) ได้ทำให้พรรณพืชต่าง ๆ ดีขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ เพราะพรรณพืชบริสุทธิ์ (Pure Strain) ต่าง ๆ เกิดขึ้นโดยการคัดเลือก และการผะสมพันธุ์มาจากพรรณเดิม ๆ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนน้อยมาก พืชเหล่านี้ให้ผลดีกว่าปฐมบุรุษของมันหลายเท่า.

(๔) พรรณสัตว์ต่าง ๆ ได้รับการบำรุงให้ดีขึ้น จนกลายเป็นพรรณแท้ต่าง ๆ ซึ่งให้ผลตอบแทนในทางเนื้อ ในทางไข่ ทางน้ำนม และทางขน ดีกว่าบรรพบุรุษของมันหลายเท่า.

(๕) ได้ช่วยให้กสิกรทำงานได้มากขึ้น และมีขายได้มากขึ้น โดยทำงานน้อยกว่าที่เคยทำกันมาแต่เดิม เนื่องจากเครื่องไม้เครื่องมือ เทฆนิคในการทำ และอื่น ๆ.

(๖) ได้เปิดอาชีพใหม่ ๆ ให้คนมีทางทำมาหากินกันอีกมากมาย และคนไทยพลอยได้รับประโยชน์ด้วย เช่น แต่ก่อนทางปักษ์ใต้เคยทำแต่นา แต่เดี๋ยวนี้มีการทำยางเป็นต้น.

(๗) ได้ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น เนื่องจากสิ่งที่เป็นผลเกิดจากวิทยาศาสตร์กสิกรรมได้กลายเป็นสินค้าใหญ่โดยตรงบ้าง

เป็นวัตถุดิบสำหรับการอุตสาหกรรมบ้าง.

(๘) ทำให้ประเทศเจริญ สมดังคำกล่าวว่า ความเจริญเดินตามไถ (Prosperity follows the plow) ดังที่เห็นกันอยู่เป็นตัวอย่าง เช่น แหลมมะลายู ยะวา อเมริกา เหล่านี้เป็นต้น.

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กสิกรรม

ได้มาอย่างไร ? ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กสิกรรมมีทางได้มาหลายทาง คือได้มาโดยเป็นความรู้ซึ่งเป็นมฤดกตกทอดมาจากโบราณซึ่งเป็นผลของการสังเกตสังกา ศึกษา และทดลอง ของบรรพบุรุษแต่โบราณทางหนึ่ง และได้มาจากผลของการทดลองค้นคว้าของนักศึกษาของรัฐบาลและของประชาชนณมหาวิทยาลัยบ้าง ห้องทดลองบ้าง สถานีทดลอง และในไร่นาบ้าง อีกทางหนึ่ง ความรู้เหล่านี้สิ่งไหนที่เป็นความจริง และรู้เหตุผลแน่นอน แล้วเขาก็รวบรวมไว้และทำการเผยแพร่ไป เพื่อเป็นสาธารณประโยชน์บ้าง เพื่อประโยชน์ต่อกสิกรรมของเขาเองบ้าง.

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กสิกรรม

ทวีขึ้นทุกนาที เนื่องจากการทดลองค้นคว้าเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์กสิกรรม การทำกันอยู่แพร่หลายมากมายทั่วโลกดังกล่าวแล้ว ฉะนั้นวิชาความรู้ทางกสิกรรมและวิทยาศาสตร์กสิกรรมนับวันแต่จะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นทุกวัน ประเทศที่เจริญแล้วจะยิ่งเจริญขึ้นหน้าไปอีก ประเทศที่กำลังก้าวหน้าก็จะยิ่งก้าวไกลไป ประเทศที่อยู่หลังแต่ก้าวเร็ว ยังมีหวังจะเดินทันเขาบ้างในอนาคต ส่วนประเทศที่ยังนอนหลับหรืออยู่ข้างหลังและก้าวช้า ก็มีแต่จะถูกทิ้งไว้ให้อยู่ข้างหลังหนักเข้าทุกที.

วิทยาศาสตร์กสิกรรมจะช่วยการเกษตรของเมืองไทยอย่างไร ?

ถ้าเราสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์กสิกรรมเข้ามาเมืองไทยทุกกิ่งทุกสาขา แล้วเผยแพร่ส่วนที่จำเป็นและมีประโยชน์ไปให้กสิกรไทยโดยทั่วถึง โดยกสิกรไทยปฏิบัติตามแล้ว ความเจริญเหล่านี้จะเกิด

ขึ้น คือ:—

(๑) ในการทำนา โดยอาศัยหลักความรู้จากวิทยาศาสตร์กสิกรรม กสิกรจะรู้จักการคัดเลือกพันธุ์ข้าวอย่างถูกหลักวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะทำให้พันธุ์ข้าวบริสุทธิ์ มีลักษณะดีสม่ำเสมอและให้ผลมาก กสิกรจะรู้จักแก้ข้อบกพร่องในการทำนาดีขึ้น รู้จักปราบหญ้าและศัตรูดีขึ้น รู้จักใช้ประโยชน์ของปุ๋ย และรู้วิธีที่จะเพิ่มพูนปุ๋ยลงในที่ของตัวโดยไม่ต้องซื้อหามาจากอื่น จะสามารถทำนาได้เนื้อที่มากขึ้นกว่าเดิม โดยรู้จักใช้เครื่องมือที่ดีกว่าเก่า และใช้สัตว์ที่ดีกว่าเก่า พื้นที่ที่จะเป็นนาได้จะถูกเปิดออกไป กสิกรจะรู้จักวิธีซื้อขายและไม่ถูกขูดอยู่อย่างเดียวนี้ และนอกจากนี้ที่สำคัญที่สุด กสิกรจะมีแว่นตา คือรู้จักทำบัญชีซึ่งจะแสดงให้ทราบว่า กิจการที่ตนทำอยู่ งานส่วนไหนต้องลงทุนลงแรงอย่างไร ขายได้เท่าใด และผลที่สุดได้กำไร ขาดทุน เท่าใด เพราะเหตุใด จะแก้ไขอย่างไรเพื่อให้ได้ผลดีขึ้นในปีหน้า รวมความว่า ผลและสมรรถภาพในการทำนาของกสิกรจะดีขึ้นโดยอาศัยการทำให้ดีขึ้นตามที่กล่าวนี้ ปริมาณของข้าวซึ่งทำได้ทั้งหมดทั่วประเทศจะทวีขึ้นเป็น ๒ เท่า หรือกว่า.

(๒) คนไทยจะเลี้ยงตัวเองได้ เวลานี้ปรากฏว่า ในปีหนึ่ง ๆ คนไทยเราต้องซื้อเครื่องนุ่งห่มจากต่างประเทศ เป็นเงินหลายสิบล้านบาท และซื้ออาหารจากต่างประเทศเป็นเงินเกือบยี่สิบล้านบาท เครื่องนุ่งห่มและอาหารได้ชื่อว่า เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ซึ่งทุกประเทศที่มีสภาพเหมาะหรือแม้แต่ไม่เหมาะสำหรับกสิกรรม เขาก็ต่างตะเกียกตะกายนักหนาที่จะพยายามเพาะปลูกหรือทำสิ่งซึ่งจำเป็นสำหรับชีวิตขึ้นใช้เอง เพราะการต้องอาศัยจมูกคนอื่นเขาหายใจย่อมไม่คล่อง และอาจจะเป็นภัยแก่ตัวเราเองเมื่อใดก็ได้ สภาพของประเทศสยามเหมาะแก่การกสิกรรมมากชะนิด วิทยาศาสตร์กสิกรรมจะสามารถช่วยให้ประเทศเรามีทุกสิ่งที่เราต้องการเกินพอสำหรับเราเองและเหลือขายเสียอีก นอกจากจะมองดูว่าประเทศอื่นเขาทำได้แล้ว บรรพบุรุษของเราก็ยังเคยทำตัวอย่างมาให้ดูแล้วว่า

การเลี้ยงตัวเองนั้นไม่เป็นสิ่งที่เหลือวิสัย.

(๓) เรามีข้าวเป็นสินค้าสำคัญอย่างเดียว ความเจริญความเสื่อมแห่งเศรษฐกิจของประเทศจึงแขวนอยู่ฉะเพาะกับต้นข้าว ถ้าข้าวได้ผลมากและขายได้ราคาสูงเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญ ถ้าข้าวเลวได้ผลน้อยหรือขายได้ราคาต่ำ เศรษฐกิจทั้งประเทศก็ทรุดโทรม การที่จะเอาไข่ทั้งหมดใส่ลงในกระจาดใบเดียวเช่นนี้ สุภาษิตเขาห้ามว่าไม่เป็นการปลอดภัย ประเทศสยามมีดินฟ้าอากาศเหมาะที่จะปลูกพืชมากชะนิดได้ การกสิกรรมบนดอนหรือกสิกรรมแห้ง ซึ่งเวลานี้เกือบเรียกได้ว่าเราไม่ได้ทำเลย จะช่วยให้มีการปลูกพืชดอนต่าง ๆ ขึ้นเป็นสินค้าที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม รองลงมาจากข้าวขึ้น ดังนี้จะช่วยพยุงเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้นอีกมากมาย.

(๔) จะช่วยทวีรายได้ของกสิกรขึ้น กสิกรของเราเท่าที่เป็นอยู่ยังไม่มีงานทำตลอดปี และยังไม่รู้จักหารายได้จากหลายทาง วิทยาศาสตร์กสิกรรมจะช่วยชี้และบอกทางให้รู้จักเอาเวลาว่างไปใช้ให้เป็นประโยชน์ และช่วยชี้ทาง และวิธีที่จะหารายได้จากทางอื่นอีกบ้าง และวิธีทุ่นรายจ่ายลงบ้าง.

(๕) จะช่วยเปิดทางอาชีพให้แก่คนไทย วิทยาศาสตร์กสิกรรมเมื่อแพร่หลายไปในประเทศ จะช่วยเปิดอาชีพให้แก่คนไทยเป็นจำนวนอีกมากมายไม่มีจำกัด คนชั้นกลางซึ่งกำลังมีความหวังแต่จะเข้ารับราชการอย่างเดียว แต่ไม่มีโอกาสเพราะไม่มีเก้าอี้ว่าง จะเปลี่ยนความคิดรักความเป็นอิสสระ และหันเข้าไปทำมาหากินทางกสิกรรมในสาขาต่าง ๆ ซึ่งวิทยาศาสตร์กสิกรรมจะช่วยให้เกิดมีขึ้น.

(๖) อุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งอาศัยวัตถุดิบ ที่เกิดจากกสิกรรมจะมีทวีขึ้นในเมืองไทยตามหลักความเจริญของการกสิกรรมเช่นเดียวกับที่เป็นอยู่ในประเทศอื่น.

(๗) ราษฎรจะรู้จักวิธีป้องกันและรักษาโรคสัตว์ต่าง ๆ ตามหลักวิทยาศาสตร์ แล้วจะช่วยให้บรรดาโรคระบาดสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งมีชุกชุมในเวลานี้หดถอยน้อยลง จนหายจากเป็นภัยร้ายแรงดังที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้.

(๘) พรรณพืชพรรณสัตว์ต่างๆของเรา จะมีรูปร่าง แข็งแรง และให้ประโยชน์ในทางทำงาน ทำเนื้อ ทำไข่ ทำนม ได้มากกว่าที่เป็นอยู่ เนื่องจากได้รับการบำรุงให้ดีขึ้น.

ตามที่ว่านี้เป็นประโยชน์สำคัญ ๆ ที่จะเกิดแก่กสิกร และแก่การกสิกรรมของประเทศเรา จาก ความ ช่วย เหลือ ของวิทยาศาสตร์กสิกรรมและสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวนี้มิใช่เป็นความฝัน แต่เป็น ความจริง ซึ่งจะ เห็นตัวอย่างได้ จากประเทศที่เขาพยายามบำรุงส่งเสริมกสิกรรมโดยอาศัยวิทยาศาสตร์กสิกรรมเป็นหลัก เช่น อเมริกา ยะวา เหล่านี้เป็นต้น.

จะนำวิทยาศาสตร์กสิกรรมมาเมืองไทยได้อย่างไร? ตามที่กล่าวไว้ข้างบนนี้ฟัง ๆ ดูก็เหมือนจะง่าย และสำเร็จเป็นแก้วสารพัดนึกไปทุกอย่าง แต่ความจริงเวลาทำจริง หาใช่ง่ายไม่ จะต้องอาศัยความมองเห็นการไกล ความกล้าได้กล้าเสีย ความอดทนและความพยายาม กล้าลงทุน และเสียเวลานานจึงจะเป็นผล อย่าเพ่อพูดถึงอื่นเลย แต่เพียงปัญหาจะนำวิทยาศาสตร์กสิกรรมมาเมืองไทยก็ไม่ใช่เป็นของง่ายเสียแล้ว เพราะเราไม่ใช่ต้องการแต่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างเดียว แต่เราต้องการความชำนาญด้วย ความรู้และความชำนาญหยิบยื่นให้กันไม่ได้ คนไทยจะต้องไปศึกษาเล่าเรียนเอา และการศึกษาเล่าเรียน กว่าจะถึงชั้นที่พอจะเป็นนักวิทยาศาสตร์กสิกรรมได้ก็จะกินเวลาไม่ต่ำกว่า ๗–๘ ปี วิทยาศาสตร์ หรือก็มีหลายประเภท ประเภทหนึ่งมีหลายชะนิด ชะนิดหนึ่งยังแยกออกไปเป็นหลายสาขา เราจะนำเข้ามาสำเร็จก็โดย หาคนไทยรักชอบในทางนี้อย่างจริงใจไปเรียน และเมื่อเรียนสำเร็จกลับมา เราก็จะต้องกล้าให้เงินเดือนเขาสูงหน่อย เพื่อเขาได้หายห่วงในเรื่องยังชีพทั้งปัจจุบันและอนาคต แล้วจะได้ตั้งหน้าตั้งตาทำงานใช้ความรู้ความชำนาญทางวิทยาศาสตร์กสิกรรมซึ่งตนได้มาให้เกิดประโยชน์แก่เมืองไทยขึ้น การจะเลือกหาคนที่เหมาะจริง ๆ ส่งไปเรียนก็ไม่ใช่ทำได้

ง่าย ๆ การที่จะเรียนให้สำเร็จก็ไม่ใช่ง่าย การที่จะช่วยให้ฐานะและอัตราเงินเดือนสูงพอสมควรเพื่อให้คนหายห่วงการยังชีพก็ไม่ใช่ทำได้ง่าย และกว่าที่ความรู้ความชำนาญทางวิทยาศาสตร์กสิกรรมที่นำเข้ามาจะเกิดประโยชน์ขึ้นก็ไม่ใช่ง่ายอีก จะนำวิทยาศาสตร์เข้ามาเมืองไทย เราจะต้องส่งคนไปศึกษาอย่างน้อยปีละ ๑๐ คน ศึกษาจนมีความรู้สูงพอ และทั้งฝึกหัดหาความชำนาญให้พอซึ่งจะกินเวลาไม่น้อยกว่า ๘–๑๐ ปี จึงจะเทียบใกล้เข้าไปในชั้นผู้เชี่ยวชาญ และจะเสียค่าใช้จ่ายไม่ต่ำกว่าปีละแสนบาท เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงว่าแต่ตอนต้นแล้วว่าเราต้องมองไกล กล้าได้กล้าเสีย กล้าลงทุน ผลที่น่าปลื้มใจมีอยู่ดังข้าพเจ้าว่า แต่ไม่มีใครจะเนรมิตรเอาได้ เราจะต้องทำงานเอา และจะต้องลงทุนเสียเวลาและประสพความยากลำบากอย่างที่ประเทศอื่นเขาประสพมาแล้ว กว่าจะเห็นผลการที่ไปเล่าเรียนมาอย่างที่พวกไทย รวมทั้งตัวข้าพเจ้าเองเรียนมานี้ เท่ากับว่าไปได้วิชามาอย่างละนิดละหน่อย เท่ากับรู้กันอย่างเบ็ด ส่วนความชำนาญเกือบจะไม่ได้มาเลย เพราะความชำนาญเกิดจากทำงานมานาน เมื่อได้กลับมาเมืองไทย กว่าจะหาความชำนาญได้ก็ต้องมาทำงานกันอีกนาน ถ้าใครไม่มีโอกาสทำงานความชำนาญก็ไม่มีดังนี้ จะเห็นได้ว่าวิทยาศาสตร์กสิกรรมนั้นจะให้รู้จริง ต้องเรียนจริง และเรียนนานอย่างไร และจะต้องยากลำบากเพียงไร แม้กระนั้นก็ตาม ข้าพเจ้าเห็นว่า เรามีทางเลือก เราเป็นประเทศกสิกรรม จะบำรุงประเทศให้เจริญ เราต้องบำรุงกสิกรรม จะบำรุงกสิกรรม เราจะต้องทำตามหลักวิทยาศาสตร์กสิกรรม จะทำตามหลักวิทยาศาสตร์กสิกรรม เราจะต้องนำวิทยาศาสตร์กสิกรรมเข้ามาเมืองไทยให้ได้ แม้จะต้องยากลำบากและต้องลงทุนจะต้องเสียเวลานานและมากสักเท่าใดก็ตาม เราต้องยอม.

จะเผยแพร่วิทยาศาสตร์กสิกรรมไปอย่างไร ?

วิธีเผยแพร่วิทยาศาสตร์กสิกรรมให้แพร่หลายไปในระหว่างประชาชนนั้น เราไม่มีวิธีอื่นนอกจากจะต้องเดิน

ตามรอยที่ประเทศต่าง ๆ เขาทำกันมาและกำลังทำกันอยู่ ซึ่งมีดังต่อไปนี้ :—

(๑) เผยแพร่ด้วยการศึกษาทางโรงเรียน โดยจัดหลักสูตรการเรียนให้มีทั้งการเรียนการทำเกี่ยวกับกสิกรรม รวมอยู่ด้วยตั้งแต่ชั้นประถม มัธยม จนถึงชั้นอุดม ดังที่ประเทศสหปาลีรัฐอเมริกาทำอยู่ หรือดังที่ประเทศเราเริ่มลงมือจัดให้มีขึ้นบ้างแล้วเป็นบางแห่งสำหรับโรงเรียนชั้นต่ำ.

(๒) เผยแพร่ด้วยการตั้งโรงเรียนกสิกรรมขึ้นสำหรับฝึกหัดอบรมให้นักเรียน ๆ หลักความรู้วิทยาศาสตร์กสิกรรม และฝึกหัดใช้หลักด้วยการกระทำ (ศิลป) ตามสมควร เมื่อโรงเรียนกสิกรรมมีมากขึ้น วิทยาศาสตร์กสิกรรมก็จะแผ่กว้างขวางยิ่งขึ้น.

(๓) ด้วยการสอนหรืออบรมโดยมีคลับเด็ก แบบ 4–H Club ของอเมริกาสำหรับอบรมเด็ก หรือ Folk School ของเดนมารกสำหรับอบรมผู้ใหญ่ขณะที่ว่างจากกิจการงานดังนี้เป็นต้น ฯลฯ ปัญหาเรื่องแผ่วิทยาศาสตร์กสิกรรมเป็นปัญหาที่ยากลำบากยิ่งขึ้นอีก เพราะเป็นปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาซึ่งจะทำได้ก็โดยต้องมีเงินมาบำรุงเพิ่มขึ้นอีกมาก.

ตามที่กล่าวนี้ พูดจากแง่การแผ่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปให้เป็นความรู้ของกสิกรว่ามีทางทำได้อย่างไร ความรู้ที่จะแผ่ไปนั้นต้องเป็นที่เข้าใจว่า เราจะแผ่ฉะเพาะความรู้ตามหลักวิชาที่ง่าย ๆ พอกสิกรจะเข้าใจได้และทำตามได้ เพื่อให้เกิดผลดีขึ้นเท่านั้น มิได้หมายความว่าจะสอนกสิกรให้รู้วิชาเฆมี วิชาพฤกษศาสตร์มาก ๆ หามิได้ วิทยาศาสตร์ชั้นสูงนั้นเราเอามาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับทำการทดลองค้นคว้าช่วยเหลือประชาชนในการบำรุงการกสิกรรมของประเทศอีกทางหนึ่งต่างหาก.

<u>เวลากับความสำเร็จ</u> ในการนำวิทยาศาสตร์กสิกรรมเข้ามาจากต่างประเทศในการเผยแพร่วิทยาศาสตร์บางส่วนให้แพร่หลายไป ตลอดจนถึงการใช้วิทยาศาสตร์มาบำรุงการกสิกรรมของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ขึ้นบ้าง ดังกล่าวแล้วนั้น

อย่างเร็ว เราจะทำได้ในระยะ ๓๐–๖๐ ปี และประโยชน์เต็มที่จะเกิดภายหลัง ๖๐ ปีไปแล้ว การบำรุงกสิกรรมเป็นสิ่งที่ทำได้ด้วยช้า จะหวังผลทันใจไม่ได้ ประเทศอื่นเขาก็ทำดังนั้น และเสียเวลาดังนั้น เวลานี้เราเห็นว่าเขากำลังกอบโกยผลแห่งการบำรุงของเขาอยู่ เราก็อยากจะให้ของเราเป็นเช่นนั้นบ้าง เขาทำกันอยู่แล้วหลายสิบปี เขาจึงได้รับผลดังนั้น เราอยากได้ผลเหมือนเขา และผลส่วนใหญ่แห่งการกระทำของเราหาใช่อยู่ที่คนชั้นเราไม่ แต่ตกอยู่กับลูกหลานของเรา แก่ประเทศของเรา และแก่ชาติของเรา.

ตามที่ข้าพเจ้าแสดงมานี้ จุดประสงค์สำคัญของข้าพเจ้าอยู่ที่ต้องการชี้ให้เห็นว่าวิชากสิกรรมนั้นเป็นวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่ง ซึ่งจะบำรุงการกสิกรรมของประเทศให้เจริญจะต้องอาศัยวิทยาศาสตร์กสิกรรมเป็นเครื่องมือสำคัญ และในทางวิทยาศาสตร์กสิกรรมนั้น ประเทศสยามตกอยู่ในฐานะล้าหลังและเดินช้ากว่าเพื่อน ทั้งนี้มิใช่เหตุอื่น นอกจากพวกเรายังหลงเชื่อกันอยู่ว่าวิชากสิกรรมไม่ใช่วิทยาศาสตร์ วิชากสิกรรมไม่ต้องเล่าเรียน และการบำรุงกสิกรรมไม่ต้องมีวิชาความรู้สูงก็ทำได้นั่นเอง.

ควรทำโคให้เหมาะแก่ความต้องการของตลาด ไม่ใช่ทำตลาดให้เหมาะแก่โค.

– ขุนวิชิตพาหนะการ –

*

ฟ้า อากาศ บังคับความเจริญของพืช.

– พระยาเทพศาสตร์สถิตย์ –

กรรมของการศึกษากสิกรรม

หลวงผลสัมฤทธิกสิกรรม

เขียนเมื่ออยู่มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ ราว พ.ศ. ๒๔๖๔

คำนำ

ตามซึ่งท่านทั้งหลายได้ทราบอยู่แล้ว การทำมาหาเลี้ยงชีพหรืออาชีพที่สำคัญยิ่ง และที่เป็นกะดูกสันหลังของประเทศมีอยู่ ๓ กล่าวคือ การกสิกรรม การหัตถกรรม และพาณิชยกรรม อาชีพทั้งสามนี้ยากที่จะกล่าวได้ว่า อาชีพใดสำคัญกว่าอีกอาชีพหนึ่ง ด้วยต่างก็ต้องทำงานติดต่อกันและกันประดุจอวัยวะต่างๆของร่างกาย เมื่ออาชีพใดอาชีพหนึ่งมีความเจริญรุ่งเรือง ก็พลอยทำให้อีกอาชีพหนึ่งซึ่งถัดลงมามีความเจริญรุ่งเรืองด้วย และครั้นเมื่อมีอุปสรรคบังเกิดขึ้นแก่อาชีพหนึ่ง อีกอาชีพหนึ่งก็ได้รับความกะทบกระเทือนเช่นเดียวกัน แต่ถึงกระนั้นก็ดี ยังมีบางคนยกตนข่มท่าน และยกอาชีพของตนขึ้นเสียจนเลิศลอย แต่ในเวลาเดียวกันกลับเหยียบอาชีพของคนอื่นลงเสียจนเรียบราบ ดังเช่นเคยมีชาวหัตถกรรมบางคนกล่าวว่า การหัตถกรรมเป็นอาชีพที่สำคัญยิ่ง เพราะถ้าเขาไม่ยอมรับซื้อพืชผลที่กสิกรทำได้แล้ว กสิกรก็ไม่มีการทำมาหาเลี้ยงชีพ และถ้าเขาไม่ทำหรือเปลี่ยนแปลงพืชผลเหล่านี้ให้เป็นสินค้าขึ้นแล้ว พาณิชก็จะไม่มีการทำมาหาเลี้ยงชีพเช่นเดียวกัน ส่วนพาณิชบางคนเล่า ก็ให้เหตุผลคล้ายคลึงกัน และซึ่งได้ความว่า ถ้าเขาไม่ยอมรับซื้อสินค้าซึ่งชาวหัตถกรรม

ได้ทำขึ้นแล้ว ชาวหัตถกรรมและกสิกรก็จะไม่มีการทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นแน่แท้ สำหรับปัญหาที่ว่า อาชีพใดจะเป็นอาชีพที่สำคัญยิ่งนั้น ข้าพเจ้าของดไว้ให้เป็นพนักงานของท่านผู้อ่านที่จะดำริและวินิจฉัยเอาเอง แต่ข้าพเจ้าใคร่จะขอกล่าวไว้ในที่นี้เพียงสองสามคำว่า ถ้ากสิกรจะหยุดไม่ประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพในทางกสิกรรมอีกต่อไปแล้ว ชาวหัตถกรรมจะได้พืชผลมาจากไหนเพื่อทำเป็นสินค้าขึ้น? และพาณิชจะได้สินค้ามาจากไหนเพื่อประกอบการทำมาค้าขาย?

อาชีพทั้งสามที่ได้กล่าวแล้วนี้ เมื่อดำริและวินิจฉัยดูโดยสุขุมแล้ว จะเห็นได้ว่าการกสิกรรมเป็นอาชีพที่ออกจะหนักแรงมากกว่าการหัตถกรรมหรือพาณิชยการนิดหน่อย ด้วยต้องทำงานตรากตรำอยู่กลางแดดและกลางฝน และเมื่อถึงกำหนดเวลาลงมือทำงาน ก็ต้องตั้งต้นทันที ยากที่จะผลัดวันประกันพรุ่ง มิฉะนั้นพืชจะไม่ได้รับความเจริญงอกงามเท่าที่ควรจะเป็นและอื่น ๆ แต่ถึงกระนั้นก็ดี การกสิกรรมก็ยังเป็นอาชีพที่อาจจะกล่าวได้ว่า ชนส่วนมากลงความเห็นว่า เป็นอาชีพต่ำและปราศจากเกียรติยศ ว่ากสิกรเป็นผู้ที่ไม่ใคร่จะมีความรู้ในวิชาหนังสือ บางคนก็อ่านไม่ออกหรือเขียนไม่ได้ และว่าไม่มีใครผู้ซึ่งมีความรู้จะหันเข้าหาอาชีพกสิกรรมถ้าพอจะขยับขยายหลีกเลี่ยงไปทางอื่นได้ และอื่น ๆ ยิ่งกว่านั้น กสิกรเป็นผู้ที่ไม่ได้รับความเสมอภาค มีแต่ความน้อยหน้าจากผู้อื่นอยู่เนือง ๆ แม้แต่จากข้าราชการบางคนก็เช่นเดียวกัน ยิ่งจากชนที่เราเรียกกันว่า "เสมียนตีนโรงตีนศาล" ด้วยแล้ว ก็ยิ่งซ้ำร้ายใหญ่ มีน้อยท่านซึ่งรับรองและให้เกียรติยศแก่กสิกรเสมอภาคกับชนผู้มีอาชีพในทางอื่น ชนผู้มีความรังเกียจในกสิกรมักจะยกหรืออ้างเหตุผลอันไม่เป็นสาระขึ้นบังหน้าอยู่เนือง ๆ เช่นกล่าวว่ากสิกรเป็นผู้ที่มอมแมมไปด้วยโคลนตม สกปรกโสมมแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าอันสกปรกและขาดวิ่นเหม็นสาบ ไม่รู้จักขนบธรรมเนียมเข้าหาเจ้าหานาย และไม่รู้จักใช้คำพูดที่ถูกต้องกับผู้มีอำนาจเหนือ โง่เขลาเหมือนตุ่นหรือ

โคกระบือ และอื่น ๆ อีกตั้ง ๑๐๘ ประการ ลงในที่สุดกล่าวว่า กสิกรไม่ใช่ "ผู้ดี" หรือสุภาพบุรุษซึ่งตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่าเยนเติลแมน ชนเหล่านี้ใช่ว่าจะรังเกียจกสิกรไปทุกด้านก็หามิได้ รังเกียจแต่เพียงตัวกสิกร และกิจการซึ่งกสิกรได้กระทำอยู่เท่านั้น แต่หาได้รังเกียจพืชผลซึ่งเป็นผลแห่งความเหน็ดเหนื่อยยากลำบากแห่งกสิกรคือชาวนาและชาวสวนด้วยไม่ ถ้าจะให้เป็นยุติธรรมแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าชนเหล่านี้ควรจะรังเกียจข้าวซึ่งชาวนาทำได้ และควรจะรังเกียจผักและผลไม้ซึ่งชาวสวนทำได้ด้วย แต่นี่ความจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ กลับตรงกันข้าม และต้องด้วยภาษิตว่า "เกลียดตัวกินไข่ เกลียดปลาไหลกินน้ำแกง" ซึ่งน่าเป็นที่ละอายใจยิ่งนักในการซึ่งตนไม่รู้สึกตนของตนเองว่าได้หลับตาพูดพล่อย ๆ อะไรออกไปบ้าง ความรังเกียจทั้งหลายแหล่ซึ่งได้กล่าวแล้วข้างบนนี้เมื่อคิดกระจายและแยกแยะลงไปแล้ว ก็จะเห็นได้ว่าไม่เป็นสิ่งซึ่งพึงจะน่ารังเกียจเลย ด้วยเป็นสิ่งธรรมดาอาจจะแก้ไขได้ ทั้งไม่เป็นการผิดแปลกอันใดเลยกับความเป็นอยู่แห่งชนผู้มีอาชีพในทางอื่น เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอยกไว้ให้เป็นพนักงานของท่านผู้อ่านเอง แต่ข้าพเจ้าใคร่ที่จะขอกล่าวไว้ในที่นี้อีกสองสามคำด้วยเรื่องเกียรติยศและวิชาความรู้ของกสิกร.

การที่จะกล่าวว่า กสิกรเป็นสุภาพบุรุษหรือไม่นั้น แล้วแต่คำจำกัดความแห่งคำว่า "สุภาพบุรุษ" ของท่านผู้กล่าวเอง ด้วยต่างคนต่างก็มีคำจำกัดความต่าง ๆ กัน สำหรับข้าพเจ้าใคร่ที่จะให้คำจำกัดความว่าสุภาพบุรุษก็คือ ผู้ซึ่งมีอากัปปกิริยามรรยาท วาจา และดวงจิตต์ "สุภาพ" นั้นเอง แต่หาได้เกี่ยวเนื่องไปถึงกำเนิด สกุล ยศ ฐาบรรดาศักดิ์ หรือตำแหน่งหน้าที่ด้วยประการใดไม่ ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงเรียกกสิกรว่าสุภาพบุรุษ สำหรับปัญหาเรื่องเกียรติยศนั้น ข้าพเจ้าหวังว่าท่านผู้มีภูมิรู้ทางเศรษฐวิทยาบ้าง คงจะทราบได้ดีว่า การกสิกรรมเป็นอาชีพที่เป็นเกียรติยศหรือไม่ ส่วนเรื่องวิชาความรู้ของกสิกรนั้น เป็นสิ่งที่ตอบได้ง่าย ในเวลานี้ใคร ๆ ก็ทราบได้ดีอยู่แล้วว่า

เป็นสมัยที่ถึงแล้ว ซึ่งขีดสูงแห่งความเจริญรุ่งเรืองในเครื่องมือและเครื่องจักรกสิกรรม นับแต่เครื่องจักรหักร้าง ถางพง เป็นต้นไป จนถึงเครื่องจักรเก็บเกี่ยว และนวดซึ่งเรามีโอกาสจะทำการกสิกรรมได้โดยอาศัยเครื่องจักรเหล่านี้และโดยไม่ต้องนำพาที่จะอาศัยแรงคนเลย นอกจากคนขับขี่เครื่อง และผู้ที่คิดประดิษฐ์เครื่องจักรเหล่านี้ขึ้น โดยมากก็เคยเป็นกสิกรมาก่อนและมีความชำนาญจริง ๆ กอปรด้วยเหตุผลในอาชีพของตน ฉะนั้นใครเลยจะกล้าปฏิเสธได้ว่ากสิกรเป็นผู้ซึ่งไม่มีภูมิรู้ เมื่อพูดถึงกสิกรสามัญในประเทศเราเล่า ใคร ๆ ก็ไม่มีความชอบธรรมที่จะกล่าวได้ว่า ไม่มีภูมิรู้ แท้จริงเขามีทั้งวิทยาการ และวิทยาศาสตร์ แต่ผู้รังเกียจเหล่านั้นมีความเขลาในสิ่งเหล่านี้เสียเอง จึงหาทราบได้ไม่ การที่ชาวนารู้จักเทศกาล และมีภูมิรู้ในการไถคราด หว่าน เก็บเกี่ยว และนวดข้าว รู้จักทดน้ำเข้านาหรือรู้จักระบายน้ำออกจากนา กับรู้จักป้องกันแมลงหรือโรคของต้นไม้บางชนิดและอื่น ๆ นั้น ก็นับว่าเป็นความรู้พิเศษของเขาอย่างหนึ่ง ซึ่งถ้าจะจับเอาผู้ที่ละเลงขนมเบื้องด้วยปากไปลองทำการแทนตัวเขาดูบ้างแล้ว ผู้นั้นก็จะถึงซึ่งการวางท่าห้าแต้ม ไม่ต้องอื่นไกลหรอก แม้แต่เพียงการไถอย่างเดียว ก็เข้าใจว่าพอจะรู้สึกตัว และอาจจะมองเห็นคุณของกสิกรได้บ้าง ส่วนความรู้พิเศษของชาวสวนก็เช่นเดียวกัน ฉะนั้นต่อไปชาวเราทุกคนจึงไม่ควรเผลอตัวอีกว่า กสิกรเป็นผู้ซึ่งไร้วิชาความรู้.

การศึกษากสิกรรมในอดีต และปัจจุบันกาล

เมื่อเราเปรียบเทียบการกสิกรรมของประเทศเรากับของนานาประเทศบางประเทศ เช่น สหปาลีรัฐอเมริกา เยอรมันนี ญี่ปุ่น และอังกฤษแล้ว จะเห็นได้ว่า การกสิกรรมของเรายังล้าหลังอยู่มาก ทั้งนี้เกิดจากสาเหตุหลายประการ สาเหตุเบื้องต้นเกี่ยวด้วยการเงินของประเทศ สาเหตุลัดลงมาก็คือ การศึกษากสิกรรม ในอดีต

และปัจจุบันกาล การที่กสิกรของเราไม่ได้รับผลจากการกสิกรรมเท่าซึ่งควรจะเป็นนั้นก็เป็นเพราะขาดเครื่องมือและเครื่องจักรกสิกรรมที่ทันสมัย และเพราะยังมีความรู้บกพร่องอยู่มากในการศึกษากสิกรรม กล่าวคือ ยังไม่สู้จะมีภูมิรู้ในการเลือกคัดเมล็ดซึ่งควรใช้เป็นพันธุ์ ในการบำรุงและให้อาหารพืชตามควร ในการรักษาพืชของตนให้ปราศจากแมลงที่เป็นโทษและจากโรคของต้นไม้ ในวิชาการผสมพันธุ์และอื่น ๆ ฉะนั้นจึงได้รับผลน้อยกว่าที่ควรจะจะเป็น สาเหตุอีกอย่างหนึ่งเป็นเพราะขาดผู้คอยแนะนำชี้แจงและแก้ไข นี่เป็นแต่เพียงอุปสรรคของการกสิกรรม.

อุปสรรคอันใหญ่ยิ่งแห่งการศึกษากสิกรรมทั้งในอดีตและปัจจุบันกาลก็คือ การที่ชนส่วนมากยังคงอยากนึกหรือเข้าใจอยู่ว่าการกสิกรรมเป็นอาชีพที่เลวทรามต่ำช้าและไร้เกียรติยศ ฉะนั้นจึงทำให้ความเป็นอยู่ของการกสิกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากรูปที่ควรจะเป็น การที่กสิกรไม่ต้องประสงค์จะให้บุตรของตนมีโอกาสเป็นกสิกรเช่นตนแต่มีความหวังยิ่งที่จะได้เห็นบุตรของตนได้เข้ารับราชการ แม้แต่จะได้รับเงินเดือนเพียงเล็กน้อย หรือในชั้นต้นจะยังไม่ได้รับไปพลางก่อนก็ตามนั้น ชนผู้รังเกียจกสิกรจะถือว่ากสิกรไม่นับถืออาชีพของตนเองก็ดูกระไรอยู่ ด้วยชนเหล่านั้นเองเป็นสาเหตุและเป็นผู้บังคับในทางอ้อมให้ภาวะเปลี่ยนแปลงไปเช่นนั้น.

การที่การกสิกรรมของเราจะเจริญรุ่งเรืองขึ้นได้นั้น ก็โดยอาศัยกสิกรผู้มีความรู้จริง ๆ ในการกสิกรรมอันเป็นอาชีพของตนเพื่อให้เป็นไปตามที่ควร กระทรวงเศรษฐการจึงได้คิดจัดตั้งโรงเรียนเพาะปลูกขึ้นครั้งหนึ่งที่ตำบลวังใหม่ปทุมวัน และซึ่งได้ล้มไปนานแล้ว นัยว่าโดยไม่มีเงินบำรุงพอนั้น ต่อมาภายหลัง ด้วยความมุ่งหมายอันดีเช่นเดียวกัน กระทรวงธรรมการจึงได้คิดจัดการตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ตามความดำริชอบของพระยาเทพศาสตร์สถิตย์ อาจารย์ใหญ่แห่งโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมนครปฐมในเวลานี้ (พ.ศ. ๒๔๖๔) และ

ในครั้งนี้ เข้าใจว่าได้รับผลดีขึ้นนิดหน่อย ในการซึ่งทำให้จำนวนผู้ซึ่งรังเกียจในอาชีพกสิกรรมลดน้อยลงตามส่วน ในการซึ่งได้มีผู้เห็นคุณของการศึกษากสิกรรมมากขึ้น และในการที่ได้มีขุนนางส่งบุตรที่รักของท่านไปศึกษาวิชายังโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมในปีแรกเปิด (พ.ศ. ๒๕๖๐) นั้น ขุนนางผู้นี้ก็คือ เจ้าคุณเดชานุชิต ซึ่งในเวลานั้นรับราชการอยู่ในตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลมณฑลปัตตานี แต่ถึงกระนั้นก็ดีก็มีผู้พูดถากถางอยู่เนือง ๆ ว่า เสียเวลาเปล่า เปลืองเวลาเปล่า และอะไรต่อมิอะไรอีกตั้ง ๑๐๘ ประการ ลงในที่สุดกล่าวว่า สู้ไปเรียนกับจีนไม่ได้ ด้วยจีนทำได้รับผลดีกว่านักเรียนกสิกรรม คำพูดของเขาก็อาจจะมีมูลแห่งความจริงอยู่บ้าง ข้าพเจ้าก็ยอมและจะไม่เถียงในเวลานี้ แต่ข้าพเจ้าใคร่จะถามท่านผู้นั้นว่า เราจะปล่อยให้การศึกษากสิกรรมเป็นไปตามบุญตามกรรมเสมือนเมื่อแรกเปิดใหม่ ๆ และจะไม่คิดจัดการบำรุงให้ดีขึ้นจนสุดความสามารถเช่นนั้นหรือ? มีใครบ้างรอบรู้ศิลปวิทยาศาสตร์มาจากครรภ์มารดา? จริงอยู่ จีนทำได้รับผลดีเพราะมีความชำนาญหรือวิทยาการแต่ก็ดำเนินตามลัทธิของบรรพบุรุษโดยปราศจากการทราบถึงเหตุผล ฉะนั้นเขาจึงยังขาดอยู่อีกอย่างหนึ่ง สิ่งนี้ก็คือวิทยาศาสตร์ว่าด้วยการกสิกรรม กระทรวงธรรมการของเราต้องประสงค์จะให้นักเรียนกสิกรรมของกระทรวงผู้ซึ่งจะได้ออกไปเป็นกสิกรในอนาคตกาลมีความรู้และความชำนาญทั้งในวิทยาการและวิทยาศาสตร์ เมื่อเวลาอันนี้มาถึงแล้วเมื่อใด ท่านจะยังอยากลองกล้าปฏิเสธอยู่อีกหรือว่า นักเรียนกสิกรรมของเราสู้จีนผู้ซึ่งไม่มีภูมิรู้ในวิทยาศาสตร์กสิกรรมไม่ได้ ในเวลานี้ขอให้ท่านรอคอยไปพลางก่อน และข้าพเจ้าขอมั่นใจอย่างไม่มีความสงสัยเลยว่า ถ้าผู้ที่เราเรียกกันว่า "ขุนนาง" ทุกคนให้เกียรติยศแก่อาชีพกสิกรรมเสมือนเจ้าคุณเทพศาสตร์สถิตย์และเจ้าคุณเดชานุชิตแล้ว ไม่ช้าการกสิกรรมพร้อมทั้งการศึกษากสิกรรมของประเทศเราก็จะถึงซึ่งเขตต์ที่สุดแห่งความเจริญรุ่งเรืองดังสหปาลีรัฐอเมริกา.

การศึกษากสิกรรมในอนาคตกาล

ข้าพเจ้าเคยได้ฟังบางคนเผลอตัวกล่าวพล่อย ๆ ออกไปว่า การศึกษากสิกรรมของประเทศสยามเราไม่เห็นเจริญรุ่งเรืองเช่นนานาประเทศบางประเทศ และว่ากระทรวงธรรมการผู้เป็นเจ้าหน้าที่ก็เพิกเฉยละเลยไม่เอาใจใส่ หรือคิดจัดการตั้งวิทยาลัยกสิกรรมขึ้น การพลอดเช่นนกขุนทองนี้ถ้าฟังดูเผิน ๆ ผู้ที่ไม่รู้เท่าถึงการก็อาจจะเข้าใจเขวไปด้วยว่า ผู้นั้นเป็นผู้วิเศษเลิศผู้หนึ่ง แต่ถ้าคิดตรึกตรองดูโดยรอบคอบแล้ว จะมองเห็นภาพได้อย่างชัดกระจ่างว่า ผู้พูดนั้นฝันไปหรือหลับมากกว่าตื่น และเป็นผู้ที่ไม่มีภูมิรู้ในการจัดการศึกษากสิกรรมเสียเลย ทั้งไม่รู้สึกตนของตนว่าได้พลอดว่ากระไรออกไปบ้าง การละเลงขนมเบื้องด้วยปากเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่สู้ยากนัก แต่การลงมือทำจริง ๆ กอบด้วยเหตุผลที่สมควรออกจะเป็นสิ่งตรงกันข้าม ไม่มีประเทศในโลกซึ่งอีกอักก็คิดจัดการตั้งวิทยาลัยกสิกรรมขึ้นทันที เขาไม่ทำกันเพราะเขาเกรงว่าจะถูกผีหลอก อนึ่ง เขาผู้นั้นถ่างหูหรือเบิกตาขึ้นอีกสักเพียงเล็กน้อยแล้ว ก็จะทราบได้ดีว่ากระทรวงธรรมการของเราได้เริ่มลงมือจัดการมานานแล้ว กำลังจัดการอยู่จนสุดความสามารถ และกำลังจะคิดจัดการให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นอยู่เสมอ เราจำเป็นต้องจัดการไปทีละเล็กละน้อย และทีละขั้นตามลำดับซึ่งไม่ผิดแปลกอันใดเลยกับการก่อสร้างตึก ไม่มีนายช่างคนใดจะลงมือสร้างหลังคาก่อนฝังราก ในเวลานี้กระทรวงธรรมการของเราก็ได้กำลังคิดจัดการสร้างและขยายให้มีโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมและให้มีครูกสิกรรมมากขึ้น หรือพูดง่าย ๆ ก็ได้ความว่า กระทรวงกำลังจัดสร้างโรงเรียนและเพาะครูกสิกรรมอยู่ ยังขาดอยู่ก็แต่เพียงนักเรียนกสิกรรมเท่านั้น และการที่จะหานักเรียนได้หรือไม่นั้น ก็อยู่ในกำมือของชาวเรา แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องการแสวงหานักเรียนนี้ กระทรวงก็ได้ลงมือฝังรากแล้ว คือได้จัดให้มีการสอนวิชาอาชีพกสิกรรมขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษาตอนปลาย คือ ชั้นปีที่ ๔ และปีที่ ๕ บางโรงเรียน

โรงเรียนประถมวิสามัญกสิกรรมตอนปลายนี้ ต่อไปในอนาคตกาลเราอาจจะจัดตั้งเป็นโรงเรียนประถมกสิกรรมซึ่งเรียกตามภาษาอังกฤษว่า Settlement Farm School ได้ดี ถ้าหากกระทรวงจะริบคิดจัดการตั้งโรงเรียนชะนิดนี้ขึ้นทันที ปัญหาแรกมีอยู่ว่า กระทรวงจะได้นักเรียนจากไหน มาเล่าเรียนในโรงเรียนประถมกสิกรรมนี้ ฉะนั้นโรงเรียนชะนิดนี้ก็อาจจะถูกผิหลอกได้เช่นเดียวกัน จากนี้ท่านจะเห็นได้กระจ่างว่า ปัญหาเรื่องการจัดตั้งโรงเรียนกสิกรรมขึ้นนั้นจึงหาใช่ตั้งต้นจากกระทรวงธรรมการไม่ แต่กลับตั้งต้นจากท่านทั้งหลายนั่นเอง ชาวเราทุกคนต่างถ้าตั้งใจอบรมบุตรของตนให้ใคร่และนิยมใยดีในอาชีพกสิกรรมแล้ว กระทรวงธรรมการก็จะรู้สึกโล่งและเบาใจขึ้นมาก และไม่ช้าภายหลังเมื่อทารกและเด็กได้นิยมใยดีในอาชีพกสิกรรมแล้ว โรงเรียนประถมกสิกรรมก็จะมีตามมาเองไม่ต้องสงสัย และในเวลาอันควร เราก็จะได้เห็นโรงเรียนมัธยมตอนต้นและกลาง กสิกรรม ซึ่งเรียกตามภาษาอังกฤษว่า Farm School และโรงเรียนประโยคมัธยมบริบูรณ์กสิกรรม ซึ่งเรียกตามภาษาอังกฤษว่า Agriculture School ผุดตามขึ้นมาเป็นลำดับ เมื่อโรงเรียนกสิกรรมทั้งสามประเภทนี้แพร่หลายเกือบทั่วประเทศแล้ว ท่านไม่ต้องเป็นทุกข์เป็นร้อนหรือตกใจเลยว่าจะไม่ได้เห็นวิทยาลัยกสิกรรม ในเวลานี้กระทรวงธรรมการของเรามีอาจารย์และครูนับว่าพร้อมมูลอยู่แล้ว สำหรับจะได้จัดการสอนวิชานั้น ๆ ซึ่งมีอยู่ในหลักสูตรแห่งวิทยาลัยกสิกรรม สำหรับเวลานี้ปัญหาแรกซึ่งกระทรวงธรรมการต้องประสงค์จะขอความช่วยเหลือจากท่านนั้น ก็คือการอบรมบุตรของท่านให้นิยมใยดีในอาชีพกสิกรรม.

การอบรมทารก
ให้นิยมใยดีในอาชีพกสิกรรม

ใคร ๆ ก็รับรองแล้วว่า บิดามารดาเป็นครูคนแรกของทารก และตามธรรมดาบิดามารดามักจะเป็นพิมพ์ของทารก ทั้งทารกมักจะถ่ายแบบจากบิดามารดา พร้อม

ทั้ง อากัปปกิริยา มรรยาท และ คุณ สมบัติ อื่น ๆ ซึ่งชาวเรา มักจะชอบ พูดจากัน จนติดปากว่า "บุตร ของ นักปราชญ์ ก็ เป็น นักปราชญ์ และบุตรของโจรก็เป็นโจร" คำพูดทั้งนี้ เป็นคำพูด ที่ออกจะ มีมูลแห่ง ความจริงมากอยู่ ฉะนั้นถ้าบิดามารดานิยมใยดีหรือพยายาม ฝืนอกฝืนใจนิยมใยดีในอาชีพกสิกรรมแล้ว ก็ไม่เป็นปัญหาอันใดเลยว่าจิตต์ ใจ ของทารกจะไม่ น้อมตามไปใน ทางอาชีพกสิกรรม ข้าพเจ้า เคยได้ อ่าน ได้ทราบ และได้เคยคิดถึงวิธี ที่จะอบรมทารกให้ นิยมใยดีใน อาชีพ กสิกรรม ซึ่งโดยมากเขามักจะ ตั้งต้นกันโดยให้ ทารก เคย ชินกับภาพของดอกไม้ชะนิดต่างๆ และพร่ำอธิบายให้ ทารกฟังโดย หน้าชื่น ตาบาน ฝ่ายทารกเล่าโดยมาก ก็มักจะ รู้ สึก บังเกิด ความยินดีและตั้งอกตั้งใจฟัง เพราะดอกไม้เป็นสิ่งที่สวยงาม ยิ่งได้ดอกไม้สดและซึ่งติดอยู่กับต้นด้วยแล้ว ก็ยิ่งเป็น ของดี บางคน ถึงกับสอน บทเรียน จรรยาให้ ทารก รู้จัก มีความเมตตา กรุณาไปใน ตัวอีกด้วย กล่าวคือเขามักจะพาทารกไปชมดอกไม้ ซึ่งจวนจะบานและชี้แจงล่วงหน้าแก่ทารกว่า ดอกไม้เป็นสิ่งที่มีชีวิต รู้จักเติบโตและในไม่ช้าก็จะบาน ครั้นวันต่อไปก็นำทารกไปดูดอกไม้นั้นๆอีก เมื่อทารกเห็นดอกไม้บานสมดังคำของบิดามารดาก็จะบังเกิด ความปีติหาน้อยไม่ ต่อไปบิดามารดาควร จะสอนทารกว่า ไม่ควรจะเด็ดดอกไม้นั้นๆ มิฉะนั้นจะเหี่ยวแห้งและตายไป ถ้า ทารก ยังไม่ เชื่อ บิดามารดาก็ควรอนุโลมตาม และควรจะทดลองให้ทารกเห็นจริง โดยอนุญาตยอมให้ทารกเด็ดดอกไม้นำติดตัวไปด้วย กับคอยให้ สังเกต ว่าดอกไม้ นั้นจะเป็นอย่างไรต่อ ไป ภายหลังเมื่อทารกเห็นดอกไม้ เหี่ยวแห้งไปแล้ว ก็จะรู้ สึก บังเกิด ความ สังเวช ขึ้นทันที เพราะเข้าใจ ว่า ดอกไม้ตาย ซึ่งความจริงก็เป็นเช่นนั้น เพราะ ดอกไม้ เป็น ส่วน หนึ่งของต้น ไม้ ซึ่ง เป็น สิ่ง ที่ มี ชีวิต เช่น สัตว์ ทั้งหลาย ผลที่ได้รับก็คือ ความเมตตากรุณาและความนิยมใยดีในดอกไม้ อัน เป็นขั้นต้นแห่งการอบรมจิตต์ ใจของทารกให้ นิยมใยดีในอาชีพกสิกรรม ท่านไม่เคยได้ ยินทารกห้ามไม่ให้ บิดามารดา เด็ดดอกไม้ บ้าง หรือ

นอกจากนี้ บิดามารดาควรจะชี้แจงให้ทารกทราบพอเป็นเลา ๆ ถึง ชีวิต การกิน การนอน การงอกงามเจริญเติบโต การเคลื่อนไหว การหายใจ การสืบพืชพันธุ์ และอื่น ๆ ของต้นไม้ ไม่ช้าทารกก็จะบังเกิดความชื่นชมโสมนัสและจะไม่อยากออกห่างจากต้นไม้เลย ท่านเคยได้เห็นหรือได้ยินบ้างหรือเปล่าว่า ทารกพร่ำรดน้ำต้นไม้มากเกินไปจนต้นไม้ตาย? นั่นไม่ใช่เป็นเพราะทารกเริ่มนิยมใยดีในอาชีพกสิกรรมหรือ? เมื่อพูดถึงของเล่นสำหรับเด็กโดยมากเขามักจะ หา ของ จำลอง เครื่องมือ กสิกรรม และอื่น ๆ ซึ่ง ใช้ ใน การ กสิกรรมให้เด็ก เล่นเช่น โค กระบือ ปั้นด้วยดินเหนียว หรือแกะด้วยไม้ เกวียนและระแทะเล็ก ๆ ไถคราด และเคียวซึ่งทำด้วยไม้และอื่น เมื่อเด็กพร่ำถามถึงชื่อและประโยชน์ของสิ่งเหล่านี้ บิดามารดาก็ไม่ควรจะรู้สึกเบื่อหน่ายหรือคิดรังเกียจ แต่ควรจะคอยตอบคำถามของทารกโดยชื่นตาและชื่นใจ และถ้ามีโอกาสก็ควรจะพาทารกให้ไปเห็นของจริง ๆ ซึ่งจะทำให้ทารกบังเกิดความชื่นชมโสมนัส และกระหาย อยาก ช่วย เหลือ บิดามารดาถึงแม้จะยังทำการนั้น ๆ ไม่ได้ก็จริงอยู่ ท่านเคยได้เห็นหรือเคยได้ยินบ้างหรือไม่ว่า ทารกร้องให้ตามบิดามารดาไปนาว่าทารกอยากขี่หลังโค กระบือ และ อยากขี่เลื่อนหรือระแทะ การที่ทารกแสดงอากัปปกิริยาเช่นนั้น ทารกมีความรู้สึกเช่นไรในจิตต์ใจของเขา ฉะนั้น เมื่อท่านได้ทราบความเป็นจริงแล้ว ก็ควรจะผ่อนผันตามเท่าที่จะทำได้ แต่ไม่ควรจะขืนความนิยมใยดีของทารกเสีย.

ทารกเมื่อ เติบโต และเจริญวัยพอมักจะกุลีกุจอ จับจอบ จับเสียม เข้าช่วยเหลือ บิดามารดาทำการงาน แม้ว่าตนจะยังทำไม่ได้ก็จริงอยู่ นี่ก็เป็นอากัปปกิริยาอันหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นความนิยมของเด็ก ฉะนั้นบิดามารดาควรจะ อนุโลมตาม และจัดให้ มีสวนดอกไม้และสวนผักเล็ก ๆ ที่บ้าน พาทารกลงไปชมและเล่นหัวอยู่ในสวนนี้ เมื่อทารกเจริญวัยและเติบโตพอ ที่ จะรดน้ำและพรวนดินได้บ้างแล้ว บิดามารดาก็ควรจะลองทำตัวอย่างให้ดู ไม่ช้าทารกก็จะดำเนินตาม

และจะไม่รู้สึกเบื่อหน่ายเลย แท้จริงการมีสวนดอกไม้และสวนผักดัง เช่น ที่ได้กล่าวแล้วนี้ มิได้เป็นการนำมาซึ่งความรำคาญต่อบิดามารดาเลย แต่กลับเป็นที่ที่บิดามารดาจะได้มีโอกาสออกกำลังเสียอีก นอกจากเป็นสิ่งประดับประดาลานหน้าบ้าน และเป็นการลดรายจ่ายในเรื่องผักตามลำดับภายหลัง เมื่อทารกนิยมในสวนที่บ้านแล้ว ครั้นบิดามารดาส่งเข้าโรงเรียน ทารกก็มักอยากจะมีสวนที่โรงเรียนอีก ฉะนั้นโรงเรียนจึงได้จัดให้มีสวนที่โรงเรียนขึ้นตามความประสงค์ของทารกด้วยความมุ่งหมายเพื่อจะอบรมทารกเช่นเดียวกัน สวนที่บ้านและที่โรงเรียนนี้ เป็นกุญแจอันสำคัญของกระทรวงธรรมการ ที่จะได้คิดจัดการเปิดโรงเรียนกสิกรรมชะนิดต่าง ๆ ขึ้น.

คำพูดที่ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้วนี้เป็นความฝันของข้าพเจ้าในอนาคตกาล และข้าพเจ้าก็ได้ลืมตาฝันมายาวพอแก่หน้ากระดาษแล้ว ฉะนั้นจึงขอโอกาสยุติลงแต่เพียงนี้ แต่ก่อนที่จะวางปากกา ข้าพเจ้าใคร่ที่จะขอถามท่านทั้งหลายว่า.

บัดนี้ถึงเวลาอันสมควรแล้วหรือยังที่ชาวเราควรจะเลิกเหยียดอาชีพกสิกรรม ควรจะเริ่มให้เกียรติยศแก่อาชีพกสิกรรม และควรจะลงมืออบรมจิตต์ใจของทารกให้นิยมใยดีในอาชีพกสิกรรม เพื่อกระทรวงธรรมการของเราจะได้คิดจัดการตั้งโรงเรียนกสิกรรมชะนิดต่าง ๆ ตามลำดับขึ้นได้ หรือท่านเห็นว่ายังเป็นการไม่สมควร และจะยังคงปล่อยให้การศึกษาอาชีพกสิกรรมเสวยเวรกรรมตามเดิมไปพลางก่อน ?

เพราะชาวนาทำนาอย่างเดียว จึงต้องยากจน.

— หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ

ประวัติ
หลวงผลสัมฤทธิกสิกรรม

รองอำมาตย์เอก หลวงผลสัมฤทธิกสิกรรม (ผล สินธุระเวชญ์) บุตรนายเทียนกับนางทับ สินธุระเวชญ์ เกิดเมื่อวันอาทิตย์ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๗ ปีจอ สัมฤทธิศก จุลศักราช ๑๒๖๐ ตรงกับวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๑ ณบ้าน ตำบล หัวรอ อำเภอกรุงเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

การศึกษา ได้เล่าเรียนอักขรสมัยเบื้องต้นกับบิดามีความรู้เข้าศึกษาในโรงเรียนตัวอย่างประจำมณฑลอยุธยา จบชั้นสูงสุดของโรงเรียนแล้ว ได้เข้าโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา จังหวัดธนบุรี ซึ่งภายหลังย้ายมารวมในโรงเรียนข้าราชการพลเรือน (จุฬาลงกรณ มหาวิทยาลัย) แผนกครุศึกษาสำเร็จประโยคครูมัธยม (ป.ม) ซึ่งตามหลักสูตรกำหนดเวลาเรียน ๕ ปีได้ภายในเวลา ๓ ปี และเป็นที่ ๒ ในจำนวน นักเรียน ๑๐ คน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ ในที่สุดไปศึกษาวิชากสิกรรมที่มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ สำเร็จปริญญา B.S. Agr. (Cum Laude) และได้รับเหรียญทองคำ Gansalez Seholarship Gold Medalist เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ ๒๔๖๗.

หน้าที่ราชการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ เข้ารับราชการเป็นนักเรียนสอนในโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม จังหวัด นครปฐม ในปีต่อนั้นมา ได้ย้าย ตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ คือ เป็นครู ฝึกหัดในโรงเรียน ฝึกหัดครูประถมกสิกรรม เมื่อไปเรียนวิชากสิกรรมณมหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์กลับมาเป็นอาจารย์ฝึกหัดครูประถมกสิกรรม บางสะพานใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้รับพระราชทาน

ยศเป็นรองอำมาตย์เอก, เป็นผู้รักษาการแทนอาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม, เป็นอาจารย์โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม ทับกวาง จังหวัดสระบุรี, เป็นผู้ช่วยหัวหน้าแผนกตรวจแบบเรียนกรมตำรา, ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงผลสัมฤทธิกสิกรรม, เป็นอาจารย์ประจำกองแบบเรียนกรมวิชาธิการ, เป็นอาจารย์โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์, ในที่สุดกลับมาเป็นอาจารย์ประจำกองแบบเรียนกรมวิชาการตามเดิม.

<u>หน้าที่ราชการพิเศษ</u> เป็นเลขานุการกรรมการพิจารณาหลักสูตรประถมศึกษา, เป็นกรรมการสอบไล่ประโยคมัธยมบริบูรณ์ชาย, เป็นอาจารย์สอนวิชาพฤกษศาสตร์โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศ, เป็นกรรมการสอบไล่เข้าเป็นข้าราชการพลเรือนชั้นราชบุรุษ, เป็นกรรมการสอบไล่วิชาชุดครูประถม.

<u>บำเพ็ญประโยชน์</u> เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยเที่ยงตรง มีความมานะและความหมั่นอันแรงกล้า ตั้งใจทำราชการอย่างจริงจัง แม้มีโรคเข้ามาบั่นทอนสุขภาพอยู่เสมอ ก็ยังอุตส่าห์อดทนทำราชการตามหน้าที่เต็มกำลังความสามารถ นอกจากนี้ได้แต่งแบบเรียนในทางกสิกรรมขึ้นไว้มอบให้เป็นสมบัติของกระทรวงธรรมการหลายฉะบับ ยังประโยชน์ให้แพร่หลายเป็นอันมาก เป็นอนุสสาวรีย์ที่ระลึกสำหรับตัวตลอดกาลนาน คือ:—

๑. แบบเรียนพฤกษศาสตร์ ภาค ๑.

๒. แบบเรียนกสิกรรมว่าด้วยดิน ภาคต้น.

๓. แบบเรียนกสิกรรมว่าด้วยดิน ภาคสอง.

๔. แบบเรียนหลักกสิกรรม ภาค ๑ (ดิน).

๕. แบบเรียนหลักกสิกรรม ภาค ๒ (พืช).

๖. แบบเรียนหลักกสิกรรม ภาค ๓ (สัตว์).

๗. แบบเรียนการสืบพันธุ์และบำรุงพันธุ์แห่งพืช.

๘. แบบเรียนการปลูกผักและไม้ผล.

๙. แบบเรียนความรู้เบื้องต้นแห่งพืช.

๑๐. แบบเรียนการบำรุงพันธุ์ข้าว.

ตั้งแต่เลขที่ ๕ ถึงที่ ๙ มอบลิขสิทธิ์ให้แก่กระทรวงธรรมการ เลขที่ ๑๐ มอบลิขสิทธิ์ให้แก่สามัคยาจารยสมาคม.

หลวงผลสัมฤทธิกสิกรรม ป่วยด้วยโรคมะลาเรียเรื้อรังมาเป็นเวลากว่า ๑๐ ปี จึงได้ถึงแก่กรรมลงเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ เวลาเที่ยงเศษ นับอายุได้ ๓๕ โดยปี.

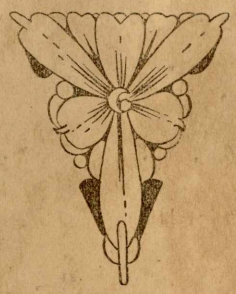

น้ำข้าวมีค่าและมีประโยชน์ยิ่งกว่ากาแฟ.

— หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ

*

โรคเรื้อรังที่ขัดขวางความเจริญของกสิกร ซึ่งร้ายที่สุดและเป็นมานานที่สุด คือการไม่ยอมเปลี่ยนลัทธิการกระทำของตน.

— อิ่มวิทยา

*

การบำรุงดินด้วยปุ๋ยสดจากพืชตระกูลถั่ว เป็นหัวใจของเกษตรกรรมที่ถาวร (Permanent Agriculture).

*

โลตีนเป็นพืชที่ตลาดกำลังต้องการ เกษตรกรควรปลูกให้มาก.

ดื่นเป็นกล้วยน้ำว้า

คำนในไม่สู้กี่ปีมาแล้ว ชาวเราคงเคยได้ยินท่านผู้ใหญ่ชั้นสูง ตลอดลง มาจนถึงปากตลาดชั้นสามัญ ชอบยกเอากล้วยน้ำว้ามาใช้แทนศัพท์ที่จะพูดถึงเรื่อง หรือวัตถุอะไรที่สามัญ และมีอยู่มาก เช่นกับว่ารถยนตร์ในกรุงเทพ ฯ เราเวลานี้ดกดื่นเป็นกล้วยน้ำว้า ดังนี้ก็เห็นจะไม่ผิดสำหรับสมัยเมื่อกล้วยน้ำว้ายังดกอยู่ แต่ถ้าใครจะยกเอากล้วยน้ำว้าในเวลานี้มาใช้แทนคำพูดถึงรถยนตร์ ดังตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว ข้าพเจ้าคนหนึ่งจะต้องร้องค้านว่าไม่จริง เพราะเหตุว่า กล้วยน้ำว้าในตลาดเวลานี้ดูบางตาลงไปมากผิดกว่าเมื่อ ๖—๗ ปีมาแล้ว ทั้งราคาก็แพงกว่าถึง ๒ เท่าตัว เชื่อว่าท่านผู้อ่านโดยมากคงจะเห็นพ้องกับข้าพเจ้าด้วย.

กล้วยในเมืองเราที่ประกอบด้วยโอชารสหอมหวานอย่างวิเศษนั้นก็มีอยู่หลายชะนิด เช่นกล้วยหอมและกล้วยกระเป๋าเป็นต้น คนต่างประเทศก็ยังนิยมยกย่องว่าของเราดีจริง ดูแต่เมื่องานพระบรมราชาภิเศกสมโภชคราวที่แล้วมานี้ พวกพลทหารต่างประเทศได้เดินเที่ยวซื้อกล้วยหอมของบ้านเมืองเราหอบหิ้วกันอิรุงตุงนัง บ้างก็เดินกัดกินไปตามถนนหลวงโดยมิได้มีความอุทัจรังเกียจ จนพวกเราพากันบ่นว่า กล้วยหอมขึ้นราคา เพราะพวกทหารต่างประเทศเข้ามา นี่เป็นพะยานอย่างดีสำหรับให้เรารู้สึกว่า ชาวต่างประเทศชอบกล้วยหอมของเราเพียงไร เพราะกิริยาที่ชอบในการกินนั้นอะไรจะแสดงได้ดีไม่เท่าคนชั้นต่ำ ดังสุภาษิตของเรามีอยู่ว่า "วัวเห็นแก่หญ้า ขี้ข้าเห็นแก่กิน" นี่เป็นคำจริง กล้วยเมืองเรานอกจากมีโอชารสหอมหวาน ยังมีบางชะนิดซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะไม่เป็น

ของแสลงต่อไข้ คือ กล้วยน้ำว้าและกล้วยหักมุกเป็นต้น พวกแพทย์ในพื้นบ้านเมืองเราชอบแนะนำให้คนไข้รับประทาน ด้วยเหตุที่ทำให้ท่านแพทย์และท่านผู้ใหญ่ชอบบังคับให้คนไข้รับประทานนั้น ข้าพเจ้าเชื่อเป็นแน่นอนว่ากล้วยทั้ง ๒ ชะนิด นอกจากจะไม่แสลงต่ออาการไข้แล้ว คงจะมีขาดุอย่างดีที่ย่อยง่าย และสำหรับเอาไปใช้เป็นเลือดให้เกิดกำลังวังชาขึ้นได้โดยรวดเร็วด้วย.

กล้วยของเราประกอบด้วยคุณลักษณะและประโยชน์เป็นอย่างดี และมีออกมากมายดังได้กล่าวมาแล้วนี้ แต่ก็ไม่เห็นว่าชาวเราจะได้คิดประดิษฐ์ทำเป็นของอย่างอื่นให้มีคุณวิเศษยิ่งขึ้นไปกว่าธรรมดาเหมือนนานาประเทศเขา นอกจากจะได้ใช้ทำขนม มีเป็นต้นว่า ต้ม ปิ้ง เผา ย่าง เชื่อมน้ำตาล พลิกแพลงทำกันอยู่ใน ๕—๖ อย่างซึ่งได้เคยทำกันมานับด้วย ๑๐๐ ปีแล้วก็ไม่มีอย่างอื่น และขนมที่ทำขึ้นด้วยใช้กล้วยนั้นมิใช่ว่าจะถูกปากถูกคอชาวต่างประเทศหรือก็เปล่า ที่ทำขึ้นก็สำหรับขายคนไทยกันเอง หาได้นึกถึงชาวต่างประเทศไม่ พวกจีนแขกฝรั่งจึงต้องหันไปกินของๆ เขาเสียหมด ซ้ำเราเองก็รู้สึกออกเบื่อในการที่จะต้องกินของซ้ำๆ ซากๆ เสียด้วย ดังนี้จะไม่ให้การทำสวนกล้วยของบ้านเมืองเราทรุดโทรมลงอย่างไรได้ ด้วยคนทำสวนกล้วยนั้นต้องอาศัยจมูกคนรับซื้อรับขายหายใจอยู่ ถ้าเมื่อเพาะปลูกขึ้นแล้วจำหน่ายไม่ออก หรือราคากล้วยตกต่ำรายได้ไม่คุ้มกับรายจ่ายหรือกำลังและเวลาที่ลงไปแล้ว ก็เป็นอันทำไปไม่ได้อยู่เอง.

ข้างต้นข้าพเจ้าได้แย้มถึงต่างประเทศแล้ว จะขอพูดถึงต่างประเทศต่อไป เพื่อจะได้เป็นทางดำริของชาวเรา คือการเพาะปลูกของต่างประเทศนั้น ไม่ว่าราษฎรจะได้เพาะปลูกอะไรกันขึ้น ซึ่งเป็นพื้นเดิมอยู่แล้ว ดูเขาช่างพร้อมเพรียงช่วยกันบำรุงอุดหนุนให้มีความเจริญยิ่งขึ้นเสมออยู่เป็นนิตย์ เช่นการทำสวนกล้วย เมื่อราษฎรได้เพาะปลูกกันมากขึ้นจนถึงกับเหลือกินในบ้านเมืองและราคาตกต่ำแล้ว ก็เกิดมีคนคิดหาอุบายวิธีซื้อกล้วยสดส่งไปขายนอกบ้านเมือง เช่น กล้วยที่เกาะไต้หวันของญี่ปุ่นและหมู่เกาะฟิลิปปินส์ของอเมริกา ได้ส่งไปขายที่ประเทศญี่ปุ่น จีน และสิงคโปร์ หรือกล้วยที่หมู่เกาะเวสต์อินดีส์ได้ส่งไป

ขายใน ประเทศ ยุโรป และ อเมริกา เป็นต้น นอกจากการส่งกล้วยสดไปขายนอกประเทศ เขายังได้ คิดทำแป้ง และเครื่องดื่ม ของขบเคี้ยวต่าง ๆ จากกล้วยอีก คือเมื่อ ๒–๓ ปีมาแล้ว ที่ประเทศอเมริกาได้ มีผู้ คิดแป้งจากกล้วย แป้งชะนิดนี้มีคนนิยมชอบใช้กันมาก เพราะเห็นว่าเป็นอาหารอย่างดี ที่สุดสำหรับทารกและคนไข้ โดยเหตุที่ย่อยง่ายและมีส่วนธาตุ ที่จะไปประกอบเป็นเลือดเนื้อบำรุงให้เกิดกำลังวังชาเร็ว และมากกว่าแป้งสามัญซึ่งทำจากเมล็ดธัญญาหารต่าง ๆ (กล้วยน้ำว้า และกล้วยหักมุก ของเราคงทำแป้งชะนิดนี้ได้ ดี).

กล้วยตากเพิ่งเกิดเป็นสินค้าใหญ่ขึ้นในเร็ว ๆ นี้ เหตุที่ทำให้เกิดสินค้ากล้วยตากขึ้น ก็เพาะการส่ง กล้วยสดไป ขายย่อม เป็นการลำบากเปลืองค่าโสหุ้ยมาก และบรรทุกไปมากนักก็ไม่ได้ มักเสีย ๆ หาย ๆ มากกว่าได้ เมื่อจะขายราคาก็แพงเกินต้องการจึงได้ คิดยักทำกล้วยตากกันขึ้น หนังสือพิมพ์ พีลิปปินส์แอกริคัลเชอแรลรีวิว กล่าวว่า เพราะเหตุว่ามีผู้ ชอบบริโภคกล้วยตากกันมาก จึงเกิด มีบริษัทใหม่ ๆ ขึ้นสองบริษัทที่เกาะเยไมกาอยู่ในหมู่เกาะเวสต์อินดีส์ของอังกฤษสำหรับทำกล้วยตาก และทำแป้งจากกล้วยจำหน่าย ส่วนเจ้าพวกพ่อค้าที่ทำของเชื่อมหรือแช่อิ่มก็ไม่หยอก เมื่อเห็นว่ากล้วยตากเกิดเป็นสินค้าใหญ่ขึ้นแล้วก็หาได้นั่งดูอยู่เปล่าๆไม่ ได้พากันพยายามประดิษฐ์ ทำกล้วย แช่อิ่ม หรือ กล้วยเชื่อมแข่งขันขึ้นบ้าง เพราะเขาเห็นว่า การทำกล้วยตากนั้นต้อง อาศัยกล้วย ที่มีโอชารสหอมหวานในตัวเอง แต่กล้วยชะนิดนี้มีน้อยคงสู้ การ ทำกล้วย เชื่อม หรือแช่อิ่มไม่ได้ ด้วยไม่ต้องการเลือกชะนิดกล้วย เขาอาจจะจัดการปรุง และกล่อมรสให้ ถูกกับความต้องการของผู้ ซื้อได้ โดยง่าย.

อีกประการหนึ่ง โดยที่กล้วยมีกลิ่นหอมหวานมาก จึงกระทำให้เกิดมีคนและบริษัทอีกหลายรายจะคิดทำกล้วยสำหรับใช้ ต่างกาแฟออกจำหน่าย เชื่อกันว่าคงสำเร็จและคนคงชอบ เพราะเป็นเครื่องดื่มที่หอมหวานชื่นชูอารมณ์มากกว่ากาแฟ วิธีทำก็ไม่สู้ยาก คือเอากล้วยห่าม ๆ มาขัดให้เกรียมแล้วโม่ให้เป็นผงอย่างทำกาแฟ.

ในเมืองไซ่ง่อนเมื่อเร็ว ๆ นี้ มีชาวฝรั่งเศส ๒ นาย ชื่อมองสิเออร์เกอแรง (Guerin) และ เดอริลเย (d'Heerille) ได้ คิดใช้

กล้วยทงอม จนตกกระและกล้วยเศษเน่า ๆ เสีย ๆ ที่ใช้ทำอะไรหรือกินไม่ได้ แล้วนั้นทำเหล้าไวน์ วิธีทำคือเอากล้วยเคล้ากับน้ำแต่เล็กน้อยขยำให้เหลวจนไม่เป็นชิ้นเป็นท่อนแล้วจึงเติมเชื้อลงไป ทิ้งไว้จนให้เดือดเป็นฟอง และฟองลดแล้ว นั่นแปลว่าถึงเวลาที่แป้งกับน้ำตาลซึ่งมีอยู่ในผลกล้วยได้กลายเป็นแอลกอฮอล์ หรือเหล้าไวน์ แล้วเหล้าไวน์ชะนิดนี้ นอกจาก มีราคาถูกกว่าเหล้าไวน์ธรรมดาแล้ว ยังมีรสอร่อยชวนดื่มมาก.

ส่วนที่เกาะฟิลิปปินส์ นั้นได้มีเหล้าไวน์ที่ทำจากกล้วยจำหน่ายอยู่นานแล้ว ชื่อว่านิปาบิโน (เหล้าไวน์บิโน) ราคาถูกกว่าเหล้าไวน์ชะนิดอื่น ๆ ในโลก และไม่ใช่แต่เหล้าไวน์ชะนิดนี้อย่างเดียว สิ่งอื่นที่ทำจากกล้วย เช่นแป้ง กับกาแฟ ก็มีขายอยู่ในตลาดเหมือนกัน และโดยเหตุที่เกาะฟิลิปปินส์ได้มีผู้คิดทำสินค้าต่าง ๆ จากกล้วยกันมากขึ้น สวนป่านมิลาเลยกลายเป็นสวนกล้วยเสีย ๕ เปอร์เซนต์แล้ว.

ตามที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็พอจะเป็นทางให้ชาวเราเห็นได้ว่า สินค้ากล้วยของนานาประเทศนั้น นอกจากได้ส่งกล้วยสดไปขายนอกประเทศแล้ว เขายังได้พยายามทำเป็นสินค้าต่าง ๆ ออกจากกล้วยส่งไปขายอีก เมื่อเป็นดังนี้ราคากล้วยในบ้านเมืองเขาจึงคงที่อยู่เสมอ และทำให้ราษฎรรู้สึกว่ากล้วยยังไม่พอ การทำสวนกล้วยของเขาจึงมีความเจริญยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ผิดกันกับในประเทศเรามากมิใช่น้อย และถ้าหากกล้วยในบ้านเมืองเราลดน้อยลง ส่วนราคายิ่งสูงขึ้นทุกทีแล้ว ใครจะรับประกันได้บ้างว่า สินค้าที่ต่างประเทศได้คิดทำออกจากกล้วยแล้ว หรือจะคิดทำต่อไปนั้นจะไม่ไหลเข้ามาประเทศเราบ้าง ข้าพเจ้าอยากจะเป็นโหรทายล่วงหน้าไว้ด้วยว่า ถ้าการทำสวนกล้วยในบ้านเมืองเราทรุดโทรมอยู่อย่างทุกวันนี้แล้ว ไม่ช้าก็เร็วคงมีวันหนึ่งที่สินค้าซึ่งทำมาจากกล้วย ของต่างประเทศ คงต้องส่งเข้ามาขายในบ้านเมืองเรา ขอให้ดูสินค้าผ้านุ่ง ปลาย่าง เหล้าญวน และเหล้าชะวา ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ทุกวันนี้เป็นตัวอย่างเสียก่อนเถิด.

แท้จริง กล้วยน้ำว้า ของเรา นั้นย่อมทำเป็นกล้วยตากได้อย่างดี ประกอบด้วยรส

หอมและหวานมากด้วย และกล้วยน้ำว้าตากนั้น มิใช่ว่าคนไทยเราจะชอบแต่ฝ่ายเดียว ชาวต่างประเทศก็ย่อมนิยมพอใจบริโภคอยู่ด้วยเหมือนกัน ด้วยข้าพเจ้าได้ทราบจากข้าราชการชาวต่างประเทศซึ่งรับราชการอยู่ในกระทรวงเกษตราธิการนายหนึ่ง เมื่อเขาได้รับอนุญาตจากรัฐบาลของเราให้หยุดพักราชการลาไปเยี่ยมบ้านเกิดของเขาชั่วคราวนั้น เขาได้นำกล้วยน้ำว้าตากแห้งแล้วไปด้วย ๒–๓ หีบ เพื่อทำของกำนัลและแจกญาติพวกพ้องให้ลองรับประทานดู พวกญาติของเขาชอบรับประทานและชมเชยกล้วยตากของเรามาก นี่เป็นตัวอย่างอันดีข้อหนึ่ง อีกประการหนึ่งเป็นธรรมดาของมนุษย์ไม่ว่าชาติใดภาษาใด ย่อมต้องพอใจลิ้มรสมูลผลาหารขนมนมเนยที่แปลกซึ่งยังไม่เคยพบปะ หรือไม่เคยมีในประเทศเขาเสมอ เช่นกับเราชอบซื้อของต่างประเทศเขามาบริโภคฉันนั้น เว้นเสียแต่เราไม่คิดพยายามทำขึ้นและไม่หาอุบายวิธีทำส่งไปขายเขา เราจึงต้องเป็นผู้เสียเปรียบเขาฝ่ายเดียว.

ข้าพเจ้าเชื่อโดยแน่นอนว่า สินค้าซึ่งต่างประเทศเขาได้พยายามประดิษฐ์ทำขึ้นจากกล้วยดังได้กล่าวมาแล้ว เช่น การส่งกล้วยสดออกไปขายนอกประเทศ การทำกล้วยตาก กล้วยเชื่อมหรือแช่อิ่ม แป้งกาแฟ และเหล้าไวน์ เป็นต้นนั้น ถ้าชาวเราจะคิดทำขึ้นบ้างแล้วก็คงสำเร็จ และคงได้รับผลประโยชน์กำไรอย่างงาม บรรดาที่ท่านมีเงินและพ่อค้าทั้งหลายน่าจะลองดำริดูในเรื่องนี้บ้าง ถ้าแม้เห็นว่าจะเป็นผลสำเร็จแน่แล้ว ควรจะรีบลงมือจัดทำโดยเร็ว การเพาะปลูกกล้วยของบ้านเมืองเราจะได้กลับเจริญมั่นคงเหมือนอย่างเดิม มิฉะนั้นจะเป็นที่น่าเสียดายมาก ด้วยเด็กที่เกิดมารุ่นหลัง ๆ จะไม่ได้ฟังคำว่า ดื่นเป็นกล้วยน้ำว้า อีก.

[จากหนังสือ ประกอบกสิกรรม เล่ม ๒ ฉะบับ ๗ มกราคม ร.ศ. ๑๓๑].

เกษตรกรรม

[Agriculture]

โดย **ผล สินธุระเวชญ์**

ศัพท์วินิจฉัย

คำว่า "กสิกรรม" นี้จะได้กำเนิดและปฏิสนธิมาสู่บรรณโลกเมื่อใดนั้น ผู้เรียบเรียงไม่ทราบ แต่เมื่อมาพิจารณาเข้าจริงจังแล้ว ดูค่อนข้างจะเลือนไม่เหมาะต่อความหมายมากอยู่.

"กสิกรรม" คำนี้เป็นภาษาไทย มาจากภาษามคธว่า "กสิกมฺม" และจากสันสกฤตว่า "กฤษิกรฺมนฺ" แปลว่า "การไถ" (ดู ศัพท์เทียบ มคธสังสกฤต และไทย หน้า๒๕) บางท่านก็เข้าใจเป็น "เกรครง" ตามคำแปลของคำนี้ว่า "กสิกรรม" หมายความถึง "การไถ" อย่างเดียวเท่านั้น นอกนั้นเรียกอย่างอื่น.

คำว่า "กสิกรรม" น กระทรวงเกษตราธิการ ผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้มีความหมายว่ากระไรก็ไม่ทราบ เพราะไม่ปรากฏว่าได้เคยใช้ เห็นใช้แต่คำ "เกษตร" "ที่ดิน" และ "เพาะปลูก" ยิ่งกว่านั้นเมื่อครั้งได้จัดตั้งโรงเรียนเกี่ยวกับวิชาแผนกนี้ขึ้นที่วังใหม่ ("หอวัง" เดี๋ยวนี้) สระปทุม ก็ให้ชื่อโรงเรียนนั้นว่า "โรงเรียนเพาะปลูก" และถ้าผู้เรียบเรียงจำไม่ผิด มีวัตถุรูปไถเป็นเครื่องหมายบนอินทรีธนูอาจจะเป็นเพราะรูปไถนี้กระมัง ซึ่งทำให้บางคนมีความคิดคำนึงพาดพิงไปถึงความหมายแห่งคำ "กสิกรรม" ว่า "การไถ" อย่างเดียวเท่านั้น.

คำว่า "เกษตร" ที่กระทรวงเกษตราธิการใช้เป็นชื่อกระทรวงนั้น เป็นคำไทยมาจากภาษามคธว่า "เขตฺต" และจากสันสกฤตว่า "เกฺษตฺร" แปลว่า นา, ไร่, สวน, แดน, ตำบล, ประเทศ, ที่ดิน และกาย จากนี้จะเห็นได้ว่า คำว่า "เกษตร"

และ "ที่ดิน" นั้น ก็เป็นคำ ๆ เดียวกันนั่นเอง แต่คำว่า "เกษตร" ก็หาได้แปลว่า "เพาะปลูก" ไม่.

จริงอยู่ กระทรวงเกษตราธิการ ได้ชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า "Ministry of Lands and Agriculture" แต่ก็ดูเหมือนจะใช้และเกี่ยวข้องกับคำว่า "Land" มากกว่า "Agriculture" แต่อีกนัยหนึ่ง เมื่อพูดกันตามเหตุผลแล้ว ก็นับว่าเหมาะ เพราะเจ้าหน้าที่ทำงานเกี่ยวแก่ "ที่ดิน" (Land) มากกว่าเกี่ยวแก่ "Agriculture" เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า คำว่า "ที่ดิน" ที่ใช้นั้น เกี่ยวข้องโดยตรงแก่คำว่า "Lands" แต่หาได้กินความคลุมไปถึงคำว่า "Agriculture" ไม่ และยิ่งกว่านั้น ถ้ายกคำแปลขึ้นเป็นบรรทัดฐานแล้ว คำว่า "Agriculture" ก็หาแปลโดยตรงว่า "กสิกรรม" ไม่.

คำว่า "Agriculture" เป็นสมาส สนธิขึ้นจากคำมูลภาษาลาติน ๒ คำ กล่าวคือ จากคำว่า "Agri" หรือ "Ager" ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Field" และแปลเป็นไทยว่า ที่สำหรับทำการ "เขตตกรรม" (Tillage) หรือใช้เป็น "ทุ่งเลี้ยงสัตว์" (Pasture) กับจากคำว่า "Cultura" ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Tilling" หรือ "Cultivation" และแปลเป็นไทยว่า "เขตตกรรม" ถ้าเรารวมคำมูลทั้ง ๒ เข้าด้วยกันแล้ว ก็ได้ความเป็นภาษาอังกฤษว่า "The cultivation of the soil" และแปลเป็นไทยว่า "เขตตกิจ หรือ เขตตกรรม หรือ เกษตรกรรมแห่งดิน" และนี่ตามความเห็นของผู้เรียบเรียง ควรจะเป็นคำแปลที่ตรงของคำว่า "Agriculture" หรือ ถ้าเห็นว่ายาวเกินไปแล้ว ก็ขอแปลให้สั้นลงได้เหมือนกันว่า "เขตตกรรม" หรือ "<u>เกษตรกรรม</u>" (คือละคำว่า "แห่งดิน" ไว้ในฐานที่เข้าใจกันเอง).

<u>ความหมาย</u>

เช่นเดียวกับคำอื่น ๆ ซึ่งกลายมาเป็นภาษาอังกฤษ คำ "Agriculture" หาได้มีความหมายแต่เพียงอยู่ในขายแห่งคำมูลลาตินทั้ง ๒ ว่า "เกษตรกรรมแห่งดิน" เท่านั้นไม่ ความจริงมีความหมายกว้างขวางกว่า

นี้ เอช. เอ. แอลฟอร์ด นิฆอลลส์ (H. A. Alford Nicholls) ให้คำจำกัดความของคำ "Agriculture" ว่า "The art of cultivating or tilling the soil so as to make it give the largest possible quantity of vegetable product for the use of man and domesticated animals" และซึ่งถ้าแปลเป็นไทย ก็ได้ความคล้ายคลึงถ้อยคำต่อไปนี้ว่า "เกษตรกรรม คือศิลปแห่งการเตรียมดินสำหรับพืช หรือแห่งเขตกิจ เพื่อกระทำให้ได้รับพืชผล มีปริมาณมากที่สุดเท่าที่พอจะเป็นไปได้ สำหรับประโยชน์แห่งมนุษย์ และแห่งสัตว์เลี้ยง" นี่เป็นแต่เพียงสังเขปนัยของคำว่า "เกษตรกรรม" (Agriculture) เท่านั้น.

แอล. เอช. เบลี (L. H. Bailey) นักวิทยาศาสตร์ "เกษตรกรรม" ผู้เรืองนามตลอด ส.ป.ร. อเมริกา และนับว่าเกือบทั่วโลก ได้อธิบายถึงความหมายอันแท้จริงแห่งคำๆ นี้อย่างพิสดาร ดังต่อไปนี้:—

"เกษตรกรรม" เป็นกิจการงานแห่งการกระทำให้บังเกิดผลจากที่ดิน คำว่า "ผล" ในที่นี้แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท กล่าวคือ "พืชผล" หรือพืชและผลของพืช กับ "สัตวผล" คือสัตว์หรือวัตถุซึ่งได้จากสัตว์ประเภท ๑ เป็นผลโดยตรงของที่ดิน ส่วนประเภทที่ ๒ นั้น ทางอ้อม.

ยิ่งกว่านั้น "เกษตรกรรม" ยังรวมไม่มากก็น้อยถึงการขายหรือจำหน่ายแห่งพืชและสัตวผลเหล่านี้ด้วย เมื่อพูดถึง "พณิชยภัณฑ์" (Commodities) ที่จำหน่ายได้แล้ว ผลเหล่านี้แบ่งออกเป็น ๒ ชะนิด คือ ชะนิดที่ ๑ "เกษตรผล" หรือวัตถุเหล่านั้น ซึ่งจำหน่ายในท้องตลาดตามรูปเดิม หรือตามคุณสมบัติลักษณะธรรมชาติ เช่น วีต (Wheat) (ธัญญพืชชะนิดหนึ่ง) มันฝรั่ง, กล้วย, ไข่, นม, ขนแกะ และอื่นๆ ส่วนชะนิดที่ ๒ นั้น คือ "อาชีวผล" หรือวัตถุเหล่านั้น ซึ่งจำหน่ายในท้องตลาดเป็นรูปสำเร็จ และพร้อมที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์ได้แล้ว เช่น เนยอ่อน, เนยแข็ง, เหล้าไซเดอร์, ผลไม้ผึ่ง หรือแห้ง กับอื่นๆ.

"เกษตรกรรม" อาจจะแบ่งอย่างหยาบๆ ออกได้เป็น ๔ สาขา หรือหมวด

กล่าวคือ "เกษตรกรรม" ตามความหมายเดิม ("พืชอาชีวกรรม") "สัตวอาชีวกรรม" (Animal Industry) ศิลปแห่งการ "เขตตกรรม" และแห่งการจัดการป่าไม้ (Forestry) หรือที่เรียกกันอย่างสั้นๆ ว่า "การป่าไม้" และ "การปลูกพืช" (รวมทั้งไม้ผล, ผัก และไม้ประดับ) (Horticulture).

๑. "พืชอาชีวกรรม" หรือ "เกษตรกรรม" ตามความหมายเดิม คำว่า "พืชอาชีวกรรม" ซึ่งบางครั้งเรียกเลือนหรือเขวไปว่า "เกษตรกรรม" ปกติ (Agriculture Proper) นั้น เป็นเทอมหนึ่งซึ่งหมายความถึงการจัดการทั่วไปแห่งที่ดินและฟาร์ม (Farms) และถึงการปลูกธัญพืชประจำท้องตลาด (Staple grain) กับพืชไฟเบอร์ หรือ "เยื่อ" (Fiber crop) ในอเมริกาเหนือการใช้แห่งเทอม "เกษตรกรรม" นี้ได้จำกัดแต่เพียงเท่าที่ได้กล่าวแล้วข้างบนเป็นส่วนมาก โดยอานุภาพ (Influence) (ฉะเพาะในที่นี้เท่านั้น) แห่งวิทยาลัยเกษตรกรรม และสถานทดลองเกษตรกรรม.

๒. "สัตวอาชีวกรรม" (ANIMAL INDUSTRY) "สัตวอาชีวกรรม" คือการเลี้ยงสัตว์ ไม่ว่าสำหรับจำหน่าย หรือใช้โดยตรง หรือว่าสำหรับ "สัตวผล" (Animal Product) เทอมนี้ ตามปกติยังได้แบ่งออกอีกเป็น ๓ หมู่ คือ (๑) การเลี้ยงปศุสัตว์ (Stock-Saising) หรือการเลี้ยงสัตว์ใหญ่ทั่วไป เช่น วัว, ควาย, ม้า และอื่นๆ (๒) "กะษิระ เกษตรกรรม" (Dairy Husbandry) หรือผลแห่งนม หรือแห่งวัตถุซึ่งทำจากนม (๓) การเลี้ยงทวิปาทสัตว์ซึ่งมีขน (Poultry-Raisins) หรือการเลี้ยงสัตว์ ๒ เท้าซึ่งมีขนอย่างนก (Fowls) เช่น ไก่, เป็ด, ไก่งวง, ห่าน และอื่นๆ เมื่อกล่าวอย่างพิสดารแล้ว ยังรวมถึงจำพวกอื่นๆ อีกหลายจำพวก เช่น การเลี้ยงผึ้ง, การเลี้ยงปลา, การเลี้ยงหอยนางรม และอื่นๆ.

๓. "การป่าไม้" "การป่าไม้" คือการปลูก "พืชยืนต้น" สำหรับใช้ไม้ในการก่อสร้าง (Timber) และไม้แก่นอื่นๆ การที่กระทำเช่นนี้มีความประสงค์ ๒ ประการ

กล่าวคือ ประการที่ ๑ เพื่อให้บังเกิดผลชั้นที่ ๒ แก่ย่านหรือภูมิลำเนานั้น ในการเปลี่ยนแปลงแห่งอากาศ ร้อน หนาว เช่น "พืชพร่าลม" (Wind Breaks) หรือการสงวนแห่งบ่อเกิดของน้ำ แก่แม่น้ำ หรือแก่ทะเลสาป.

๔. "การปลูกพืช" (Horticulture) Horticulture คือการปลูกไม้ผล (Fruit trees) ผัก และไม้ประดับ (Ornamental plants) "การปลูกพืช" นี้ แบ่งออกเป็น ๔ สาขา กล่าวคือ (๑) การปลูกไม้ผล (Pomology) (๒) การปลูกผัก (Olericulture) (๓) การปลูกไม้ดอก หรือไม้ประดับซึ่งต่างชะนิดสำหรับประโยชน์ในการตกแต่งโดยลำพัง (Floriculture) และ (๔) การปลูกไม้ดอกหรือไม้ประดับเป็นหมู่สำหรับประโยชน์ในการตกแต่งสนาม, อุทยาน และอื่น ๆ (Landscape Horticulture).

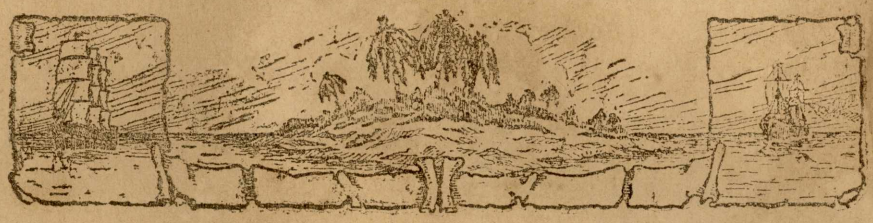

"กันดีกว่าแก้" เป็นกฎที่ต้องจำและใช้สำหรับโรคเห็ดราที่จับใบพืช.

*

การใช้เครื่องมือที่ใช้แรงสัตว์ลากเป็นหลักสำคัญที่สุดในการปลูกพืช.

*

การรู้จักจำนวนและระยะของการปลูกพืชในเนื้อที่อันจำกัดนั้น เป็นหัวใจของเกษตรกรรมข้อหนึ่ง เกี่ยวแก่การที่จะได้ต้นพืชเต็มเนื้อที่ (Full Stand).

*

ลงทุนไว้กับไม้ยืนต้นได้ดอกเบี้ยดีกว่านำเงินไปฝากธนาคาร.

โอวาท

ของ

ขุนอภิรักษ์จรรยา ธรรมการเชียงใหม่

กล่าวหน้าที่ประชุมนักเรียนแม่โจ้ เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๐

นักเรียนทั้งหลาย

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีมากที่ได้มีโอกาสมาพูดกันในวันนี้ ความจริงท่านข้าหลวงประจำจังหวัดมีความประสงค์จะมาด้วย แต่มีความจำเป็นในเรื่องทุกข์โศกเนื่องด้วยมารดาของท่านถึงแก่กรรมเมื่อวานนี้ และทั้งมีราชการมาก คือเกี่ยวด้วยการเลือกตั้งที่จะมีในวันที่ ๗ เดือนหน้า การเลือกตั้งนี้เป็นเรื่องเกี่ยวด้วยทางการเมือง ข้าหลวงประจำจังหวัดและคณะกรมการจังหวัดต้องรับผิดชอบร่วมกันเพราะเป็นการสำคัญมาก แม้มีเหตุบกพร่องเกิดขึ้น ข้าหลวงประจำจังหวัดและคณะกรมการจังหวัดจะต้องได้รับความเดือดร้อนไปด้วย ฉะนั้น ท่านข้าหลวงประจำจังหวัดจึงต้องติดธุระเรื่องนี้จะมาด้วยในวันนี้ไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงต้องมาแต่คนเดียว.

แต่ก่อนโรงเรียนนี้ได้อยู่ในบังคับบัญชาของกระทรวงธรรมการโดยตรง แต่ก็ได้ติดต่อกับจังหวัดมาบ้าง ข้าพเจ้าซึ่งมาอยู่เชียงใหม่ได้เพียง ๔ เดือนเศษก็มีหน้าที่ช่วยกิจการของโรงเรียนอยู่บ้างแล้ว ครั้นต่อมากระทรวงธรรมการสั่งให้โรงเรียนนี้ขึ้นโดยตรงต่อจังหวัด จึงได้สั่งให้ข้าพเจ้าดูแลรับผิดชอบโรงเรียนนี้ด้วยอีก จึงทำให้ต้องรับผิดชอบในทางการปกครอง และธุระการร่วมอยู่ด้วย และนี้เป็นเรื่องสำคัญมากที่เราน่าจะได้ปรับปรุงความเข้าใจกันบัดนี้อีกวาระหนึ่ง กล่าวคือ โรงเรียนนี้ว่าถึงฐานะก็เป็นโรงเรียนสูงสุดในภาคเหนือของสยาม ด้วยว่าเป็นโรงเรียนวิสามัญ มีทั้งแผนกฝึกหัดครู และแผนกมัธยมวิสามัญ

เกษตรกรรรมด้วย นักเรียนทุกคนก็เป็นนักเรียนชั้นสูง และบางพวกก็จะออกไปประกอบอาชีพในปีต่อไป ทั้งจะต้องใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาให้เป็นประโยชน์ ความรู้ที่ได้ศึกษามานั้นแหละจะกลายเป็นเงินเลี้ยงตัวและเลี้ยงครอบครัวที่จะมีในเวลาต่อไป ฉะนั้นความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต การเรียนในโรงเรียนวิสามัญเช่นโรงเรียนนี้ เป็นการดำเนินชีวิตครั้งสุดท้ายเราจะดีหรือเลวก็แล้วแต่ความรู้ที่ได้รับไป เช่นท่านที่เป็นนักเรียนครู ได้ประกาศนียบัตร ป.ป.ก. ก็นับว่าเป็นผลแล้วอย่างหนึ่ง ได้ความรู้ ได้ศีลธรรมอันดี ดังนี้ชีวิตของท่านก็จะผ่องใสขึ้น แม้ว่าท่านที่ยังเป็นนักเรียน หากต้องมีอุปสรรคประการหนึ่งประการใด เช่นทำผิดข้อบังคับของโรงเรียนอันจะผ่อนผันให้เรียนอยู่มิได้แล้ว ก็เป็นที่น่าเสียดาย ที่ได้ลงทุนรอน ทรัพย์สิน และเปลืองอายุไปโดยไม่ได้ผลสมความมุ่งหมายของผู้ปกครอง ดังนี้ก็เป็นที่น่าเสียดายมาก.

ประเทศชาติจะเจริญได้ก็อาศัยพลเมืองมีความรู้ มีศีลธรรมดี กองทัพทหารที่มีสมรรถภาพดี แข็งแรง ก็อาศัยการที่ทหารมีวินัยดี นักเรียนอยู่ด้วยกันมาก ๆ เช่นนี้จำต้องมีวินัย วินัยเป็นของสำคัญมากสำหรับที่รวมทั่ว ๆ ไปไม่ฉะเพาะแต่ที่นี้ การมีวินัยทำให้การงานทุกอย่างลุล่วงไปโดยเรียบร้อยและดีที่สุด กล่าวกันว่า ทหารเยอรมันมีวินัยดีที่สุด กองทัพเยอรมันจึงมีสมรรถภาพเข้มแข็ง พวกเราอยู่ด้วยกันตั้ง ๒๙๐ กว่าคนในโรงเรียนนี้ แม้ต่างคนรู้สึกหน้าที่ของตน รักโรงเรียน รักชื่อเสียงของหมู่คณะแล้ว ก็เชื่อว่ากิจการของโรงเรียนจะเจริญ จะได้ชื่อว่าเป็นโรงเรียนชั้นสูงของสยาม พวกเรามาจากจังหวัดต่าง ๆ แต่ก็ไม่แปลกในการอยู่ร่วมกัน กลับแสดงให้เป็นความรักชาติเสียอีก ความรักชาติย่อมตั้งต้นแต่การอยู่ร่วมกันในหมู่คณะก่อน ความกลมเกลียวนั้นแหละเป็นหน่วยหนึ่งของการรักชาติ ความสามัคคีเป็นของสำคัญยิ่ง จริงอยู่การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่มากอาจมีสิ่งกะทบกระเทือนและมีบางอย่างที่ไม่ถูกใจกัน แต่พวกเราเป็นเด็กโต ต้องคิดรอบคอบ ถ้าเป็นการเสียหายต่อส่วนรวม เสียหายต่อคณะครู ต่อชื่อเสียงของโรงเรียนแล้ว ก็ควรคิดบ้าง ไม่ควรทำให้

เสื่อมเสียไป ข้าพเจ้าหวังว่าจะได้มีโอกาสได้ยินได้ฟังจากพวกนักเรียนทั้งหลาย หากมีทุกข์ร้อนประการใดในการศึกษาเล่าเรียนในเรื่องส่วนตัว ก็คงจะบอกให้ครูผู้อยู่ใกล้ชิดทราบ แล้วเรื่องก็จะได้เสนอขึ้นไปตามลำดับ นี่เป็นวิถีทางที่ดีที่สุดของผู้ที่ยังอยู่ในการศึกษาจะทำได้.

ทุกคนต้องอยากได้ดี แต่การทำดีเป็นการทำยาก บ่มได้ยาก ไม่เหมือนการบ่มกล้วยหอมที่ใช้เวลาวันสองวันก็สุก ทุกคนอยากได้ดีต้องบ่มหรืออบรมเป็นเวลานาน ๆ เมื่อทุกคนมีความดีแล้ว ความดีส่วนรวมก็มีมาตาม ชื่อเสียงแม่โจ้ก็จะโด่งดังในสยาม แม้เวลานี้ก็มีคนพูดกันแล้วว่าแม่โจ้มีชื่อเสียงโด่งดัง ดังนั้นทุกคนจะต้องสนับสนุนความเข้าใจของคนทั้งหลายที่พูดดังนั้น การที่จะสนับสนุนก็คือ ช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน ทำหน้าที่เป็นศิษย์ดีของครู ถ้าทำได้เช่นนี้แล้วก็คงเป็นที่พอใจของจังหวัด มีข้าหลวงประจำจังจังหวัดเป็นประธาน และมีข้าพเจ้าเป็นกรมการจังหวัดผู้หนึ่งด้วย ถ้าพวกนักเรียนทำเสีย ข้าพเจ้าก็ต้องได้รับการติเตียนไปด้วย ฉะนั้นจึงน่าจะช่วยกันทำความดีให้โรงเรียนแม่โจ้จังหวัดเชียงใหม่ มีชื่อเสียงขึ้นในสยาม.

ข้าพเจ้าคุ้นเคยต่อจังหวัดนี้น้อยนัก จึงจะยังไม่พูดอะไรให้มากกว่านี้ อีกประการหนึ่ง ที่ข้าพเจ้าจะขอร้องนักเรียนทุกคนคือการเข้าเวียงเพื่อดูกีฬา ถึงวันมีกีฬา บางคราว นักเรียนแม่โจ้ไปกันเป็นส่วนมาก การแต่งกายนั้นทุกคนน่าจะแต่งตามเครื่องแบบของกระทรวง แต่ทางโรงเรียนยังคงผ่อนผันให้โดยให้นุ่งกางเกงผ้าเมืองได้ แม้จะไม่อยู่ในเครื่องแบบของกระทรวง แต่ชาวเชียงใหม่ก็ทราบได้ดีว่าท่านเป็นนักเรียนแม่โจ้ ฉะนั้นจึงขอเตือนว่า ไม่ควรเอาชื่อเสียงแม่โจ้ไปเลหลังเสียในเวียง ควรจะตั้งราคาไว้ให้เป็นของห้าง พูดเท่านี้คงเข้าใจกันดีแล้ว.

หวังว่าคำพูดของข้าพเจ้าคงประโยชน์แก่ท่านทั้งหลายไม่มากก็น้อย ในที่สุดนี้ขอให้นักเรียนทุกคนจงเล่าเรียนให้บังเกิดผลสำเร็จสมความปรารถนา และขอให้ประสพสุขด้วยจตุพิธพรทุกประการ.

ข่าวกีฬา

ฟุตบอลล์รุ่นกลาง

โรงเรียนเราได้ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันฟุตบอลล์ทุกปี เริ่มแต่ตั้งโรงเรียน คือ พ.ศ. ๒๔๗๗ ในปีแรกทีมฟุตบอลล์รุ่นกลางของเราชนะทีมปรินส์รอแยลวิทยาลัยหนึ่งประตูต่อศูนย์ จึงได้โล่ห์ของเจ้าแก้วนวรัฐเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ มารักษาไว้เป็นเกียรติยศ ครั้นปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ในวันชิงโล่ห์ ทีมแม่โจ้เสมอกับทีมยุพราชวิทยาลัยหนึ่งประตูเท่ากัน คณะกรรมการจึงให้รักษาโล่ห์ไว้โรงเรียนละครึ่งปี เมื่อปีกลายนี้ทีมของเราก็ได้เข้าชิงอีก และชนะทีมปรินส์รอแยลวิทยาลัยหนึ่งประตูต่อศูนย์ และได้โล่ห์มาไว้อีก ตามกฎของการแข่งขันฟุตบอลล์เชียงใหม่ ทีมใดได้โล่ห์ไปรักษาไว้ ๒ ปีต่อกัน หรือ ๓ ปีไม่ต่อกัน จะได้โล่ห์เป็นกรรมสิทธิ์ โรงเรียนเราได้โล่ห์ทุกปีแต่ไม่ครบ ๒ ปีต่อกัน ด้วยว่าเว้นระยะเสีย ๖ เดือน ฉะนั้นพอขึ้นปี พ.ศ. ๒๔๘๐ เราจึงขมักเขม้นฝึกซ้อมทีมรุ่นกลางของเรา เพื่อจะได้ส่งไปแข่งขัน และจะเอาโล่ห์ไว้เป็นกรรมสิทธิ์ให้ได้.

โรงเรียนต่างๆ ที่ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันฟุตบอลล์รุ่นกลางปีนี้มีเพียง ๓ โรงเรียน คือ ยุพราชวิทยาลัย ปรินส์รอแยลวิทยาลัย และแม่โจ้ ครั้งแรกเราพบกับทีมปรินส์รอแยลวิทยาลัย เราก็ชนะอย่างงาม คือ ๖–๐ ครั้งที่ ๒ เราได้แข่งขันกับยุพราชฯ ผลเสมอกัน เมื่อรวมคะแนนรอบแรกแล้ว โรงเรียนแม่โจ้และยุพราชวิทยาลัยได้คะแนนสูง กรรมการจึงจัดให้เข้าแข่งขันเพื่อชิงโล่ห์ในวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ศกนี้.

วันนี้โรงเรียนเราปิดเป็นพิเศษ ครึ่งวัน

ตอนบ่าย เพื่อให้โอกาสแก่นักเรียนที่จะไปชมการแข่งขัน สนามยุพราชฯ วันนั้นหนาแน่นด้วยผู้คนขนัดทั้ง ๔ ด้าน นักเรียนยุพราชฯอยู่ด้านโรงเรียนของเขา นักเรียนแม่โจ้อยู่ด้านตรงข้าม ครั้นได้เวลาผู้ตัดสินก็เรียกผู้เล่นลงสนาม ครั้งแรกต่างทำประตูกันไม่ได้ ยุพราชฯ เล่นได้ดีมากวันนี้ ฝ่ายแม่โจ้เท้าเจ็บบางคน จึงดูอ่อนไปสักหน่อย พอครึ่งหลัง จิตตเสน บุนนาค แนวหน้าของเราได้ยิงในระยะไกล และเข้าประตูฝ่ายยุพราชฯอย่างงาม ต่อจากนั้นทีมแม่โจ้ได้กำลังน้ำใจ จึงรุกตลอด ฝ่ายยุพราชฯ ก็พยายามอย่างน่าชม เพื่อจะแก้คืน แต่จนกระทั่งหมดเวลาแข่งขันก็ไม่อาจจะผ่าน กอง หลัง และ ผ่านลูกเข้าประตูฝ่ายเราได้.

ในระหว่างเวลาแข่งขัน นักเรียนเราได้ร้องเพลง ปลุกใจ หลายเพลง เป็นทำนองเร้าใจผู้เล่น และระหว่างเวลาหยุดพัก นักเรียนผู้แทนฝ่ายเรา ได้ออกไป ปล่อยลูกสวรรค์และของกลางสนาม เป็นที่พอใจผู้ได้ชมทั่วไป.

เมื่อการแข่งขันได้สุดสิ้นลงแล้ว ข้าหลวงประจำจังหวัดได้ แจกพวงมาลัย และคล้องคอ ผู้เล่นทั้ง สอง ฝ่าย เป็น เกียรติยศ เหตุการณ์ได้เป็นไปโดยเรียบร้อย.

รายนาม ผู้เล่นฝ่าย แม่โจ้ ที่จะได้รับเหรียญรางวัลในวันกรีฑา คือ:—

๑. แถว สินธิพงศ์
๒. ชัฏ พหลโยธิน
๓. บัญญัติ บุณยปรัตยุษ
๔. จิตตเสน บุนนาค
๕. ทองหล่อ นุ่มทองคำ
๖. ทองสุก อ้นนาค
๗. จ้ว สงวนสัตย์
๘. สุนทร คงถาวร
๙. สำราญ จันพลา
๑๐. สมศักดิ์ บุรณศิริ
๑๑. แจ่ม ศรีภมร

จันทน์ขาว อรุณสิทธิ์

ผู้บันทึก

* * *

ฟุตบอลล์รุ่นใหญ่

การกีฬาของโรงเรียนปีนี้ นอกจากจะส่งฟุตบอลล์รุ่นกลางไปแข่งขัน จนได้โล่ห์เป็นกรรมสิทธิ์ และส่งนักเรียนเข้าแข่งขันกรีฑาในวันฉลองรัฐธรรมนูญแล้ว ยังได้ส่งทีมฟุตบอลล์รุ่นใหญ่เข้าแข่งขันชิงถ้วยของกรมศิลปากร เพื่อเก็บเงินบำรุงสาขาหอสมุดแห่งชาติประจำจังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย ในการแข่งขันครั้งนี้ มีทีมต่างๆ ส่งชื่อเข้าแข่งขันรวม ๔ ทีม คือ :—

๑. สโมสรนักเรียนเก่ายุพราชวิทยาลัย.

๒. คณะอำเภอบ้านแม เชียงใหม่.

๓. สโมสร นักเรียนเก่า ปรินส์รอแยลวิทยาลัย (ส.น.ป.).

๔. คณะแม่โจ้.

ผลที่สุดคณะแม่โจ้เป็นทีมชะนะเลิศ ได้ถ้วย ของ กรม ศิลปากร ไว้ เป็น เกียรติยศ และผู้เข้าแข่งขันได้รับเข็มกลัดเนักไท มีรูปฟุตบอลล์เป็นรางวัลส่วนตัวอีกคนละอัน.

การแข่งขันเริ่มแต่วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน โดยจัดให้พบกันทุกๆ ทีมเป็นรอบนับคะแนน ในรอบนี้ ปรากฏว่า ส.น.ป. ได้ ๖ คะแนน แม่โจ้ได้ ๔ คะแนน บ้านแมได้ ๒ คะแนน และยุพราชฯ ไม่ได้คะแนนเลย ดังนั้นทีมแม่โจ้ จึงได้เข้าชิงถ้วยกับทีม ส.น.ป.

ผลของการแข่งขันระหว่างทีมแม่โจ้กับทีมต่างๆ มีดังนี้ :—

วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน แม่โจ้—ยุพราชฯ ฝ่ายแม่โจ้ชะนะ ๓ ประตูต่อศูนย์ การเล่นวันนี้ เป็นไป ด้วยความ เรียบร้อยกว่าทุกๆ ครั้ง ที่ทีมแม่โจ้ ได้เคยเล่นกับทีมยุพราชฯ ในปีแล้วๆ มา.

วันที่ ๒๗ แม่โจ้—บ้านแม ทีมแม่โจ้ชะนะ ๒—๑ การเล่นนี้เป็นไปอย่างปกติ ผู้เล่น ฝ่ายแม่โจ้ ต้อง ทำ หน้าที่ของตน เต็มที่ และน่าตื่นเต้น เพราะถ้าแพ้ ก็จะไม่มีโอกาสเข้ารอบชิงถ้วยได้.

วันที่ ๗ ธันวาคม แม่โจ้—ส.น.ป. ฝ่ายแม่โจ้ปราชัย ๑—๖ ทั้งนี้เพราะฝ่ายเราได้ใช้คนสำรองเล่นเกือบทั้งชุด เพื่อต้องการออมกำลัง มิให้เจ็บ ป่วย จะได้ สู้กับ ทีม ส.น.ป. ในวันชิงถ้วยได้อย่างเต็มฝีเท้า การแข่งขันนี้จึงไม่สำคัญนัก ฝ่ายแม่โจ้จะแพ้

หรือชะนะ ผลก็เป็นอย่างเดียวกัน คือต้องไปชิงในวันที่ ๑๕ ธันวาคม วันนี้ฝ่ายแม่โจ้ถูกตำหนิจากผู้ดูเล็กน้อย เพราะผู้ดูหวังจะได้ดูฟุตบอลล์ทีมฝีเท้าดีทั้งคู่ แต่กลับตรงกันข้าม คือฝ่าย ส.น.ป. ทำได้ทำเอา โดยฉะเพาะผู้ที่เล่นพะนันขันต่อ และ เคยเชื่อฝีเท้าแม่โจ้ก็พลอยเสียไปมากในวันนี้.

วันที่ ๑๕ ธันวาคม ในที่สุดวันสำคัญก็มาถึง ทีมแม่โจ้พบกับทีม ส.น.ป. อีกครั้งหนึ่ง มีผู้ไปชมการแข่งขันครั้งนี้มากกว่าปกติ เพราะคาดว่าต้องได้ดูการแข่งขันที่น่าตื่นใจเป็นแน่ และการณ์ก็ได้เป็นไปดังที่คนทั้งปวงคาดไว้ คือการแข่งขันครั้งนี้น่าชมยิ่งนัก ครึ่งเวลาแรกของการแข่งขันต่างฝ่ายต่างรุกและรับ แต่ก็ทำประตูกันไม่ได้เลย ในครึ่งหลังฝ่ายแม่โจ้พยายามรุกขึ้นไปจนกระทั่งผู้เล่นหมายเลข ๓ ของเรามีโอกาสทำได้หนึ่งประตู จากนั้นฝ่าย ส.น.ป. ก็ได้พยายามแก้ แต่ไม่สำเร็จ เพราะแนวหน้าของเขามาติดอยู่เพียงแนวหลังที่เข้มแข็งของเรา คือ ครูใช้และครูบุญชัก แม้ในบางครั้งผ่านแนวหลังไปได้ ก็ต้องหยุดเพียงหน้าประตู ไม่อาจจะพาลูกให้ล้ำเส้นประตูไปได้ ครั้นจวนจะหมดเวลา ฝ่ายแม่โจ้ถูกทำโทษที่จุดเส้นโทษ ๑ ครั้ง แต่ฝ่าย ส.น.ป. คงตื่นเกินไปในการหวังจะได้ประตู จึงยิงลูกบอลล์ข้ามประตูไปเสีย ฉะนั้นเมื่อหมดเวลา ฝ่ายแม่โจ้จึงเป็นฝ่ายชะนะเด็ดขาด.

ข้าหลวงประจำจังหวัด ได้มาชมการแข่งขันครั้งนี้ตลอดเวลา และเป็นผู้แจกพวงมาลัยให้ผู้เล่นทั้งสองฝ่ายรวมทั้งของรางวัลของฝ่ายชะนะด้วย ครั้นแล้วท่านได้กรุณาให้โอวาทแก่นักฟุตบอลล์ด้วย ส่วนถ้วยรางวัลนั้นกรมศิลปากรยังทำไม่เสร็จ จึงมิได้รับในวันนั้น.

รายนามผู้เข้าแข่งขันฟุตบอลล์รุ่นพิเศษนี้

๑. สนิท ปุตระเศรณี
๒. จำนวน เมษมัต
๓. ครูกวง กันภัย
๔. ตุ่ม ทับทิมทอง
๕. กมยา บุณยเกตุ
๖. แล ทิพยกลิน
๗. ไสว บุณยปรัตยุษ
๘. บุญอยู่ หาญสมุทร
๙. ครูใช้ ชัยฉ่ำ

๑๐. ครูบุญชัก ประดิษฐ์กุล
๑๑. แผ่พิช เทพหัสดิน ณอยุธยา.

ผู้เล่นที่ได้รับความชมเชยและยกย่องเป็นพิเศษจากผู้ดู คือ ประดู, เลข ๒, เลข ๔ และเลข ๗.

ใช้ ชัยฉ่ำ ผู้บันทึก

* * *

งานกรีฑาเชียงใหม่

เนื่องในงานฉลองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม

วันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๐

งานกรีฑาของจังหวัดเชียงใหม่กำหนดมีในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ทุกปี เพื่อเป็นการรื่นเริงในวันสำคัญของชาติ ทุกปีโรงเรียนเราได้ส่งนักเรียนเข้าแข่งขัน แต่โดยเหตุที่รางวัลสำหรับโรงเรียนที่คณะกรรมการจัดให้มีนั้นเป็นโล่ห์เพียงโล่ห์เดียว ให้นับคะแนนรวมรุ่นเล็กที่สุด รุ่นเล็ก รุ่นกลาง โรงเรียนใดได้คะแนนรวมทั้งสามรุ่นนี้เป็นเยี่ยมจึงจะได้โล่ห์ไว้เป็นเกียรติยศ ส่วนนักเรียนในโรงเรียนเรานั้นโดยมากเป็นนักเรียนรุ่นกลางและรุ่นใหญ่ ไม่มีเด็กรุ่นเล็กและรุ่นเล็กที่สุด คะแนนที่ได้ทุกปีมาจึงสู้โรงเรียนอื่นไม่ได้ แม้กระนั้น เราก็คงส่งนักเรียนเข้าแข่งขันเพื่อกีฬาและเพื่อชื่อเสียงของโรงเรียน.

ถ้าจะว่าถึงการกรีฑารุ่นกลางและรุ่นใหญ่แล้ว โรงเรียนเราเคยชะนะอย่างงามเกือบทุกปี ถ้าคณะกรรมการจัดให้มีโล่ห์หรือถ้วยรางวัลประจำรุ่นแล้ว ก็จะเป็นการส่งเสริมการแข่งขันกรีฑาของนักเรียนได้มาก.

ในปีนี้ โรงเรียนเราได้ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันเช่นเคย ผลนั้นปรากฏดังนี้ :—

รุ่นเล็ก

๑. วิ่งสวมกระสอบทาง ๘๐ เมตร ประคอง ศรีเกต ได้ที่ ๓.

๒. วิ่งเร็วทาง ๘๐ เมตร

ประคอง ศรีเกต ไม่ชะนะเลย.

ประคอง เป็นนักเรียนคนเดียวในโรงเรียนที่วัดได้ขนาดรุ่นเล็ก แต่ก็วิ่งสู้เด็ก ๆ ไม่ได้.

รุ่นกลาง

๑. วิ่งเร็วทาง ๑๐๐ เมตร

ประวัติ สายทองสุก ได้ที่ ๑.

๒. วิ่งข้ามรั้วทาง ๘๐ เมตร

ทองเกิน พูเหลือ. ได้ที่ ๒.

๓ วิ่งผลัดทางตรง ๑๐๐ เมตร

ประวัติ สายทองสุก แถว สินธิพงศ์ ทองหล่อ นุ่มทองคำ สงวน รัตนพันธุ์ บึง พิมพิสาร เกื้อ อนุเคราะห์ ได้ที่ ๒

๔. วิ่งผลัดรอบสนาม คนละ ๒๐๐เมตร

ประวัติ สายทองสุก แถว สินธิพงศ์ ทองหล่อ นุ่มทองคำ แผ้ว ดิษฐอินทร์ ชะนะที่ ๑.

๕. วิ่งทนทาง ๔๐๐ เมตร

ประวัติ สายทองสุก ได้ที่ ๒.

รุ่นใหญ่

๑. วิ่งเร็วทาง ๒๐๐ เมตร

ตุ่ม ทับทิมทอง ชะนะที่ ๑.

๒. วิ่งข้ามรั้วทาง ๑๐๐ เมตร

ศิลา ฉายานนท์ ชะนะที่ ๒.

๓. วิ่งทนทาง ๘๐๐ เมตร

ประวิทย์ สายทองสุก ไม่ชะนะเลย.

๔. วิ่งทนทาง ๑,๕๐๐ เมตร โรงเรียนหนึ่งส่งเข้าวิ่งได้ ๓ คน

ประจวบ สุภามาลา ชะนะที่ ๒

สำราญ เสน่หา ชะนะที่ ๓.

๕. กะโดดไกล

ปลื้ม รังสิยานนท์ ชะนะที่ ๑.

๖. กะโดดสูง

บุญเสริม มกรครรภ์ ชะนะที่ ๑.

๗. กะโดดค้ำ

พ่วง สุวรรณชาดา ชะนะที่ ๓.

ผู้ชะนะในการกรีฑานี้ คือผู้ที่ได้ที่ ๑ ถึงที่ ๓ ได้รับรางวัลเป็นส่วนบุคคล รางวัลนั้นส่วนมากเป็นเครื่องใช้และเครื่องเรียน.

ข่าวโรงเรียน

ผู้จากไป

ในขวบปีนี้โรงเรียนได้เสีย คนดีไปถึง ๒ คน แทบจะกล่าวได้ว่าเป็นการเสียครั้งใหญ่อันไม่เคยปรากฏในประวัติของโรงเรียนเลย โรงเรียนเรามีความเจริญ นักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี ครูมาใหม่ทุกปี แต่ครั้นแล้วการณ์อันไม่มีใครคาดถึงก็ปรากฏขึ้น ชั่วระยะเวลาห่างกัน ๑ เดือนเราก็เสียคนดีไปถึง ๒ คน นักเรียนและครูทุกคนในโรงเรียนย่อมเศร้าใจเมื่อทราบข่าวนี้ ป่วยการกล่าวไปไย สิ่งใด เสียไป แล้ว ย่อม เสียไปแล้ว ในเมื่อโลกธรรม ๘ ยังหมุนเวียนอยู่ ตราบนั้นเราก็ไม่อาจจะหลีกพ้นได้ เราเคยมีสุขมิวันหนึ่งวันใดเราก็ต้องมีทุกข์ เมื่อท่านทั้งสองได้จากเราไปแล้ว เราก็ได้แต่จะอวยพรภาวนาให้ท่านได้สุขสบายเท่านั้น.

* * *

รศ นิลแก้ว พนักงานพยาบาลประจำโรงเรียน เป็นคนแรกที่จากพวกเราไปในปีนี้ เราไม่จำเป็นจะต้องทราบว่าเหตุไรท่านจึงจากเราไป เพราะนั่นเป็นเรื่องส่วนตัวของท่าน ทุกคนย่อมทำงานเพื่อให้งานเจริญ แต่ถ้าผู้นั้นมีเรื่องคับใจจนไม่อาจทำ

ต่อไปได้ ก็มีทางเดียวที่ควร คือลาออกเสีย ยอมตนทนลำบากดีกว่าให้งานในหน้าที่ต้องเสื่อมเสียเพราะไม่มีกำลังใจจะ ทำให้ดีได้ รศ นิลแก้ว สำนึกความสำคัญนี้เป็นอย่างดี จึงได้ยื่นใบลาออกจากราชการ และได้รับคำสั่งให้ออกตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ศกนี้ นี่แหละ "คับที่อยู่ได้ คับใจอยู่ยาก."

บุรุษพยาบาลผู้นี้ย้ายมาจากโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมโนนวัด นครราชสีมา เมื่อต้นปี ๒๔๗๘ ท่านทำหน้าที่บุรุษพยาบาลของโรงเรียน จัดการสุขาภิบาลทั่วไป สอนวิชาสรีรศาสตร์ สุขวิทยา และการสุขาภิบาลโรงเรียน ทั้งยังมีหน้าที่พิเศษคือ ลงห้วยพร้อมกับนักเรียนเพื่อทำการปราบหญ้าตามลำห้วยมิให้ยุงกันปล่องวางไข่ได้ บางครั้งท่านจะต้องถูกปลุกให้ลุกขึ้นในกลางดึกเมื่อนักเรียนป่วย และต้องไปจ่ายยาในเวลานั้น ท่านทำงาน "คุ้ม" หรืออาจจะ "เกิน" รายได้อันน้อยที่ท่านได้รับ แต่นั่นแหละ วิสัยคนรักงานและหวังความเจริญส่วนรวม ท่านจึงเต็มใจทำทุกอย่าง และผลของงานที่ท่านทำทุกคนน่อมซึมทราบได้ดีอยู่แล้ว.

คณะครูได้จัดให้มีการเลี้ยงส่ง เมื่อคืนวันที่ ๗ ตุลาคม และท่านอาจารย์ใหญ่ได้ให้ซองบุหรี่เงินกมเป็นที่ระลึก ๑ ซอง.

* * *

คนที่ ๒ ที่จากพวกเราไปเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน คือ ขุนจรรยาวิจารณ์ (อุ่น บุรณะบุตร์) ท่านมารับตำแหน่งอาจารย์ผู้ปกครองโรงเรียนเราเมื่อต้น

พ.ศ. ๒๔๗๘ ท่านทำงานฝ่ายธุระการทุกอย่าง ทำหน้าที่ผู้แทนผู้ปกครองเด็กโดยแท้ เช่น ดูแลทุกข์สุข อนุญาตให้ลา มีเรื่องอะไรปรึกษากันได้ นักเรียนทุกคนรัก นับถือ เชื่อฟัง และยำเกรง นอกจากหน้าที่ดังกล่าวแล้วท่านยังสอนวิชาจรรยาแก่นักเรียนทุกชั้น และสอนได้อย่างดีเยี่ยมเสียด้วย ฉะนี้แล้วจะไม่ให้เราเสียใจและเสียดายอย่างไรได้เมื่อท่านต้องจากพวกเราไป กระทรวงธรรมการได้สั่งปลดท่านเสียแล้วเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ฐานรับราชการมานาน.

ข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องกล่าวให้มากกว่านี้ถึงคุณความดีของท่าน เพราะบรรดานักเรียนและครูย่อมตระหนักในน้ำใจอันดีงามของท่านอยู่แล้ว มีครูน้อยคนนักที่เด็กจะรักด้วยกลัวด้วย เด็กรักครูใจดี แต่ก็ไม่กลัวใจครูดี เด็กกลัวครูใจร้าย เด็กก็ไม่รักครูใจร้าย อาจารย์ผู้ปกครองของเรามีคุณวุฒิพิเศษที่ทำให้เด็กรักด้วยกลัวด้วย ท่านมีดีอะไรหรือจึงเป็นได้เช่นนั้น ถ้าจะกล่าวตามความเห็นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าอยากกล่าวเพียงสั้น ๆ ว่า "ท่านมีใจเป็นนักเลงพอ."

นักเรียนที่ได้เคยเรียนกับท่านมา เชื่อว่ายังคงจำคำสั่งสอนของท่านได้ดี แต่เพื่อที่จะให้นักเรียนได้ซึ้งในคำของท่านเป็นครั้งสุดท้าย จึงขอนำข้อความบางตอนที่ท่านได้เขียนไว้ในหนังสือแม่โจ้ ๒๔๗๙ มาให้เห็นอีกดังนี้ "..... ถ้าผู้ใดหมั่นขยันต่อกิจการของตนมาก ผลที่ได้รับก็มาก ถ้าขยันน้อยก็ได้รับน้อย ฉะนั้นจึงขอสรุปความว่า เราต้องเป็นคนจริง ทำจริง."

คณะครูได้จัดให้มีการเลี้ยงส่งท่านอาจารย์ผู้ปกครองเมื่อค่ำวันที่ ๒๙ ตุลาคม และได้ร่วมใจกันซื้อของที่ระลึกให้ คือ ขันน้ำพร้อมทั้งพานรอง ทำด้วยเงินแท้ขนาดใหญ่ ฝีมือเชียงใหม่ เพื่อเตือนให้ท่านระลึกอยู่เสมอว่า ครั้งหนึ่งท่านได้มารับราชการในจังหวัดนี้ และต้องจากไปในท่ามกลางความอาลัยของคณะครูและนักเรียน.

* * *

ผู้มาใหม่

กิจการของโรงเรียนดำเนินไปในทางก้าวหน้า นักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี การก่อ

สร้างมีเพิ่มเติมเสมอ และผู้ที่จะช่วยดำเนินงาน ย่อมต้องเพิ่มขึ้นเป็นธรรมดา ตั้งแต่ปลาย พ.ศ. ๒๔๗๙ และในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ โรงเรียนเราได้ครู อาจารย์ และพนักงานพยาบาลเพิ่มขึ้น คือ:—

๑. ครูกวง กันภัย ป.ม.ก. ย้ายมาจากโรงเรียนฝึกหัดครูมูล จังหวัดเพ็ชรบุรี มาถึงโรงเรียนนี้เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ ครูกวงเป็นนักเรียนในโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมบางสะพานใหญ่ และเป็นศิษย์ โดยตรงของพระช่วงเกษตรศิลปการ อาจารย์ใหญ่ในปัจจุบันของเรา ฉะนั้นท่านอาจารย์ใหญ่จึงดีใจที่ได้ศิษย์ของท่านมาร่วมงานอีกผู้หนึ่ง ครูกวงออกทำงานในโรงเรียน กสิกรรม มาเป็นเวลานาน จึงหวังได้ว่า ท่านคงจะถ่ายความรู้ในวิชาแผนกนี้ให้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี.

๒. ครูสุขุม จันทวัฒน์ ป.ม. ย้ายมาจากโรงเรียน ประจำอำเภอ ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ มาถึงโรงเรียนวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ครูสุขุมเป็นครูฝ่ายวิชาสามัญ ได้ช่วยสอนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และสุขวิทยา เราหวังในความร่วมมือของท่านว่า ท่านคงช่วยนักเรียนกสิกรรมให้มีพื้นความรู้ทางวิชาสามัญได้เป็นที่พอใจ.

๓. นายทิพย์ สิทธิ ประกาศนียบัตรพยาบาล มารับหน้าที่พนักงานพยาบาลประจำโรงเรียนแทน นายรศ นิลแก้ว ที่ขอลาออก และทางการอนุญาตให้ออกได้แล้ว ท่านผู้นี้ได้เคยเป็นนักเรียนอบรมผู้ช่วยแพทย์ของจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเสร็จการอบรมแล้วได้รับบรรจุเป็นผู้ช่วยแพทย์ประจำโรงพยาบาลเทศบาลนครเชียงใหม่ ท่านได้หาความชำนาญในทางปฏิบัติงานรักษาพยาบาลมาแล้วมาก จึงหวังว่า ท่านคงจะช่วยพวกเราในคราวเจ็บป่วยได้ดี.

๔. อาจารย์จรัส สุนทรสิงห์ B. Sc. (Agri) (Philippines) มาถึงโรงเรียนวันที่ ๓๑ ขันวาคม ในที่สุดอาจารย์ผู้เคยร่วมมือในการก่อสร้างโรงเรียนกสิกรรมในสยามก็ได้มาร่วมงานกับเราอีกทีแม่โจ้ ตั้งแต่กลับจากฟิลิปปินส์ อาจารย์จรัสได้ขลุกอยู่กับงานกสิกรรมมาจนบัดนี้ นับว่าเป็นผู้

ชำนาญงานกสิกรรมได้ดีผู้หนึ่ง และท่านได้แต่งตำราชีววิทยาไว้เล่มหนึ่ง ซึ่งแพร่หลายไปแล้วในหมู่นักเรียน ก่อนที่อาจารย์จรัสจะมาแม่โจ้ ท่านเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมวิสามัญเกษตรกรรม โนนวัด นครราชสีมา.

เราแน่ใจว่า อาจารย์จรัสจะมีพระคุณแก่นักเรียนในทางช่วยเผยแพร่ความรู้ทางกสิกรรมให้ เรามั่นใจว่า ท่านจะช่วยปั้นนักเรียนของเราให้เป็นกสิกรที่แน่นในทางหลักวิชาและทางปฏิบัติ เราภูมิใจที่ได้ท่านมา เราเต็มใจรับรองท่านให้สมกับความตั้งใจของท่านที่มาร่วมงานกับเรา.

๔. อาจารย์ถวิล สุริยนต์ ป.ม., อ.บ. ย้ายมาจากโรงเรียนมัธยมหอวังแห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ถึงโรงเรียนวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ศกนี้ อาจารย์ถวิลเป็นอาจารย์ฝ่ายวิชาสามัญ ได้มาช่วยสอนวิชาครูสามัญ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ แก่นักเรียนทั้งแผนกฝึกหัดครู และแผนกวิสามัญเกษตรกรรม.

เมื่อโรงเรียนเราได้ครูอาจารย์ที่มีความรู้ดีเช่นนี้มาอีก จึงหวังได้ว่าพื้นความรู้ของนักเรียนทางสามัญคงดีขึ้นมาก จะได้นำไปประกอบการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเมื่อสำเร็จการศึกษาในโรงเรียนไปแล้ว.

๕. อาจารย์โชค สุคันธวณิช ป.อ. เดิมเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประจำจังหวัดพิษณุโลก มาถึงโรงเรียนวันที่ ๑๘ ธันวาคม เนื่องจากโรงเรียนเราต้องการให้พื้นความรู้ทางสามัญศึกษาของนักเรียนเข้าสู่ระดับที่ดีเลิศ จึงได้ขอครูสามัญเพิ่มขึ้นอีก กระทรวงเห็นชอบด้วย จึงส่งอาจารย์โชคมาให้เรา ท่านผู้นี้ได้รับการศึกษามาจากประเทศอังกฤษ ท่านเรียนมาในทางวิทยาศาสตร์และคำนวณ ฉะนั้นจึงได้มาช่วยสอนวิชาแผนกนี้ในโรงเรียนเรา.

* * *

คณะกรรมการจัดทำหนังสือประจำปีแม่โจ้ได้มอบหมายให้ข้าพเจ้าเป็นผู้เขียนข่าวโรงเรียนตลอดขวบปีนี้ ข้าพเจ้ารับทำด้วยความเต็มใจ แต่ข่าวโรงเรียนที่ได้รวบรวมแต่ต้นปีมานั้นเป็นข่าวนานแล้ว ไม่ใช่ข่าวสด รสชาติย่อมจืดชืดไปบ้าง แต่อย่างไรก็ดี ข่าวเหล่านี้ยังพอจะเป็นเครื่องให้เรารำลึกถึงความหลังอันสดชื่นได้บ้าง

ข้าพเจ้าขอรวบรวมข่าวโรงเรียนตั้งแต่ต้นปี เป็นรายเดือนมาเสนอให้ทราบ ดังต่อไปนี้:—

เดือนพฤษภาคม

วันที่ ๑ โรงเรียนเริ่มประกาศรับนักเรียน นักเรียนที่โรงเรียนประกาศรับแล้วเดินทางมาสู่โรงเรียนเรื่อย ๆ นักเรียนที่โรงเรียนรับไว้นั้นมี ๒ แผนก คือ:—

๑. แผนกนักเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม รับจากผู้ที่สำเร็จวิชาครูมูลกสิกรรม หรือผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๖ ของกระทรวงธรรมการ นักเรียนแผนกนี้จะต้องมาในนามของจังหวัดต่างๆ ที่กระทรวงกำหนดไว้รวม ๕๐ จังหวัด แต่บางจังหวัดไม่อาจจะหานักเรียนส่งมาได้ โรงเรียนก็ได้รับจากผู้ที่มาสมัครด้วยตนเองไว้บ้าง นักเรียนแผนกนี้เรียนอีก ๒ ปี เมื่อสำเร็จจะได้รับประกาศนียบัตรประโยคครูประถมกสิกรรม (ป.ป.ก.).

๒. แผนกนักเรียนมัธยมวิสามัญเกษตรกรรม รับจากผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๕ ของกระทรวงธรรมการ นักเรียนแผนกนี้จะต้องเรียนอีก ๕ ปี เมื่อสำเร็จตามหลักสูตรของโรงเรียนจะได้รับประกาศนียบัตรมัธยมบริบูรณ์แผนกเกษตรกรรม.

วันที่ ๑๑ ครูสุขุม จันทวัฒน์ มาถึงโรงเรียน.

วันที่ ๑๗ เป็นวันเปิดเรียน อาจารย์ใหญ่นำนักเรียนที่สอบได้ไปขึ้นชั้นใหม่ และนำนักเรียนที่เข้าใหม่ให้เข้าชั้น ทุกชั้นจดตารางสอน และจดรายชื่อ หนังสือเรียนประจำปี แล้วกลับบ้านพักเพื่อทำความสะอาดบ้านและบริเวณบ้าน เป็นการร่วมสามัคคีรสระหว่างนักเรียนในบ้านเป็นครั้งแรก.

วันที่ ๑๘ เริ่มเรียนเป็นปกติ.

วันที่ ๒๔—๒๕—๒๖ โรงเรียนปิดเนื่องในวันวิสาขบูชา.

วันที่ ๒๗ วันสำรวจสำมะโนครัว ปลัดอำเภอสันทรายได้มาสำรวจสำมะโนครัวในโรงเรียน เหตุการณ์ได้เป็นไปโดยเรียบร้อย.

* * *

เดือนมิถุนายน

วันที่ ๗ วันนี้เป็นวันกำหนดงานให้ครู

ประจำปี การที่โรงเรียนกำหนดวันนี้เพราะเหตุว่าวันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ เป็นวันปฐมฤกษ์เปิดโรงเรียน ฝึกหัดครูประถมกสิกรรมที่แม่โจ้ คือโรงเรียนเรานี้ โรงเรียนจึงรับวันนั้นว่าเป็นวันสำคัญ และเป็นวันมงคลของโรงเรียนสืบมาทุกปี.

งานไหว้ครู พ.ศ. ๒๔๘๐ มีกำหนดงานดังนี้ :—

๖.๓๐ น. การแย่งธงโรงเรียน นักเรียนใหม่แย่งธงจากนักเรียนเก่า.

๘.๐๐ น. สวดมนตร์และทำพิธีไหว้ครู.

๙.๓๐ น. อาจารย์ใหญ่ให้โอวาท แล้วสรรเสริญพระบารมี.

(หยุดพัก)

๑๑.๐๐น. พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนตร์ แล้วฉันเพล.

(หยุดพัก)

๑๗.๐๐น. ฟุตบอลระหว่างนักเรียนครูและนักเรียนเกษตร.

๑๙.๐๐น. ประชุมนักเรียนทั้งโรงเรียน ผู้แทนนักเรียนเก่ากล่าวต้อนรับนักเรียนใหม่ ผู้แทนนักเรียนใหม่กล่าวตอบ.

๑๙.๓๐ น. แสดงการเล่นเบ็ดเตล็ดของนักเรียน.

๒๓.๐๐ น. สรรเสริญพระบารมี.

(รับประทานอาหารว่าง)

การแย่งธงโรงเรียนนั้นเป็นประเพณีที่โรงเรียนได้จัดให้มีตั้งแต่ปีแรก มีความมุ่งหมายจะให้นักเรียนใหม่ผู้ที่ยังไม่เคยคุ้นเคยกันมาแต่ก่อนได้มีโอกาสร่วมกำลังกาย กำลังใจ กำลังความสามัคคี เข้าแย่งธงของโรงเรียน (สีเขียว ขาว เหลือง มีรูปพระพิรุพประทับยืนบนหลังนาค อยู่ตอนกลาง) ซึ่งนักเรียนเก่านำไปแขวนไว้บนต้นไม้ และรักษาไว้อย่างแข็งแรง อีกประการหนึ่งเพื่อให้นักเรียนใหม่รู้ว่า การที่ตนจะเข้าไปอยู่ใต้ร่มธงของผู้อื่น หมายว่าจะเข้าเป็นพวกเดียวกันได้ จะต้องแสดงความสามารถให้เขาเห็นเสียก่อน โดยปกติ นักเรียนใหม่ไม่อาจจะแย่งได้ เพราะนักเรียนเก่ารักษาไว้อย่างมั่นคง เมื่อทรมานให้อ่อนกำลังจนเหนื่อยหอบ จึงค่อยผ่อนให้แย่งไปได้ ครั้นแล้วก็รวมร้องเพลงแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน บทเพลงนั้นมีว่า :—

"แม่โจ้ ชโยพวกเรา ใหม่เก่าเราชโย
ช่วยกันโห่ เพื่อแม่โจ้ของเรา.

(รับ) คณะเราไม่ยอมให้ด้อยถอยลง
ต่ำเราต้องค้ำให้สูงจรุงศรี
เขียวขาวเหลืองอยู่ที่ใดชัยต้องมี
เขียวขาวเหลืองสามสีนี้คือดวงใจ
เชื่อเถิด เชื่อเถิด เราไม่ให้ต่ำลง
เชื่อเถิด เชื่อเถิด เราก้าวหน้าตรงไป
จรรยา วิชา และกีฬาใด ๆ
เราต้องประคองเอาไว้ในระดับที่ดี."

การแย่งชงนี้ เป็น การต้อนรับ นักเรียนใหม่อย่างถึงใจ ทีเดียว เพราะ ปรากฏว่าหลายคนเสื้อขาดไม่มีชิ้นดี ล้มลุกคลุกคลานบอบช้ำ (แต่ไม่ถึงกับมีอันตราย) ทุกคนรื่นเริงแจ่มใสเพราะได้ร่วมสามัคคีรส สมดังเพลงท่านองโอลด์แลงไซน์ของเก่าที่ว่า :—

"สามัคคีนี้แหละต้าเถิศ
จักชูชาติเชิดพระศาสนา
สยามรัฐจักวัฒนาปรา—
กฏเกียรติฟุ้งเฟื่องกระเดื่องแดนดิน
(รับ) อันความกลมเกลียว
กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงค์จงใจ
จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี"

วันที่ ๑๐ ผู้ช่วย แพทย์ หน่วยไข้จับสั่นประจำจังหวัดเชียงใหม่ ๒ นาย คือ นายก้าว แก้วทอง และนายประเสริฐ ได้มาช่วยสำรวจลูกน้ำ ตามแหล่ง ต่าง ๆ ในโรงเรียน แล้ว รายงานให้ โรงเรียน ทราบ โรงเรียนได้จัดการหลายอย่าง เพื่อป้องกันการเกิดของลูกน้ำ อันจะนำเชื้อไข้จับสั่นมาสู่นักเรียน เช่น ถมที่ลุ่ม ลอกเหมืองให้สะอาด มิให้ยุงวางไข่ได้ ทั้งนี้เป็นความกรุณาของหลวงอายุรกิจโกศล สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนขอขอบพระคุณไว้ในที่นี้ด้วย.

วันที่ ๑๒ หลวงอายุรกิจโกศล และนายแพทย์อุทัย สนธินันท์ ได้มาตรวจร่างกายเด็กทุกคน และจะได้มาตรวจเช่นนี้ทุกเดือนไป การตรวจเช่นว่านี้ โรงเรียนได้ขอความช่วยเหลือ จากสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่เป็นพิเศษ เพื่อประโยชน์ในทางสุขภาพของนักเรียน เพื่อได้ตรวจพบว่านักเรียนคนใดมีโรคก็ได้จัดการรักษาเสียแต่

ต้นมือ ทั้งเป็นการคอยตรวจตรามิให้นักเรียนไปรับโรคร้ายแรงน่ารังเกียจมาสู่ตนได้.

วัน ๑๗–๑๘–๑๙ นักเรียนแผนกฝึกหัดครูปีที่ ๒ ไปเรียนพฤกษศาสตร์จากของจริงบนเขาอดปุย เชียงใหม่ อาจารย์พนมเป็นผู้นำและเป็นผู้สอน ครูจันทน์ขาวสมทบเป็นผู้ช่วยควบคุม.

วันที่ ๒๕ โรงเรียนปิดเนื่องในวันคล้ายวันเปลี่ยนการปกครองของสยาม ปีนี้เป็นปีแรกที่คณะรัฐมนตรีปรึกษาลงมติให้ปิดที่ทำการรัฐบาลเพื่อเป็นที่ระลึกในวันสำคัญวันหนึ่งของสยามเรา.

* * *

เดือนกรกฎาคม

วันที่ ๓ มีการระดมทำความสะอาดบ้านพักนักเรียนและทำความสะอาดบริเวณบ้านนักเรียนทุกบ้านต่างเต็มใจทำ ผลปรากฏว่าทุกบ้านแลดูสะอาดทั้งภายนอกและภายใน.

วันที่ ๘ อาจารย์ใหญ่ออกประกาศพิเศษ คือ :–

"นักเรียนครูปีที่ ๒ มีเวรทำงานกับอาจารย์ใหญ่

เนื่องจากความคุ้นเคยนักเรียนครูปี ๒ กับอาจารย์ใหญ่มีน้อย อาจารย์ใหญ่ต้องการให้นักเรียนครูปี ๒ มีเวรมารายงานตัว และทำงานกับอาจารย์ใหญ่ทุกเช้าและทุกเย็น (เวลางาน) คือเวลาเช้า ๑ นาย เวลาเย็น ๑ นาย ให้ครูรีบจัดเวรโดยไม่ขลุกขลักทางงานหมวด.

ทั้งนี้เริ่มแต่วันที่ ๑๒ เดือนนี้เป็นต้นไป"

เมื่อนักเรียนครูปีที่ ๒ ได้ไปทำงานกับอาจารย์ใหญ่ตามประกาศนั้นแล้ว นักเรียนได้ผลมาก คือหัดกิริยาท่าทางเมื่อเข้าหาผู้ใหญ่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย หัดเป็นผู้รับใช้โดยแคล่วคล่องว่องไว ทั้งได้มีโอกาสดูงานบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน นักเรียนเหล่านี้จะต้องออกไปเป็นครูในเวลาต่อไป เมื่อได้เห็นวิธีปฏิบัติงานมาบ้างแล้ว

ย่อมเป็นผู้ได้รู้มากเห็นมาก อาจปฏิบัติงานด้วยตนเองในภายหน้าให้สำเร็จไปด้วยดี.

วันที่ ๑๐ นายเล่งเสียน พันธุเศรษฐ์ หัวหน้าผู้ตรวจการ เทศบาลประจำจังหวัดเชียงใหม่ ได้มาแสดงปาฐกถาเรื่องการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญให้นักเรียนและครูในโรงเรียนฟัง นักเรียนได้ความรู้จากปาฐกถานี้มาก.

* * *

เดือนสิงหาคม

วันที่ ๒ นายแพทย์ คำหมื่น เทพมณี และนายอาบ แก้วเสมา มาจากกระทรวงธรรมการ เพื่อตรวจโรคนักเรียนและครูทั้งหมดในโรงเรียน และยังได้ตรวจสถานที่ทุกแห่งของโรงเรียน เพื่อแก้ไขให้เหมาะสมตามหลักสุขวิทยาของโรงเรียนอีกด้วย.

วันที่ ๑๓ มีการประชุมนักเรียนทั้งโรงเรียนเพื่อฟังคำบรรยายของนายแพทย์คำหมื่น นักเรียนได้รู้ถึงค่าของการตรวจโรคเสมอ ๆ และรู้ถึงวิธีป้องกันโรคบางอย่างด้วย.

วันที่ ๑๘ เริ่มการสอบประจำภาคต้น.

วันที่ ๒๖ โรงเรียนปิดภาคต้น ในโอกาสนี้อนุญาตให้นักเรียนที่นายแพทย์ตรวจพบว่ามีโรคในตัวไปรักษาตัวในเวียงได้ตลอดเวลาหยุดเรียน ๑๕ วัน.

* * *

เดือนกันยายน

วันที่ ๓ ข้าหลวงตรวจการธรรมการ คือ หลวงอาจวิชาสรร และหลวงกิตติวาท มาจากกระทรวงธรรมการเพื่อตรวจดูความเรียบร้อยของโรงเรียน ธรรมการจังหวัดได้สมทบในคราวนี้ด้วย.

วันที่ ๑๐ เปิดเรียนภาคกลาง หลังจากการพักผ่อนแล้วเป็นเวลา ๑๕ วัน นักเรียนเริ่มเข้าเรียนและทำงานเป็นปกติ.

วันที่ ๑๗ กระทรวงธรรมการสั่งโอนโรงเรียนนี้ไปขึ้นทางจังหวัดเชียงใหม่ ตามสำเนาคำสั่ง ต่อไปนี้ :—

ที่ ๓๕๒๐๙/๒๕๘๐ กระทรวงธรรมการ

๑๗ กันยายน ๒๕๘๐

เรื่อง โอนโรงเรียนไปขึ้นต่อจังหวัด

จาก อธิบดีกรมศึกษาธิการ

ถึง อาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม

ด้วยกระทรวงธรรมการได้สั่งให้โรงเรียนนี้ขึ้นทางจังหวัดเชียงใหม่แล้ว ฉะนั้นให้โรงเรียนฟังการบังคับบัญชาและติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ขอแสดงความนับถือ

สันธิวิทยาพัฒน์

(รักษาการแทน)

ตั้งแต่เริ่มตั้งโรงเรียนมา โรงเรียนอยู่ใต้บังคับบัญชาโดยตรงของกระทรวงธรรมการเป็นพิเศษจากโรงเรียนทั้งหลายที่อยู่ต่างจังหวัด ครั้นต่อมางานทางฝ่ายธุระการมีมากขึ้น และการดูแลจากกระทรวงก็ไม่ทั่วถึง ฉะนั้นเพื่อให้โรงเรียนได้เจริญยิ่งขึ้น จึงกระทรวงได้สั่งให้โรงเรียนขึ้นตรงต่อจังหวัด ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป คณะกรรมการจังหวัดเชียงใหม่จะได้ควบคุมกิจการของโรงเรียน จึงหวังได้ว่า โรงเรียนเราจะเจริญขึ้นกว่าก่อนเป็นแน่.

วันที่ ๒๐ โรงเรียนปิดเนื่องในงานเฉลิมพระชนม์พรรษา ทางโรงเรียนได้ทำพิธีดังนี้ นักเรียนและครูอาจารย์มาประชุมหน้าโรงเรียนหลังใหญ่ ตั้งพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล มีเครื่องบูชาครบ อาจารย์ผู้ปกครองอ่านคำถวายพระพร นักเรียน ครู และอาจารย์ถวายคำนับ เป็นอันเสร็จพิธี.

* * *

เดือนตุลาคม

วันที่ ๑ นายรศ นิลแก้ว พนักงาน

พยาบาล ประจำโรงเรียนได้รับอนุญาตให้ลาออกจากราชการได้ เพื่อไปประกอบอาชีพส่วนตัว.

วันที่ ๗ วันนี้ อาจารย์ใหญ่ได้ออกประกาศให้ครูทุกคนมีเวรเยี่ยมบ้านนักเรียน ดังสำเนาคำสั่งต่อไปนี้ :—

ประกาศ

เรื่องให้ตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน

ในเวลา ๑๘.๐๐–๒๑.๐๐ น.

เนื่องจากใคร่ให้การเยี่ยมเยียนเด็ก ดูแลความเรียบร้อยในเวลาค่ำคืนตามบ้านนักเรียนมีดียิ่งขึ้น จึงได้วางเวรการเยี่ยมเยียนตามวันข้างล่างนี้ ทั้งนี้มิได้หมายความว่าจะไปก้าวก่ายกับครูบ้านที่มีอยู่แล้ว เป็นแต่ต้องการให้ความเรียบร้อยรัดกุมยิ่งขึ้น และอาจารย์ใหญ่จะได้เยี่ยมเยียนอย่างน้อยอีกสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง ขอครูได้ร่วมใจร่วมงานกันในความเรียบร้อยนี้.

ในปีนี้ นักเรียนของเราได้แบ่งกันอยู่ตามบ้านพักซึ่งมีทั้งหมด ๑๒ บ้าน ทุกบ้านมีครูประจำอยู่เพื่อดูแลความเรียบร้อย แต่อาจารย์ใหญ่ต้องการจะให้เรียบร้อยยิ่งขึ้น จึงได้จัดเวรให้ครูดูแลเป็นพิเศษดังประกาศข้างต้น ยิ่งกว่านั้นอาจารย์ใหญ่ยังยอมตนไปตรวจตราดูแลเองด้วย ความเรียบร้อยที่เรียบอยู่แล้ว จึงเรียบยิ่งขึ้น.

จำนวนบ้านและรายนามครูบ้าน มีดังนี้ :—

บ้าน ๑ ครูเต็ม ศรีเพริศ
บ้าน ๒ ครูดี ธรรมวงศ์
บ้าน ๓ ครูใช้ ชัยฉ่ำ
บ้าน ๔ ครูเชิด มุนิกานนท์
บ้าน ๕ อาจารย์นกุล มฤคทัต
บ้าน ๖ ครูบุญนาค มหาเกตุ
บ้าน ๗ ครูเลื่อน เมฆบังวัน
บ้าน ก ครูบุญชัก ประดิษฐ์กุล
บ้าน ข ครูรื่บ ชาญวิจิตร์
บ้าน ค ครูสุมิ วงศ์จินดารักษ์

บ้าน ง ครูอ่ำ อุ่นใจ

บ้าน จ อาจารย์พนม สมิตานนท์

วันที่ ๑๑ เริ่มกีฬาในโรงเรียน.

วันที่ ๑๓ ทีมฟุตบอลรุ่นกลางของโรงเรียน แข่งขันกับทีมของปรินส์รอแยลวิทยาลัย เราชะนะ ๖ ประตูต่อศูนย์.

วันที่ ๑๖ ข้าหลวงประจำจังหวัดส่งแจ้งความเชิญชวนให้เข้าแข่งขันฟุตบอลล์ เก็บผลรายได้บำรุงสาขาหอสมุดแห่งชาติจังหวัดเชียงใหม่ ในแจ้งความนั้นมีข้อความควรทราบตอนหนึ่งว่า :—

"ด้วยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๗๐ ในขณะที่เจ้าพระยามุขมนตรีเป็นสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลพายัพอยู่นั้น ได้บอกบุญเรี่ยไรเพื่อสร้างหอสมุดสำหรับรวบรวมหนังสือและตำราต่าง ๆ ให้มหาชนได้ค้นคว้าหาความรู้ ไปยังจังหวัดต่างๆภายในมณฑลพายัพเดิม และได้รับความอนุเคราะห์จากปวงชนทั้งหลายช่วยเหลือ บริจาคทรัพย์ จนได้สร้างหอสมุดขึ้นในบริเวณโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย แต่จำนวนเงินที่ได้ในการเรี่ยไรนี้ไม่เพียงพอ จึงสร้างไม่แล้วเสร็จบริบูรณ์ แต่จำเป็นต้องใช้สถานที่ จึงได้ตั้งขึ้นและให้นามว่า "หอสมุดกลางมณฑลพายัพ" ต่อมาได้ขึ้นทะเบียนเป็นสาขาหอสมุดแห่งชาติซึ่งยังดำรงอยู่ณบัดนี้ ส่วนรายได้ของหอสมุดแห่งชาติไม่มีทางหนึ่งทางใดเลยที่จะทนุบำรุงให้สถานที่นี้รุ่งเรืองขึ้นได้ จึงทรุดโทรมลง จังหวัดจึงใคร่จะขอเชิญชวนท่านพี่น้องชาวเชียงใหม่ทั้งหลายช่วยกันบำรุงสาขาหอสมุดแห่งชาติประจำจังหวัดเชียงใหม่ให้เจริญรุ่งเรืองเป็นศรีแก่จังหวัดต่อไป."

โรงเรียนเราได้แสดงความจำนงเข้าแข่งขันฟุตบอลล์ เพื่อสาธารณกุศลรายนี้ด้วยแล้ว.

วันที่ ๑๗ โรงเรียนได้จัดให้มีการตัดผม

โดยไม่คิดราคาขึ้นภายในโรงเรียน นายนุกูล นาราศรี นายนวล พรหมภักดี และนายเที่ยง ชินชุนทด นักเรียนของเราเป็นช่าง ทุกวันจันทร์เวลาเช้าครูจะตรวจดูว่า นักเรียนคนใดผมยาวสมควรจะตัดได้แล้ว ก็รายงานให้ทางโรงเรียนทราบ โรงเรียนก็ออกประกาศให้ผู้นั้นไปตัดผมโดยไม่ต้องเสียสตางค์ ในเวลาบ่ายวันเสาร์และวันอาทิตย์ตลอดวัน ทั้งนี้ได้ช่วยเหลือนักเรียนได้มาก.

วันที่ ๒๒ เวลาค่ำ ได้มีการแสดงการเล่นเบ็ดเตล็ดของนักเรียน เป็นการรื่นเริงภายใน.

วันที่ ๒๓ เป็นวันที่ระลึกถวายบังคมพระบรมรูป พระบิยมหาราช พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โรงเรียนได้ประชุมนักเรียนและครูประกอบพิธีตามควรแก่ประเพณีนิยม.

วันที่ ๒๕ ทีมฟุตบอลล์ รุ่นกลางแข่งขันกับทีมยุพราชวิทยาลัย เสมอกัน

วันที่ ๒๙ ขุนอภิรักษ์จรรยา ธรรมการจังหวัด ได้มาเยี่ยมโรงเรียน และได้ให้โอวาทแก่นักเรียน (อ่านโอวาทของธรรมการจังหวัดที่ได้พิมพ์ในหนังสือนี้แล้ว).

รู้สึกว่า นักเรียนได้รู้จักตนเองขึ้นมากหลังจากการฟังโอวาทนี้ เพื่อสนับสนุนคำของท่านธรรมการจังหวัด จึงขอคัดข้อความตอนหนึ่งจากระเบียบของโรงเรียนมาไว้ในที่นี้ด้วย :—

หน้าที่ของนักเรียน

นักเรียนควรจะรู้จักหน้าที่ของตนไว้ให้ดี ดังย่อ ๆ ต่อไปนี้ :—

ก. รู้จักตัว กล่าวคือ รักษาตัวให้มีอนามัยสมบูรณ์ เพราะนักเรียนต้องทำงานหนัก และรู้จักรักษาตัวไม่ให้แปดเปื้อนไปในทางเสียหาย เช่น รู้จักเกรงกลัวต่อการกระทำผิด.

ข. รู้จักรับผิดชอบต่อการงานที่ครูมอบให้ทำ และที่ผู้ปกครองได้ไว้ใจว่านักเรียนคงไม่เหลวไหล จึงได้ส่งมาเล่าเรียนที่นี่อันห่างไกลความดูแลของท่าน.

ค. มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ มีบิดา มารดา ครู อาจารย์ เป็นต้น ถึงแม้บางครั้งนักเรียนทำผิด ถูกท่านว่ากล่าวตักเตือนก็ต้องรับโทษโดยความเคารพทุกเมื่อ.

ง. นักเรียนต้องรู้จักอดทนทั้งทางกายและทางใจ ไม่เป็นคนฉุนเฉียวโกรธง่าย อย่าเอาแต่น้ำใจของตนเป็นประมาณ เพราะนักเรียนอยู่ร่วมด้วยกันมาก ต้องรู้จักรักใคร่เอาใจเผื่อแผ่แก่กันและกันเป็นอย่างดี.

จ. ต้องรู้จักฐานะของตนว่าเป็นนักเรียน จึงไม่ควรใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายและคิดการเหลือมล้ำเข้าไปในวงของผู้ใหญ่ จะทำให้จิตต์ฟุ้งสร่าน แล้วจะเสียประโยชน์ในการเรียนภายหลัง.

อนึ่ง ควรจำไว้ด้วยว่า ถ้าปีใดนักเรียนได้คะแนนความประพฤติไม่ถึงร้อยละ ๘๐ และคะแนนการงานไม่ถึงร้อยละ ๗๐ นักเรียนจะผ่านชั้นในปีนั้นไม่ได้.

* * *

เดือนพฤศจิกายน

วันที่ ๑ (ก) ขุนจรรยาวิจารณ์ อาจารย์ผู้ปกครอง ได้รับคำสั่งให้พ้นหน้าที่ราชการฐานรับราชการมานาน.

(ข) นายทิพย์ สิทธิ ได้มารับหน้าที่บุรุษพยาบาลประจำโรงเรียน แทนนายรศ นิลแก้ว ที่ขอลาออก.

วันที่ ๖ ทีมฟุตบอลรุ่นกลางของโรงเรียนได้รับเชิญให้ไปแข่งขันกับทีมของปรินส์รอแยลวิทยาลัย เพื่อสมานสามัคคี ผลเสมอกันฝ่ายละ ๒ ประตู เหตุการณ์เป็นไปโดยเรียบร้อย.

วันที่ ๗ วันนี้เป็นวันคัดเลือกผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ นักเรียน ครู อาจารย์ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติได้ไปใช้สิทธิลงบัตรที่หน่วยเลือกตั้งณวัดแม่โจ้.

วันที่ ๙ นายแพทย์ อุทัย สนธินันท์ ผู้

ช่วยสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ได้กรุณามาพูดให้นักเรียนทุกคนเข้าใจในเรื่องการป้องกันตัวให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ เช่น ไข้จับสั่น และไข้หวัดใหญ่ นักเรียนทุกคนตั้งใจฟังเป็นอย่างดี.

วันที่ ๑๓ (ก) อาจารย์ถวิล สุริยนต์ มาประจำโรงเรียนนี้.

(ข) ทีมฟุตบอลรุ่นกลางเข้าแข่งขันรอบสุดท้าย ชิงโล่ห์กับทีมยุพราชวิทยาลัย เราชะนะ ๒ ประตูต่อ ๑ ดังนั้นจึงได้โล่ห์รุ่นกลางมาเป็นกรรมสิทธิ์.

วันที่ ๑๕ ได้รับหนังสือจากธรรมการจังหวัด ให้ร่วมมือในการออกร้านงานฤดูหนาวที่จะมีวันที่ ๓๑ ธันวาคม วันที่ ๑–๒–๓–๔–๕ มกราคม.

วันที่ ๑๘ ทีมฟุตบอลรุ่นพิเศษของเราได้แข่งขันกับทีมยุพราชวิทยาลัย เก็บเงินบำรุงสาขาหอสมุด เราชะนะ ๓–๐.

วันที่ ๒๒ เซ็นสัญญาสร้างเรือนนอนนักเรียนใหม่อีก ๓ หลัง.

เรือนนอนนักเรียนเดิมนั้นสร้างแบบชั่วคราว มุงหลังคาและกั้นฝาด้วยตองตึง ต่อไปนี้นักเรียนจะได้อยู่เรือนที่ดีกว่าเก่า.

วันที่ ๒๗ ฟุตบอลรุ่นพิเศษแข่งขันกับทีมบ้านแม เราชะนะ ๒–๑.

วันที่ ๓๐ อาจารย์ จรัส สุนทรสิงห์ มาถึงโรงเรียน.

* * *

เดือนธันวาคม

วันที่ ๕ นักเรียนของเราร่วมกับคณะครูอาจารย์จัดให้มีละครพูดเรื่อง "ยารักษาใจ" ของนายสนิท เกษขนัง ที่โรงมโหสพศรีนครพิงค์ เพื่อเก็บเงินบำรุงการพยาบาลของโรงเรียน.

ในการนี้ได้เงินค่าผ่านประตูรวมทั้งเงินบริจาคพิเศษ เป็นเงินทั้งสิ้น ๗๕๗.๔๐ บาท หักค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ๒๖๐.๔๐ บาท คงเหลือเงินที่จะใช้บำรุงการพยาบาลต่อไป ๔๙๗ บาทถ้วน.

วันที่ ๗ ฟุตบอลรุ่นพิเศษแข่งขันกับทีม ส.น.ป. เราปราชัยหนึ่งประตูต่อหก.

วันที่ ๙–๑๐–๑๑ (ก) โรงเรียนปิดเนื่องในงานฉลองรัฐธรรมนูญ นักเรียนทั้ง

แผนกฝึกหัดครูและแผนกเกษตรกรรม รวมทั้งครูอาจารย์ ได้นำดอกไม้ไปสักการะรัฐธรรมนูญฉะบับจำลอง ที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่.

(ข) วันที่ ๑๐ มีการแข่งขันกรีฑาที่สนามยุพราชวิทยาลัย โรงเรียนเราได้ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันด้วยหลายประเภท (อ่านข่าวกรีฑา).

วันที่ ๑๕ วันนี้เป็นวันชิงถ้วย ฟุตบอลล์ เก็บเงินบำรุงสาขาหอสมุด ทีมแม่โจ้แข่งขันกับ ทีม ส.น.ป. เราชะนะ ๓—๐ จึงเป็นทีมชะนะเลิศในเชียงใหม่.

วันที่ ๑๗ นักเรียนสอบประจำภาคกลาง.

วันที่ ๑๘ อาจารย์ โชค สุคันธวณิช มาถึงโรงเรียน.

วันที่ ๒๑ โรงเรียนปิดภาคกลาง ปิดเรียน ๑๕ วัน.

วันที่ ๓๑ (ก) งานฤดูหนาวเชียงใหม่ โรงเรียนได้ออกร้านแสดงเครื่องวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับการกสิกรรม ทั้งได้ออกร้านกอลฟ์เล็กเพื่อความรื่นเริงด้วย.

(ข) โรงเรียนได้ส่งนักเรียนไปเข้ากระบวนแห่ปืนกล จากคุ้มเจ้าผู้ครองนครไปยังสนามยุพราชวิทยาลัยเพื่อแสดงในงานฤดูหนาว.

* * *

เดือนมกราคม

วันที่ ๑—๒—๓—๔—๕ งานฤดูหนาวเชียงใหม่ และในคืนวันที่ ๓ โรงเรียนได้ส่งนักเรียนเข้าแสดงประกวดรีวิว ชิงรางวัล คณะกรรมการตัดสินให้ได้เป็นที่ ๓ ผู้แสดงมี ๙ คน คือ สุนทร สุจริตจันทร์ มณี ทวีผล ทองสุก อันนาค เจริญ ชื่นวิเชียร บรรจง เกษตรศิริ สมศักดิ์ บุรณศิริ ประสพ โตกะหุต บุญอยู่ หาญสมุทร ถมยา บุณยเกตุ ได้รับผ้าเช็ดหน้าอย่างดีเป็นรางวัลคนละผืน.

วันที่ ๔ โรงเรียนเปิดเรียนภาคปลาย แต่เนื่องด้วยติดงานฤดูหนาว จึงได้งดเรียนและตั้งต้นเรียนวันที่ ๗.

วันที่ ๗ หลวงเดชสหกรณ์ ปลัดกระทรวงเกษตราธิการมาเยี่ยมโรงเรียน และ

ได้ปราศรัยกับนักเรียนถึงเรื่องกสิกรรมและสหกรณ์.

วันที่ ๒๔ ได้รับหนังสือจากธรรมการจังหวัด เรื่องการจัดชั้นโรงเรียนอาชีพ พ.ศ. ๒๔๘๑ มีข้อความที่เกี่ยวกับโรงเรียนเรา และควรทราบ คือ:—

๑. งดรับมัธยมปีที่ ๕ เกษตรกรรม คงจัดฉะเพาะชั้นมัธยมปีที่ ๖—๗—๘ เกษตรกรรมตามหลักสูตรเดิมเท่าที่คงมีอยู่ และเลื่อนชั้นขึ้นมา.

๒. งดรับชั้นฝึกหัดครูประถมกสิกรรมปีที่ ๓ คงเหลือไว้แต่ชั้นฝึกหัดครูประถมกสิกรรมปีที่ ๒.

๓. เปิดรับมัธยมเกษตรกรรมปีที่ ๒ รับผู้สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๖ สามัญเข้าเรียนตามหลักสูตร ๓ ปี จำนวน ๓๐ คน.

* * *

ข่าวโรงเรียนคงรวบรวมได้เพียงสิ้นเดือนมกราคม เพราะกระชั้นกับการพิมพ์.

นกุล มฤคทัต

* * *

จำนวนนักเรียนโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม

สำรวจเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐

แผนกฝึกหัดครูประถมกสิกรรม

ปีที่ ๒	๔๕ คน
ปีที่ ๓	๔๘ คน

แผนกมัธยมวิสามัญเกษตรกรรม

ปีที่ ๗ ก.	๓๓ คน
ปีที่ ๗ ข.	๓๒ คน
ปีที่ ๗ ฆ.	๓๐ คน
ปีที่ ๖ ก.	๓๒ คน
ปีที่ ๖ ข.	๓๓ คน
ปีที่ ๕ ก.	๒๔ คน
ปีที่ ๕ ข.	๒๓ คน

รวมนักเรียนทั้งสองแผนก ๓๐๐ คน

จำนวนนักเรียนทุกปีตั้งแต่แรกตั้งโรงเรียน

พ.ศ. ๒๔๗๗	๔๘ คน
พ.ศ. ๒๔๗๘	๒๑๗ คน
พ.ศ. ๒๔๗๙	๒๘๖ คน
พ.ศ. ๒๔๘๐	๓๐๐ คน

* * *

รายงานการก่อสร้างถาวรสถาน

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ รัฐบาลอนุญาตเงินสำหรับทำการก่อสร้างถาวรสถานในโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม แม่โจ้ ดังมีรายการต่อไปนี้ คือ :—

๑. สร้างโรงเรียน ๑ หลัง	เงิน	๓๐๐ บาท
๒. สร้างเรือนนอนนักเรียน ๕ หลัง	เงิน	๕,๐๐๐ บาท
๓. สร้างโต๊ะเรียนพร้อมทั้งม้านั่งเรียน	เงิน	๘๐๐ บาท
๔. ซื้อถังเหล็กเคลือบสังกะสีบรรจุน้ำ	เงิน	๑,๐๐๐ บาท
๕. กั้นฝาใต้ถุนโรงเรียนหลังใหญ่	เงิน	๑,๐๐๐ บาท
๖. สร้างเรือนนอนนักเรียนถาวร ๓ หลัง	เงิน	๕,๘๒๕ บาท

รวมเงินที่ใช้ในการก่อสร้าง ๑๕.๖๒๕ บาท

ตุ้ย เชี่ยวศิลป์

ผู้ควบคุมการก่อสร้าง

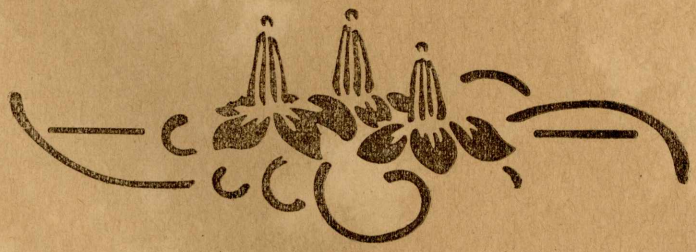

"อย่าเอาไข่หลายใบ มาใส่ในกระจาดใบเดียว" เป็นภาษิตที่ใช้ไม่ได้ในการเกษตรกรรม.

ข้อบังคับสมาคมศิษย์เก่า
โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม

อารัมภบทนาม

ข้อ ๑ สมาคมนี้ได้ตั้งขึ้นโดย พระช่วงเกษตรศิลปการ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม แม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และคณะครูอาจารย์เก่า ๆ ซึ่งเคยร่วมงานในโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมมาแล้ว ได้มีความเห็นร่วมกันว่าสมควรจะตั้งสมาคมศิษย์เก่านักเรียนกสิกรรมขึ้น จึงได้ขออนุญาตตั้ง สมาคม ขึ้น เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี รับเป็นผู้อุปถัมภ์ และให้ชื่อสมาคมนี้ว่า "สมาคมเทพกสิกร."

วัตถุประสงค์ของสมาคม

ข้อ ๒ วัตถุประสงค์ของสมาคมนี้ เพื่อ :—

๑. สมัครสมานสามัคคีธรรมระหว่างสมาชิก.

๒. เผยแพร่และส่งเสริมความเจริญในทางเกษตรกรรม.

๓. แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน.

๔. บำรุงการศึกษาของกุลบุตรในทางเกษตรกรรมให้เจริญ.

๕. บำรุงความรื่นเริงและความเจริญของสมาชิก.

เครื่องหมายของสมาคม ข้อ ๓ เครื่องหมายของสมาคมนี้ เป็นรูปพระพิรุฬประทับยืนบนหลังนาค.

เครื่องหมายประจำตัวสมาชิก ข้อ ๔ เครื่องหมายประจำตัวสมาชิกเป็นแหนบกว้าง ๑.๖ ซ.ม. ยาว ๒.๙ ซ.ม. มีตราของสมาคม.

สถานที่ตั้งของสมาคม ข้อ ๕ สำนักงานของสมาคมนี้ตั้งอยู่ที่โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมประจำภาคเหนือ หมู่บ้านแม่โจ้ ตำบลแม่หนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.

ผู้อุปถัมภ์ ข้อ ๖ สมาคมจะมีผู้อุปถัมภ์จำนวนเท่าใดก็ย่อมมีได้ ตามแต่คณะกรรมการจะเห็นสมควร.

สมาชิก ข้อ ๗ สมาชิกมี ๓ ประเภท คือ:—

๑. สมาชิกกิตติมศักดิ์.

๒. สมาชิกสามัญ.

๓. สมาชิกสมทบ.

สมาชิกกิตติมศักดิ์ ข้อ ๘ สมาชิกกิตติมศักดิ์นั้นคือ ผู้ที่คณะกรรมการเห็นว่ามีคุณูปการแก่สมาคม และเชื้อเชิญเข้าเป็นสมาชิกประเภทนี้ สมาชิกกิตติมศักดิ์ไม่ต้องเสียเงินค่าเข้าเป็นสมาชิกและค่าบำรุง (เว้นแต่จะสมัครใจให้)

สมาชิกสามัญ ข้อ ๙ สมาชิกสามัญได้แก่บุคคลที่เป็นนักเรียนเก่าหรือครูอาจารย์

ในโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมทุกแห่ง รวมทั้งนักเรียนครูมูลซึ่งอยู่ในสำนักเก่าแผนกมัธยมวิสามัญเกษตรกรรม ซึ่งเรียนสำเร็จจากโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมแม่โจ้และบางสะพานใหญ่ด้วย.

สมาชิกสมทบ

ข้อ ๑๐ สมาชิกสมทบได้แก่ นักเรียนฝึกหัดครูมูล ที่มีการเรียนวิชาเกษตรกรรมด้วย.

การเข้าเป็นสมาชิก

ข้อ ๑๑ ผู้ที่จะเข้าเป็นสมาชิกสามัญให้ยื่นใบสมัคร มีสมาชิกรับรอง ๒ นาย พร้อมด้วยเงินค่าธรรมเนียมเข้าเป็นสมาชิก และค่าบำรุงต่อเลขาธิการของสมาคม เมื่อกรรมการได้ลงมติให้เป็นสมาชิก ผู้นั้นมีสิทธิเป็นสมาชิกได้ ทั้งนี้เลขาธิการของสมาคมจะได้แจ้งให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมกับส่งเครื่องหมายของสมาคมไปให้ด้วย.

ข้อ ๑๒ ผู้ที่จะเข้าเป็นสมาชิกสมทบ ต้องได้รับใบรับรองจากครูใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูมูลที่ตนเคยเรียนอยู่ แล้วส่งใบสมัครพร้อมด้วยเงินค่าบำรุงตรงต่อเลขาธิการของสมาคม เมื่อกรรมการได้ลงมติให้เป็นสมาชิก ผู้นั้นมีสิทธิเป็นสมาชิกได้ ทั้งนี้เลขาธิการของสมาคมจะได้แจ้งให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมกับส่งเครื่องหมายของสมาคมไปให้ด้วย.

ข้อ ๑๓ ใบสมัครของผู้ขอเข้าเป็นสมาชิก ต้องลงนามตำบลที่อยู่ อาชีพ เคยเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม หรือครูมูลที่ไหน พ.ศ. อะไร โดยชัดเจนด้วย.

ข้อ ๑๔ ค่าบำรุง สามัญสมาชิกและสมาชิกสมทบ ต้องเสียค่า

ธรรมเนียมและค่าบำรุงในการเข้าเป็นสมาชิกคนละ ๑๐ บาท และดำรงอยู่ตลอดชีพ ทั้งนี้ต้องส่งล่วงหน้า การส่งเงินจะส่ง ๒ งวดก็ได้ คือ งวดแรก ๕ บาท ต่อมาอีก ๑๒ เดือนส่งอีก ๕ บาท.

ข้อ ๑๕ สมาชิกที่เสียค่าบำรุงงวดแรก ๑๕ บาท ต่อมาอีก ๑๒ เดือน นับแต่วันที่นายทะเบียนได้ลงทะเบียนและเหรัญญิกได้จ่ายแหนบให้ ต้องส่งอีก ๕ บาท ถ้าปรากฏว่าเมื่อครบ ๑๒ เดือนสมาชิกยังไม่ส่งเงินไปชำระ เลขาธิการของสมาคมจะได้เตือนมาให้ทราบ เมื่อได้เตือนมาแล้ว ๑ เดือน สมาชิกยังนิ่งอยู่ เลขาธิการของสมาคมจะได้เตือนมาอีก สมาชิกต้องส่งไปชำระภายใน ๑๕ วัน เมื่อเลขาธิการได้เตือนมาถึง ๒ ครั้งแล้ว สมาชิกยังมิได้ส่งเงินไปชำระ เลขาธิการของสมาคมจะได้เตือนมาอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งสุดท้าย ภายใน ๑๕ วันสมาชิกต้องส่งเงินไปชำระ เมื่อสมาชิกไม่ส่งเงินไปชำระ เลขาธิการของสมาคมจะได้ตัดชื่อออกจากจากทะเบียน ผู้นั้นขาดสิทธิที่จะเข้าเป็นสมาชิกต่อไป.

การขาดจากสมาชิกภาพ

ข้อ ๑๖ สมาชิกจะขาดจากสมาชิกภาพโดย :—

๑. ถึงแก่กรรม.

๒. ลาออก.

๓. ปฏิบัติผิดระเบียบของสมาคมที่ได้ตั้งไว้.

๔. เป็นผู้ประพฤติผิดศีลธรรมอันดีงาม หรือประพฤติตนขัดขวางต่อวัตถุประสงค์ของสมาคม อันจะนำความเสื่อมเสียมาสู่สมาคม ซึ่งที่ประชุมกรรมการได้ออกเสียงไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของที่ประชุมลงมติให้ตัดชื่อออกจากสมาคม.

๕. ต้องโทษตามคำพิพากษาในคดีอาญาใดๆ อันเป็นที่รังเกียจแก่บรรดาสมาชิกของสมาคม เว้นแต่ความผิดนั้นจะกระทำโดยความประมาทหรือเป็นลหุโทษ.

สิทธิของสมาชิก ข้อ ๑๗ สมาชิกมีสิทธิประดับเครื่องหมายของสมาคม ใช้สถานที่ของสมาคมได้ และจะได้รับหนังสือแถลงการณ์ของสมาคมเท่าที่จะจัดพิมพ์ออกแจกจ่ายเป็นครั้งคราว.

หน้าที่ของสมาชิก ข้อ ๑๘ สมาชิกทุกคนต้องรักษามรรยาท และมีศีลธรรมอันดี มีน้ำใจโอบอ้อมอารีรักหมู่คณะ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันฉันท์พี่น้องโดยไม่คำนึงชั้นชั้นบุคคล.

กรรมการจัดการสมาคม ข้อ ๑๙ เมื่อครบกำหนดรอบปีหนึ่งๆ ให้ที่ประชุมใหญ่ออกเสียงเลือกตั้งกรรมการขึ้น ๗ นาย เพื่อรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการกิจการของสมาคม กรรมการเหล่านี้จะเลือกตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสามัญมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑ ปี การเลือกให้ใช้การออกเสียงของสมาชิกสามัญ.

ข้อ ๒๐ ให้คณะกรรมการซึ่งที่ประชุมใหญ่ได้เลือกตั้งขึ้นนั้นเลือกกันขึ้นเอง เพื่อครองตำแหน่งหน้าที่เหล่านี้ ๑. นายก ๒. อุปนายก ๓. เลขาธิการ ๔. เหรัญญิก ๕. ปฏิคม ๖. บรรณารักษ์ ๗. นายทะเบียน.

นอกจากนี้ที่ประชุมอาจตั้งกรรมการที่ปรึกษาขึ้นอีกได้ไม่เกิน ๑๕ นาย.

ข้อ ๒๑ หน้าที่กรรมการ กรรมการจัดการสมาคม กรรมการที่ปรึกษา มีอำนาจที่จะตั้งระเบียบการอันเกี่ยวด้วยวิธีดำเนินการของสมาคม และเมื่อได้ตั้งขึ้นแล้ว ให้ถือเป็นข้อบังคับและใช้ต่อไปได้จนถึงคราวประชุมใหญ่ หากที่ประชุมใหญ่ไม่แก้ไขทักท้วงอย่างใด ๆ ข้อบังคับนั้นก็เป็นอันใช้บังคับต่อไปอีกได้ แต่ถ้าระเบียบการนั้น ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับเก่า จำต้องได้รับอนุมัติจากที่ประชุมสามัญก่อน.

ข้อ ๒๒ ถ้ากรรมการว่างลงในระหว่างยังไม่ถึงกำหนด ให้กรรมการที่เหลือตั้งสมาชิกขึ้นเป็นกรรมการแทนชั่วเวลาที่เหลืออยู่นั้น และประกาศนามตำแหน่งหน้าที่ให้สมาชิกทราบ.

การประชุม

ข้อ ๒๓ ให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี เพื่อตั้งกรรมการและเพื่อรับรองบัญชีงบดุลย์ในรอบปีนั้น การประชุมสามัญนี้ต้องมีสมาชิกเข้าประชุมไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด หรือมีสมาชิกเข้ามาประชุมสามัญไม่น้อยกว่า ๕๐ นาย.

ข้อ ๒๔ การประชุมใหญ่วิสามัญนั้น ย่อมมีได้เมื่อคณะกรรมการเห็นสมควร หรือเมื่อมีสมาชิกแต่ ๑๐ คนขึ้นไปร่วมกันร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร และต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด หรือมีสมาชิกไม่น้อยกว่า ๒๕ คน.

ข้อ ๒๕ การประชุมกรรมการจัดการ ต้องมีกรรมการไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการจัดการทั้งหมด.

ข้อ ๒๖ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อบังคับต่าง ๆ จะทำได้แต่มติของที่ประชุมใหญ่เท่านั้น.

ทรัพย์สมบัติ

ข้อ ๒๗ เมื่อใดที่สมาคมนี้ต้องล้มเลิกไป ทรัพย์สมบัติอันเป็นทรัพย์เคลื่อนที่มีอยู่เท่าใด ต้องยกให้กระทรวงธรรมการ เพื่อมอบแก่โรงเรียนรัฐบาลสยาม ส่วนทรัพย์อันเคลื่อนจากที่มิได้นั้น ให้ตกเป็นของเจ้าของที่ดิน.

ข้อบังคับเก่า

ข้อ ๒๘ ให้ยกเลิกข้อบังคับเก่าที่มีมาก่อนนี้เสียทั้งหมด และให้ใช้ข้อบังคับนี้แทน.

วันใช้

ข้อ ๒๙ ข้อบังคับนี้ได้ตราขึ้นโดยมติของที่ประชุมใหญ่สามัญ เมื่อวันที่..... พ.ศ. ๒๔๗๙ และได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยมติของที่ประชุมใหญ่สามัญ เมื่อวันที่ ๖–๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ให้ใช้ข้อบังคับตั้งแต่วันที่ตราขึ้นเป็นต้นไป.

เวตตกรรมเป็นบุ๋ยของคนจน.

*

ถั่วเหลืองนั้นตลาดโลกกำลังต้องการ ช่วยกันปลูกให้มาก.

บรรณาธิการแถลง

ทุกท่านเล็งเห็นแล้วว่า กสิกรรม เป็นอาชีพสำคัญของประเทศเรา และ เราควรควรบำรุงอย่างยิ่ง แม้โรงเรียนกสิกรรมจะได้ตั้งขึ้นเป็นเวลาตั้ง ๒๐ ปีแล้ว ก็ดี แต่ทางการมุ่งจะเพาะ ครูกสิกรรมให้มีจำนวนมากพอจะออกไปทำการสั่งสอนเด็กตามชนบทให้มีนิสสัยในทางนี้ จะได้ช่วยบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้มีอาชีพกสิกรรมอยู่แล้วให้มีความรู้ประกอบกสิกรรมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ฉะนั้นผลจึงปรากฏว่า นักเรียนกสิกรรมทุกรุ่นที่สำเร็จแล้วหลายร้อยคนจึงได้ตำแหน่งหน้าที่ทางราชการเกือบทั้งสิ้น จะหาผู้ที่ไปประกอบอาชีพกสิกรรม เป็นส่วนตัวได้ ยาก แต่ ทั้งนี้ เป็น ความ ต้อง การ ของ ทาง การ ฉะนั้นถ้าใครกล่าวว่า นักเรียน กสิกรรมมัวแต่จะทำราชการ ไม่ไปประกอบอาชีพกสิกรรม ตามความรู้ ที่ตนได้ เรียนมา นั้น จึงเป็นคำกล่าวที่ไม่ถูกต้อง.

อีก ๒–๓ ปีข้างหน้า ท่านจะได้เห็นนักเรียนกสิกรรมแท้ ๆ สำเร็จการศึกษาโดยตรงจากแผนกนี้ออกไปจากโรงเรียน หลายสิบคน นักเรียนเหล่านี้แหละที่ทางการมุ่งจะให้เป็น กสิกรแท้ ไม่หวังให้เข้ารับราชการ หวังให้เป็น กสิกรชั้นกลาง ช่วยบำรุงกสิกรรมของประเทศให้เจริญทัดเทียมประเทศอื่น ฉะนั้น ในไม่ช้า เรา คงเห็นกสิกรหนุ่มผู้สำเร็จจากโรงเรียนมัธยมวิสามัญเกษตรกรรม ของ สยาม ตั้งเนอ ตั้งตัวในทางกสิกรรม ไม่น้อยหน้าผู้มีอาชีพทางราชการ ค้าขาย และอาชีพอื่น ๆ.

เพื่อที่จะให้ หนังสือเล่มนี้ เป็นประโยชน์แก่ผู้ได้รับไป จึงได้ ค้นหาเรื่องที่เป็นประโยชน์ ในทาง กสิกรรม มาลงไว้ หลายเรื่องเกือบทุกเรื่อง เป็น ความเห็น มิใช่ ความรู้ ความรู้ ในกสิกรรมหาอ่านได้ง่าย แต่ความรู้ของผู้ใฝ่ใจในกสิกรรมศึกษาและกสิกรรมอาชีพนั้นหาได้ ยาก ผู้ใดได้ อ่านเรื่องที่ลงพิมพ์ เหล่านี้ แล้ว และ พยายาม ตรอง ความแม้ได้ประพฤติตามด้วย เข้าใจว่า ผลดีคงจะมีขึ้นเป็นแท้.

เจ้าของ	พระช่วงเกษตรศิลปการ (แทนในนามของโรงเรียน)
บรรณาธิการ	นายนกุล มฤคทัต
ผู้พิมพ์โฆษณา	นายจือ หลิ่มสาโรช
สำนักงานที่พิมพ์	โรงพิมพ์เดลิเมล์ ถนนสี่พระยา จังหวัดพระนคร
วันพิมพ์	วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๐

SIAM FREE PRESS